

EL FIL ROIG

UGT DE CATALUNYA
125 ANYS LLUITANT

1888-2013

EL FIL ROIG

UGT DE CATALUNYA
125 ANYS LLUITANT

1888-2013

Textos: Montse Armengol

Assessorament històric: José Luís Martín Ramos,
Josep Antoni Pozo González, UGT Catalunya

memorial
democràtic

Primera edició: setembre del 2013
Segona edició: desembre del 2020

Realització editorial:

som³la cultura de tots

www.som.cat

© UGT Catalunya

Coordinació i validació de continguts:
UGT Catalunya

© de les fotografies: els propietaris
de les imatges reproduïdes es
detallen de forma individual
allà on apareixen dins de l'obra.

© de les fotografies de la solapa:
Parlament de Catalunya. Donació Fornas

ISBN: 978-84-695-7673-1
Dipòsit legal: B. 13641-2013

Tots els drets reservats.
Es prohibeix la reproducció total o parcial
d'aquesta obra per qualsevol mitjà o procediment,
i el lloguer o préstec públic sense l'autorització
per escrit dels titulars del *copyright*.

Sumari

7 125 Anys d'història

9 Els orígens **De les Tres Classes** **de Vapor a la UGT**

29 La primera expansió, **1890-1931**

53 La República i la guerra civil **Els sindicats en combat**

87 La repressió franquista **Entre l'exili i la clandestinitat**

109 Els reptes de la democràcia **Reconstrucció i creixement**

138 1962-2016 **Secretariats Nacionals** **de la UGT de Catalunya**

**Agraïm a les següents fundacions,
museus, entitats i associacions la cessió
de les fotografies que il·lustren
aquesta obra:**

- Fundación F. Largo Caballero
- Parlament de Catalunya
- Fundación Pablo Iglesias
- Alain Noël
- Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía
- Museu Arxiu de Santa Maria
- Cercle Cartòfil de Catalunya
- Associació Cultural Helios Gómez
- Arxiu Nacional de Catalunya

125 Anys d'història

El 12 d'agost de l'any 1888, a dos quarts d'onze, 26 homes s'asseien al saló del Cercle Socialista, al número 29 del carrer Tallers de Barcelona, per començar el que seria el Primer Congrés Obrer. Tenien una missió clara: constituir la primera organització de societats obres per defensar els assalariats davant de la patronal. I una obsessió: transformar la societat i fer-la més justa, amb igualtat d'oportunitats, amb drets socials i laborals, dotant-la de present i, sobretot, de futur. Aquell dia va començar a caminar el fil roig, el projecte de la Unió General de Treballadors.

No és cap casualitat que Pablo Iglesias, tipògraf de professió, en fos un dels membres fundadors. En aquella època hi havia alts índexs d'analfabetisme a la societat, saber llegir i escriure era tot un luxe, i ell en sabia per la seva professió. Tampoc no és casual que la UGT nasqués a Catalunya, atès que era i és un referent industrial, obrer i econòmic de l'Estat.

Des del 1888 ençà, el món ha girat 45.625 vegades, s'ha globalitzat i hem evolucionat.

Des d'aquell estiu del 1888, sempre hi ha hagut un sindicalista de la UGT en cada moment històric, en cada lluita, en cada derrota, en cada victòria. En cada conquesta, a la trinxera, a la fàbrica

—el nostre hàbitat natural—, al carrer, gastant sabates per parlar amb cadascun dels nostres companys i companyes, amics i amigues, familiars... Des d'aquell 1888 som protagonistes actius en la lluita de classes amb les nostres armes, les paraules, i el nostre escut, el treball. Vam decidir ser actors i actrius en lloc de ser únicament espectadors. Si la realitat no ens agrada, hem d'actuar per canviar-la.

Hem viscut dues guerres mundials, la dictadura de Primo de Rivera, la Segona República, la guerra civil i més de 40 anys de dictadura franquista. Hem rigut i hem plorat, hem caigut i ens hem aixecat milers de vegades, ens hem exiliat a l'estranger perquè les nostres idees i principis de solidaritat i llibertat no eren acceptats pels diferents règims represors. Hem mantingut viu el sindicalisme, l'última trinxera de la classe treballadora.

La passió i la il·lusió de transformar una societat amb valors sempre han estat dues de les nostres grans conviccions. Els sindicalistes som persones generoses que esmorzen cada dia amb els nostres companys a peu de màquina, que hem ensenyat a llegir i escriure generacions passades, que ens hem cuidat dels avis, que hem conquerit el dret a vacances pagades i a poder conciliar la vida laboral i familiar. Vam regular les jornades labo-

als, vam ampliar les ofertes formatives i vam ajudar a facilitar l'accés universitari a les classes populars mitjançant beques; hem contribuït a l'emancipació personal amb la promoció d'habitatge social, hem fomentat la natalitat amb les millores de les condicions laborals de les dones, així com els permisos de paternitat i maternitat; lluitem per la incorporació de les dones al món laboral amb els mateixos drets que els homes, intentem trencar el sostre de vidre i que no hi hagi discriminació per sexe a l'hora de tenir una feina o una professió. Hem construït un estat del benestar en què la sanitat i l'educació han estat el vaixell insígnia i el mirall d'altres països i d'altres societats. Hem fet de la negociació col·lectiva la nostra eina de treball per poder equilibrar les difícils correlacions de poder entre treballador i empresari. En definitiva, ens preocupem de fer una mica més fàcil aquest difícil però bonic art de viure.

El temps ha passat, ha plogut molt al carrer Tallers des d'aleshores. Han passat molts esdeveniments pel parc de la Ciutadella des d'aquella Exposició Universal del 1888 que va posar Barcelona en el mapa del món. Un món que, sent el mateix, és diferent.

125 anys després, immersos en la pitjor crisi econòmica de la història contemporània, veiem com les lluites per unes condicions laborals dignes, per reduir els índexs d'atur, per millorar els salaris que reivindicàvem l'any 1888, són plenament vigents. I la lluita de classes està més activa que mai.

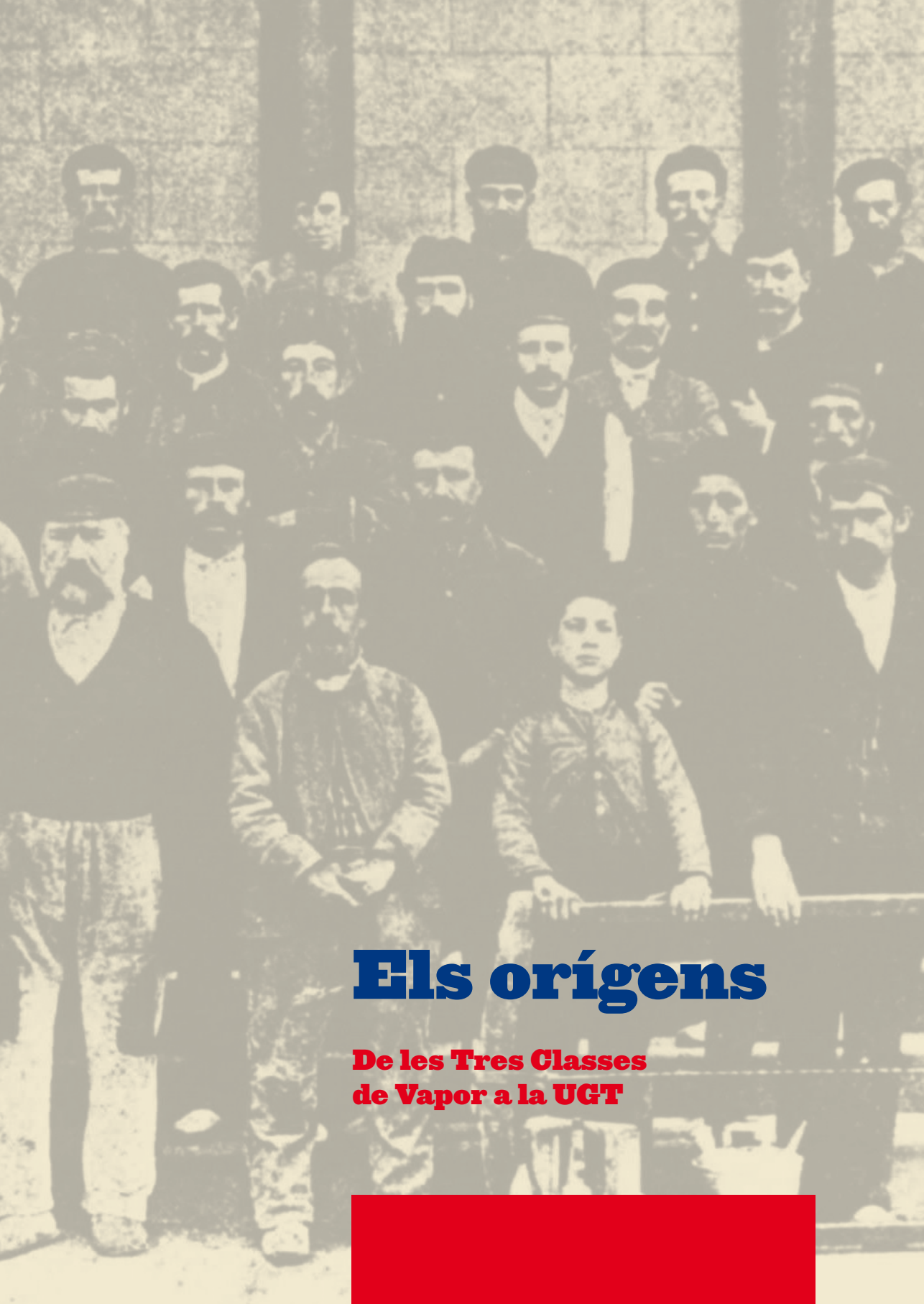
Veiem com el manteniment dels drets conquerits a còpia d'una intensa lluita obrera, moltes revoltes socials, moltes vides i un fort compromís, és cada cop més difícil, i com l'enemic, en el fons, no deixa de ser el mateix: abans el capital, avui els mercats. I amb un mateix denominador comú: el neocapitalisme o capitalisme salvatge que posa les persones al servei del capital i no el capital al servei de les persones. És la perversitat del sistema.

Avui al sindicat ja gairebé hi ha paritat entre homes i dones, i aquest llibre que teniu entre les mans és una petita part de la història que ens ha portat a ser el que som avui i a voler construir un futur millor. A la UGT hem estat participants de l'evolució de la societat en aquests 125 anys d'història. Amb els nostres encerts i els nostres errors. Però sempre amb vocació de millora.

Som una organització flexible amb capacitat d'adaptació als difícils temps que ens esperen per viure, però, sense cap mena de dubte, continuarem seguint el fil roig que es va iniciar aquell estiu del 1888, sent actors principals dels canvis per a les millores socials i laborals i, en definitiva, per contribuir a ser més feliços.

Visca la classe treballadora!
Visca la Unió General
de Treballadors!

Josep Maria Àlvarez i Suàrez
Secretari general de la UGT de Catalunya

Els orígens

**De les Tres Classes
de Vapor a la UGT**

Primero de Mayo

1890 = 1931

Ciudadanos:

Desde que se instituyó por el Congreso Socialista Internacional celebrado en París el año 1889, la celebración del Primero de Mayo tiene esta vez una significación especial para los españoles, y especialmente para el

Partido Socialista Obrero Español

que, al contribuir a la abolición de la esclavitud, ha cumplido parte de su programa; pero ha acentuado más su responsabilidad, ya que los ha condenado dando a la República naciente un contenido social, nutrido de justicia revolucionaria que al tiempo que la vigoriza se acerca al ideal Socialista, que es la completa emancipación de la clase trabajadora; es decir, la abolición de todas las clases sociales y su conversión en una sola de trabajadores, dueños del fruto de su trabajo, libres, iguales, honrados e inteligentes, en colaboración con la

Unión General de Trabajadores de España

que se una institución eminentemente de productores, organizada por grupos atinos de oficios y profesiones liberales, que para mantener en sólida cohesión respetan la más amplia libertad de pensamiento y acción de sus componentes, siempre que estén dentro de la orientación revolucionaria de la lucha de clases y tendan a crear las fuerzas de emancipación integral de la clase obrera, ac-

tiendo algún día la dirección de la producción, el transporte y la distribución e intercambio de la riqueza social.

Obreros:

Por la Paz, por el Socialismo y por la República española, señalamos como urgentes al Gobierno provisional, coincidiendo con las recomendaciones que las Federaciones Sindical y Socialista recomiendan como bandera para el Primero de Mayo, las siguientes conclusiones:

- 1.º Concesión del derecho de sufragio a los ciudadanos que hayan cumplido veintidós años de edad.
- 2.º Ratificación, sin condiciones, del convenio de Washington sobre la jornada de ocho horas, cuyo cumplimiento debe garantizarse, así como el de toda la legislación social, con el nombramiento de inspectores obreros.
- 3.º Adopción de procedimientos eficaces que tiendan a resolver la crisis de trabajo y el encarecimiento de la vida.
- 4.º Medidas que intensifiquen la construcción de casas baratas.
- 5.º Implantación de cuantos seguros sociales tiendan a garantizar eficazmente la existencia de los trabajadores de uno u otro sexo en los trances difíciles a que los somete su propia condición.
- 6.º Creación de las escuelas necesarias para todos los niños que deban asistir a ellas.
- 7.º Promulgación de una ley que facilite el desenvolvimiento de las Cooperativas obreras.
- 8.º Legislación agraria que comprenda lo siguiente:
Extensión de los Beneficios de la Ley de Accidentes del Trabajo a todos los obreros agrícolas; constitución urgente de los Comités

partitarios en la agricultura; modificación del derecho vigente en el sentido de que los arrendatarios de tierras, sea cualquiera el sistema, tengan una duración mínima de veinte años; indemnización por las mejoras introducidas por el cultivo del arrendatario, y que la renta no sea superior al interés legal del valor dado a la Hacienda; prohibición de los subarrendos; obligación del cultivo intensivo; municipalización de las tierras que, por abandono de sus dueños, lleven un producto más de cuatro años; y concesión de dichas tierras, en arrendamiento, a las Sociedades de obreros agrícolas residentes en la localidad para que las exploten en común, bajo la dirección técnica que determine el Estado; roturación de las tierras destinadas a cultivos de cereales y cría de ganado de lana; creación de un crédito agrícola nacional, con un interés máximo de amortización a largo plazo; reconocimiento preferente para los arrendatarios del derecho de retrácto en caso de venta de las tierras dadas en arrendamiento, etc.

- 9.º Repoblación forestal.
- 10.º Promulgación de una ley de control sindical en las industrias.

La Agrupación Universitaria Socialista presenta las siguientes conclusiones

- 1.º Que la instrucción primaria sea única, obligatoria, laica, gratuita y educativa.
- 2.º Que el Estado atienda a la subsistencia de los niños, cuyas familias lo soliciten, previa comprobación de su carencia de medios económicos.

3.º Creación inmediata de las escuelas necesarias en proporción con el censo escolar existente.

4.º Creación de casas-cuna.

5.º Que la segunda enseñanza sea única, laica, coeducativa y gratuita.

6.º Que el Estado atienda a la subsistencia de los alumnos que lo soliciten, previa comprobación de carencia de medios económicos.

7.º Que se transformen los actuales Institutos en INSTITUTOS ESCUELAS.

8.º Amplia Autogestión Universitaria con intervención de representaciones profesionales escopares en su régimen interno.

9.º Libertad de Cátedra.

10.º Mientras los estudios universitarios no puedan ser gratuitos la Universidad debe crear las becas necesarias para los alumnos que carezcan de medios pecuniarios.

11.º Mientras Regie a la libertad de la Enseñanza, debe procederse a la supresión inmediata por parte de los organismos oficiales de toda subvención a las órdenes religiosas para fines docentes.

12.º Será obligatorio el título profesional correspondiente para el ejercicio de la enseñanza en todos sus grados, y desechando el criterio seguido por el régimen anterior, no debe bastar el que lo ostente únicamente el director del establecimiento docente.

13.º Los títulos académicos, únicamente podrán ser expedidos por las Facultades y Escuelas Especiales oficiales.

Agrupación Socialista, Juventud Socialista, Agrupación Universitaria Socialista y Federación Local de la Unión General de Trabajadores.

Gran mitin en el Teatro Victoria, el día 1º de Mayo a las once de la mañana

tomando parte los siguientes oradores:

Ramón Inestrillas, de la Agrupación Universitaria Socialista.
José Vila, de la Juventud Socialista. - **Arsenio Santos** y **Joaquín Escofet**, de la Federación Local de la Unión General de Trabajadores. - **Antonio Zaragoza** y **José Hugué**, de la Agrupación Socialista.

Els orígens

De les Tres Classes de Vapor a la UGT

Al segle XIX, a mesura que s'endurien les condicions de vida i de treball imposades per la industrialització, es va anar gestant el moviment obrer. Catalunya va ser pionera a l'Estat espanyol en aquest procés. Va ser, però, una dinàmica molt limitada pels vaivens polítics que s'esdevenien en el pas de l'antic règim a la implantació de l'Estat liberal burgès: al llarg de tot el darrer terç d'aquest segle, els períodes de repressió i clandestinitat es van alternar amb períodes de legalitat i expansió de les societats obreres. Finalment, l'any 1888 va cristal·litzar el desig de milers de treballadors que lluitaven per crear sindicats per defensar els seus interessos: naixia a Barcelona el primer sindicat unificat de l'Estat espanyol, la Unió General de Treballadors (UGT).

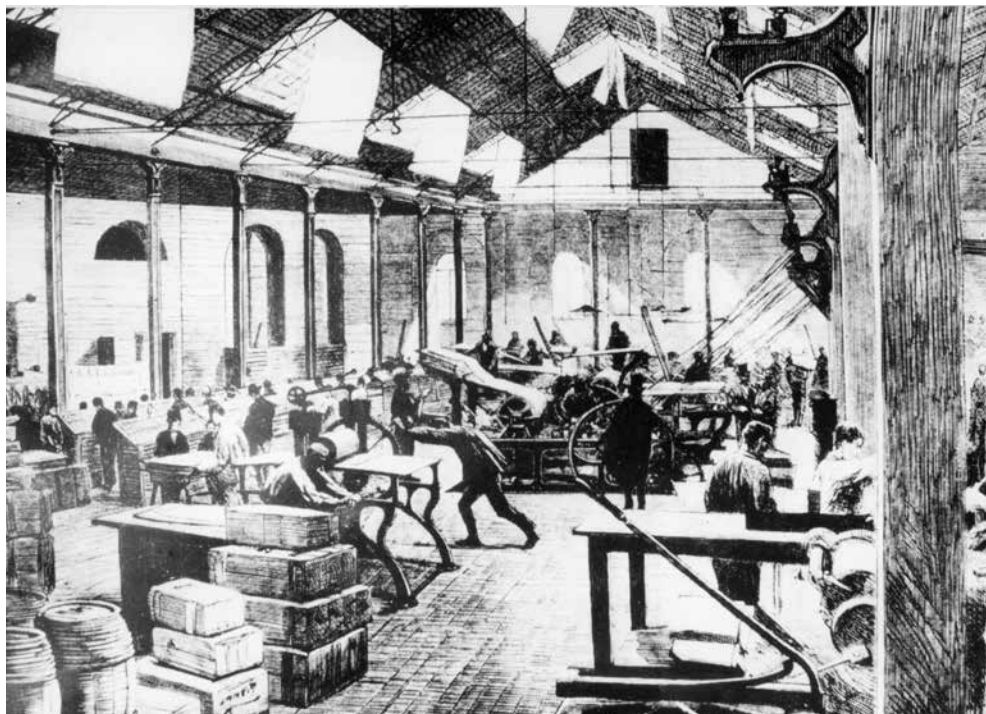
La industrialització: noves formes de vida

Conceptes clau:

- industrialització
- capitalisme
- mutualisme
- sindicat
- internacionalisme
- anarquisme
- socialisme
- republicanisme
- possibilisme

En el darrer terç del segle XIX, Catalunya ja havia pres el vol com a país industrial. Milers de persones havien deixat la vida rural i els tallers artesanals per integrar-se al treball a les fàbriques. Farts de la misèria del camp, acudien a les ciutats i a les colònies industrials per formar part del procés imparable que Catalunya encapçalava, esperançats per les noves oportunitats que els eren promeses.

Una munió de peons es presentaven a les portes dels capatassos per signar el contracte, i amb aquest gest iniciaven un canvi de vida absolutament radical. Adaptar-se a noves formes de treball, a uns horaris rígids, als ritmes i als moviments imposats per les màquines, a la reduïda capacitat de consum d'uns sous minsos... no devia ser fàcil. Sovint calia traslladar-se per viure a prop

**OBRERS EN UNA FÀBRICA
DE FILATURES**

de la fàbrica, adaptar-se a un nou tipus d'habitatge, a noves formes d'oci, fins i tot a patir certes lesions i malalties específiques. Passaven a viure una nova forma de misèria: la misèria de l'obrer.

D'altra banda, les noves relacions de treball deixaven les formes de protecció tradicionals, gremis i confraries, totalment desfasats. Els avenços tècnics havien permès la construcció de màquines per produir a gran escala, i el treball ja no era en petits tallers d'estructura familiar, sinó en grans fàbriques despersonalitzades. L'aprenent ja no tenia la possibilitat d'ascendir en l'ofici, sinó que hi havia una clara distinció de rols: els qui posseïen els mitjans de producció i els treballadors, que a canvi del treball només obtenien un sou. Les possibilitats d'ascens eren escasses, si no nul·les, i res no els garantia el lloc de feina. Els treballadors estaven obligats a adaptar-se a una nova mentalitat en el treball, al codi de disciplina de la fàbrica, orientada sempre a millorar el rendiment i a ser més competitiva.

La industrialització va comportar l'aparició de nous conflictes socials

Jornades de treball extenuants, el treball infantil i de les dones amb sous inferiors, els descansos insuficients; no existien conceptes com la jubilació, la baixa remunerada en cas de malaltia i encara menys les vacances. Els empresaris incomplien constantment l'escassa regulació que hi havia encara a finals del segle XIX, perquè ho consideraven interferències en la seva missió: produir i vendre; tant se valia sacrificar els obrers. Les excepcions a aquesta mentalitat de l'industrial, ben escasses, sovint queien en actituds paternalistes. I no es perdia mai de vista la finalitat: el profit de l'empresari.

Eren, en definitiva, un gran nombre de canvis vitals que, de ben segur, van resultar traumàtics per a molta gent. Per fer front comú als desajustos de la nova vida com a proletaris i per presentar les seves reivindicacions, era necessari agrupar-se. Però el nou sistema de treball individualitzava els treballadors i els deixava sense organització, sense protecció, situació que els industrials maldaven per mantenir. S'imposa, imparable, un nou ordre econòmic, el capitalisme, que desaconsella l'organització dels treballadors, perquè si aquests pressionen per aconseguir augmentos de sou, això provoca l'encariment de la producció i per tant dels preus. I això era vist com una traba en la industrialització, que per als empresaris havia de triomfar de totes totes. Aquest era un dels motius pels quals es prohibia el sindicalisme.

De la mútua al sindicat

Amb la signatura del contracte, els treballadors acceptaven les regles del joc. I davant dels conflictes i les reivindicacions per unes millors condicions laborals, topaven de cara amb la prohibició d'associar-se, que els abocava a actuar de manera desarticulada i desesperada, amb revoltes i bullangues, atacs a les màquines, atemptats i boicots puntuals.

Quedar-se sense feina era el principal motiu de preocupació, i el moviment obrer català aviat va trobar el me-

Les societats de socors mutus van ser l'embrió dels sindicats

canisme per resoldre'l. Si bé el sindicalisme va restar prohibit bona part del segle XIX, sí que estaven permeses les associacions de caire cooperativista, de socors i d'ajuda mútua —l'Associació Mútua d'Obrers de la Indústria Cotonera, nascuda a Barcelona el 1840, va ser la primera d'aquest tipus a l'Estat espanyol. Les mútues funcionaven mitjançant les cotitzacions dels afiliats: petites aportacions econòmiques que servien perquè el company malalt, la gent gran i els que s'havien quedat a l'atur poguessin sobreviure amb els recursos de la col·lectivitat. Basades en la consciència de classe i en la solidaritat, la filosofia d'aquestes associacions de previsió social és la base del sindicalisme actual.

Aviat, les associacions de treballadors van ampliar l'ús de les cotitzacions per finançar vagues, mitjançant les quals s'esperava poder imposar condicions de treball més favorables al treballador. D'aquesta manera, les societats obreres van esdevenir associacions de resistència.

Malvistes pels patrons, aquestes agrupacions obreres patien els alts i baixos que les situacions polítiques els hi imposaven; durant les etapes de predomini dels progressistes, florien, i en els llargs governs dels moderats, desapareixien. En tot cas, eren clarament insuficients per fer front a reivindicacions més profundes. Calia aconseguir el ple dret a associar-se, una demanda llargament reclamada pels obrers i que el Govern denegava sistemàticament a causa de la pressió dels empresaris.

L'esclat associatiu

El setembre del 1868, en el marc d'una forta crisi econòmica i política, un pronunciament militar comandat pel general Prim va destronar Isabel II i va donar pas al Sexenni Democràtic (1868-1874). Tots els mals d'Espanya s'encarnaven en la figura de la reina, i el seu exili va suposar l'esclat d'un procés d'esperit

revolucionari que, malgrat que no tenia una direcció política clara, aglutinava el descontentament d'amplis sectors de població. L'impuls de la mobilització popular i, de manera molt particular, de les classes treballadores va ser fonamental en aquest procés.

La demanda més reiterada, la llibertat d'associació, va permetre a les societats d'ofici sortir de la clandestinitat. I aquesta va ser la fita més rellevant, des del punt de vista del moviment obrer, que es va obtenir de la Revolució Gloriosa: el ple reconeixement, per primera vegada a l'Estat espanyol, del dret d'associació. Un cop satisfeta, va significar un gran salt endavant de l'incipient moviment obrer en el nostre país.

Per fi les associacions obreres podien actuar a la llum pública, cosa que les hi va permetre experimentar un creixement espectacular que va desembocar, l'any 1870, en la constitució a Barcelona de la Federació Regional Espanyola de l'Associació Internacional de Treballadors (AIT).

L'internacionalisme obrer

Al llarg de la dècada del 1860, els fonaments teòrics del moviment obrer internacional es van introduir entre les files obreres espanyoles fins al punt que es va plantejar la necessitat d'integrar-se a l'Associació Internacional dels Treballadors (AIT) o Primera Internacional, un gran fòrum europeu fundat a Londres el 1864 que, amb el lema «Proletaris

d'arreu del món, uniu-vos!», proposava línies d'acció en la lluita sindical.

Per tal de constituir la secció espanyola, el 18 de juny del 1870 va tenir lloc a l'Ateneu Obrer de Barcelona el Primer Congrés Obrer Espanyol, del qual va sorgir la Federació Regional Espanyola de l'AIT.

La participació en la Primera Internacional va tenir

importantes conseqüències a escala ideològica. La més rellevant va ser la difusió entre la massa de treballadors de la consciència de formar un col·lectiu amb interessos comuns i contraposats a altres classes.

La Internacional també va comportar que sectors importants de militants abraressin l'anarquisme i que el moviment obrer es declarés apolític.

**La llibertat
d'associació
va permetre
l'aflorament de
les societats d'ofici**

Tanmateix, els polítics que van governar tot al llarg del Sexenni Democràtic estaven lligats al món dels negocis i, mirant el seu propi benefici, es van ocupar que el moviment obrer no arribés gaire lluny. Per això, la llei d'associacions del 1867, que facilitava el reconeixement legal dels sindicats, tenia la seva torna en el codi penal vigent, que, en tractar contra «les maquinacions per alterar el preu de les coses», preveia arrestos i multes per a tots aquells que «es col·liguessin per tal d'encarir o abaratir abusivament el preu del treball o regular les seves condicions». Una llei que aparentment afectava de la mateixa manera patrons i obrers, però que a la pràctica es va utilitzar unilateralment contra les associacions obreres. Així, cada cop que reclamaven millorar els salaris —o si més no, evitar-ne el descens—, eren denunciades en considerar que pretenien encarir el preu del jornal.

Per tant, si bé els sindicats ja eren legals, es posaven mil i una traves al seu funcionament. Les seves activitats quedaven totalment a l'arbitri dels jutges i les autoritats governatives, que sovint les consideraven delictives. I cal afegir a tot plegat que les altes instàncies de l'Estat recorrien, sempre que els interessava, a decretar règims excepcionals en què els drets bàsics —com el d'associació— quedaven suspesos.

Davant d'això, malgrat que s'havien sumat a la revolució i que hi havien jugat un paper cabdal, i desencantades de l'actuació política que elles mateixes havien propiciat, les associacions obreres catalanes s'independitzaren de la classe política en la qual s'havien enquadrat, el vessant republicà. Possiblement el procés no mereixia l'epítet de «revolucionari», perquè si bé havia implicat un canvi polític i havia concedit el dret d'associació, no havia modificat les estructures econòmiques que constrengien els treballadors, i res no indicava que tinguessin interès a fer-ho, ans al contrari.

Una evolució limitada pel vaivé polític

El 3 de gener de 1874, el general Pavía va perpetrar un cop d'estat i va posar fi a la primera experiència republicana. Això va empitjorar la situació de les associacions obreres. Les forces reaccionàries dominants, associades a la gran burgesia propietària, es van ocupar de frenar els avenços democràtics aconseguits durant el Sexenni. Es va obrir un període de repressió del moviment obrer que es va iniciar de manera immediata amb la dissolució de la Federación Regional Española i de totes les societats que s'hi havien adherit.

El mes de desembre, Alfons XII va ser proclamat rei. Els primers governs de la Restauració, encapçalats pel conservador Cánovas del Castillo, van continuar aquesta política que beneficiava només l'oligarquia, mentre que l'associacionisme obrer esdevenia il·legal. El sufragi censatari només permetia votar aquells que declarassin un determinat patrimoni; per tant, la gran massa d'obers i també els petits comerciants i mestres de tallers quedaven fora de la participació en el sistema, i durant dècades les classes treballadores no van tenir representació política.

Els sindicats van perdre una gran quantitat d'afiliats. Però van continuar les seves actuacions des de la més estricta clandestinitat, fet que va propiciar el desenvolupament de grups d'acció secreta, més radicals.

Aquest període repressiu es va tancar l'any 1881, quan el liberal Sagasta va accedir a la prefectura del Govern espanyol i va permetre la reorganització legal dels grups republicans i de les associacions obreres. Noves lleis d'impresma i d'associació van concedir més llibertats de reunió i d'expressió. Les societats obreres van sortir de nou a la llum amb gran eferlescència, mostrant una inusitada eclosió de tendències. El nou marc legal les hi va permetre refer-se dels anys de persecució i enllaçar amb la nova dinàmica general del moviment obrer europeu, que, l'últim quart del segle XIX, va

avançar en dues direccions principals: d'una banda, la constitució de partits polítics de base obrera, i de l'altra, la formació d'estructures sindicals estatals.

Una de les primeres expressions d'aquest avenç va ser la creació del primer sindicat de l'Estat espanyol: la Unió General de Treballadors (UGT).

La gestació d'un sindicat

La proposta de constituir un partit obrer i una organització sindical que unifiqués tots els oficis, i de dimensió estatal, es va desenvolupar en paral·lel en dos fronts: Madrid i Catalunya. Una dualitat materialitzada pels seus protagonistes: a la capital de l'Estat, l'Asociación del Arte de Imprimir, en l'àmbit sindical, i el grup marxista de la Nueva Federación Madrileña de la Primera Internacional, en el polític. A Catalunya, el sindicat de les Tres Classes de Vapor i, en el camp polític, el grup «possibilista» del periòdic *L'Obrer*.

A Madrid

L'Asociación del Arte de Imprimir de Madrid s'havia constituït el novembre del 1871 amb caràcter d'espai de trobada entre patrons i obrers del sector. Ben aviat es va fer evident que la voluntat inicial d'entesa mai no arribaria a bon port. La patronal va mostrar un menyspreu progressiu vers l'Asociación, va rebutjar la seva proposta de tarifes salarials i això va provocar una vaga de tipògrafs, la primavera del 1873. En aquest punt, per tant, l'orientació de l'Asociación va haver de prendre un altre camí. La Sección de Tipógrafos de la Federación Regional Española (AIT), liderada per Pablo Iglesias i Anselmo Lorenzo, ja havia advertit la necessitat d'elaborar un projecte polític propi dels treballadors. El mateix Pablo Iglesias va ingressar a l'Asociación del Arte de Imprimir de Madrid, el maig del 1873, per liderar el canvi vers aquest plantejament d'independència de classe de caire marxista. Un any més tard, en va ser triat president.

Biografia

© Fundación F. Largo Caballero

Paul Lafargue

Nascut a Cuba però de família francesa, Paul Lafargue havia estat seguidor directe de Marx a Londres —n'era també el gendre— i havia participat en el breu moviment insurreccional de La Comuna de París, la primavera del 1871. La Comuna va intentar instaurar sense èxit un projecte polític d'autogestió popular i va ser durament reprimida. De resultes d'això, Lafargue es va exiliar a Espanya, on va continuar l'activisme polític. Establert a Madrid entre el 1871 i el 1873, va entrar en contacte amb Pablo Iglesias i els seus companys i en va influir decisivament el pensament polític.

Els antecedents de la Nueva Federación Madrileña són en un petit grup adherit a les posicions de Karl Marx sobre l'orientació de l'AIT i la necessitat d'una lluita política obrera, un grup liderat també per Pablo Iglesias, el també tipògraf Antonio García Quejido i el sabater Francisco Mora. La seva vocació política els allunyava dels anarquistes i per aquest motiu el grup va ser expulsat de la secció madrilenya de l'AIT. De resultes d'això, van organitzar la Nueva Federación Madrileña, l'any 1872.

Aquest incipient grup marxista madrileny va començar a recórrer un camí que va assolir una rellevància formidable en el decurs de la història política espanyola. La seva posició ideològica va anar madurant i, en una reunió a la taverna madrilenya Casa Labra, el 2 de maig del 1873, es va acordar promoure un partit polític obrer.

En tot aquest procés va intervenir d'una manera decisiva Paul Lafargue, que va consolidar l'orientació marxista d'Iglesias i dels seus companys, encara que ho va fer sota la versió del socialisme francès, que sobrevalorava la lluita pel poder polític.

A Catalunya

Fundat el 1869, les Tres Classes de Vapor era el sindicat dels treballadors de la indústria mecànica cotonera, i va arribar a ser el sindicat obrer més poderós, quant a afiliació, de l'època: el 1870 comptava ja amb 8.500 afiliats i integrava les diverses especialitats del tèxtil (filat, teixit i acabat) i, depassant l'ofici, els jornalers de la indústria accionada per motors de vapor.

El desembre del 1880, un grup de les Tres Classes de Vapor, sota la direcció del sabater Josep Pamias, va començar a publicar el periòdic *L'Obrer*. Aquest grup formava part del sector «antiautoritari» durant els debats de la Primera Internacional, malgrat que després no va evolucionar cap a l'anarquisme. El francès Paul Brousse va exercir sobre ells una influència fonamental, fins al punt que van abraçar la proposta que ell qualificava de

«possibilista»: la defensa d'una lluita política centrada en l'àmbit local —amb possibles acords amb els grups republicans avançats—, juntament amb la lluita sindical i la promoció del cooperativisme. Certament, les propostes de Brousse encaixaven bé en un medi com el català, caracteritzat per la presència d'un republicanisme federal avançat i d'un moviment societari molt consolidat.

L'estada a Barcelona del dirigent de la Nueva Federación Madrileña, Francisco Mora, a finals de la dècada dels setanta va facilitar la trobada entre els dos nuclis, barceloní i madrileny, que a principi dels anys vuitanta van coincidir en els seus projectes organitzatius generals. Van intercanviar idees i projectes, i també mil·itàncies; la més important va ser la de Toribio Reoyo, tipògraf madrileny que havia hagut d'instal·lar-se a Barcelona per evitar les represàlies patronals.

També van cooperar en l'impuls d'una organització obrera general per a tot l'Estat. Un primer resultat d'aquesta cooperació va ser el Congrés Obrero Nacional, convocat pel Centre Federal de Societats Obreres de Barcelona a la capital catalana, l'agost del 1882, amb la finalitat d'unir «les diferents tendències que hi havia en el si de la classe obrera, per aconseguir el bé comú». Els més de 120 delegats que hi van assistir representaven uns 14.500 treballadors organitzats, 8.000 dels quals pertanyien a les Tres Classes de Vapor.

Catalunya era, de lluny, la principal regió industrial d'Espanya; l'obrerisme català, el més potent en participació i incidència social i política, i el sindicat de les Tres Classes de Vapor, amb 30.000 afiliats, representava, ell sol, la quarta part del total de treballadors de la indústria tèxtil de tot Espanya i gairebé el 40% dels de Catalunya. Aquest potent obrerisme català compartia històries passades i espais de present amb el republicanisme federal, ideologia que caracteritzava les posicions i les pràctiques de bona part dels sindicats del país.

Biografia

Paul Brousse

Com Lafargue, Paul Brousse va ser un *communard* exiliat i va residir temporalment, el 1871, a Barcelona, on va establir contactes amb l'obrerisme català. Inicialment es va oposar a les tesis de Marx i donava suport a Bakunin, però a la fi de la dècada dels setanta va trencar amb l'anarquisme i va passar a propugnar una variant del socialisme que descartava la possibilitat —com a mínim fins a un futur remot— de l'ocupació del poder polític central per les classes treballadores. Va liderar la Federació de Treballadors Socialistes de França, fundada el 1879.

Les Tres Classes de Vapor era el sindicat tèxtil més important de l'Estat

Però el grup de Madrid no compartia aquesta visió política. La seva posició, expressada a la publicació *El Socialista* el març del 1886, es va manifestar en contra de l'orientació catalana i a favor de trencar tots els ponts amb el republicanisme, per avançar que fos. Per aquest motiu, si bé els dos col·lectius, català i madrileny, van seguir col·laborant en la perspectiva de celebrar processos constituents d'un partit i d'un sindicat, ja no van arribar junts al tram final, el 1888.

El Congrés del 1888: el naixement de la UGT

L'agost del 1887, el Centre Obrer de Mataró va instar el de Barcelona perquè prenguéssin la iniciativa de convocar un congrés de totes les classes treballadores d'Espanya. El Centre Obrer de Barcelona, dominat pel grup socia-

Toribio Reoyo

© Fundación Pablo Iglesias

Toribio Reoyo (segle XIX-1918), tipògraf i militant obrer socialista. Abans de la majoria d'edat va ingressar a la societat de tipògrafs de la Federació de Madrid de la Primera Internacional. Després va ser membre, des de la seva fundació, de l'Asociación del Arte de Imprimir. A conseqüència de les successives represàlies patronals que va patir, va viure en diverses ciutats espanyoles, fins que, als voltants del 1878, s'instal·la a Barcelona, on desenvoluparà la seva vida laboral i militant. El gener del 1886 va ser elegit director del periòdic *El Obrero*. Va fundar la Societat Tipogràfica de

Barcelona i va ser membre de la comissió organitzadora del congrés fundacional de la UGT. Va substituir García Quejido com a secretari del Comitè Nacional de l'agost del 1896 a l'octubre del 1899; va participar en la constitució de l'agrupació socialista de Barcelona del PSOE. Va ser director de la *República Social*, periòdic de l'agrupació socialista de Mataró, del 1896 al 1899, i de la *Revista Fabril*, de la Federació Tèxtil Cotonera de la UGT, a començaments del segle XX. A partir del 1902-1903 la seva activitat militant es va anar reduint. Va continuar treballant com a caixista fins poc abans de la seva mort.

lista d'orientació marxista, va recollir la proposta i la va relançar a l'octubre precisant l'objectiu de «constituir una Confederació Nacional Obrera».

Es donava així el tret de sortida a la constitució de la primera organització nacional de societats obreres, amb la finalitat de defensar els interessos dels treballadors enfront de la patronal.

El Congrés es va celebrar al Teatre Jovellanos del carrer Tallers de Barcelona entre els dies 12 i 14 d'agost amb l'assistència de Pablo Iglesias. A la comissió organitzadora, encapçalada per Toribio Reoyo, hi figuraven alguns dels primers quadres de la UGT a Catalunya, com el marbrista Basilio Martín Rodríguez o el teixidor mecànic Salvador Ferrer.

**ACTA DE LA PRIMERA COMISSIÓ
EXECUTIVA DE LA UGT,
EL 29 D'OCTUBRE DEL 1888**

Unión General de Trabajadores de España.
Habiendo dado cuenta la comisión de
escrutinio a las Juntas Directivas de las secciones adhe-
ridas en esta capital a la Unión General de Trabajadores de
España del resultado de la elección de comités Nacional, re-
sultó formado éste por los compañeros siguientes:
Antonio García Jefe presidente
Salvador Ferrer vice presidente
Ramon Colado tesorero
Francisco Parera secretario
Juan Graells vice secretario
Basilio Martín Rodríguez vocal
Isaquiñ Manresa vocal
Tomaron esta posesión de sus cargos, a excepción de Isa-
quiñ Manresa que se halla enfermo, y acordaron celebrar
la primera sesión el miércoles 31 del corriente a las
veinte y una de la noche para dar comienzo a los trabajos.
Barcelona 29 de Octubre de 1888
El vicepresidente
Juan Graells

Carta del Centre Obrer de Mataró al Centre Obrer de Barcelona

Compañeros del Centro de Clases de Barcelona. Salud.

Compañeros: Considerando que la crisis actual va revistiendo de día en día un carácter alarmante, tomando proporciones verdaderamente amenazadoras y tendiendo a llevar sobre nuestras familias la desolación del hambre más espantosa, sin expectativa de recursos, sin medios propios y adecuados para hacer frente a la situación precaria que va minando poco a poco nuestro trabajo, ya bastante fatigoso e improductivo para nosotros; considerando que se acerca el

día en que carezcamos de un pedazo de pan para alimentar a nuestras esposas y a nuestros hijos; considerando que por nuestra parte estamos obligados a prevenir en lo posible los desastrosos efectos de la necesidad, antes que el mal sea incurable y las consecuencias fatales, y considerando que, según nuestro modo de ver, la crisis obrera tiende a aumentar en lugar de disminuir. Este Centro, en reunión del día 4 del actual, acordó por unanimidad haceros presente que urge el que las clases obreras tomen una resolución pronta y enérgica, puesto que nosotros creemos que con la celebración de un Congreso nacional de todas las clases trabajadoras podría encontrar-

se un medio conducente a remediar nuestro mal. Este Centro os delega para que, si lo creéis conveniente, toméis la iniciativa para la celebración de dicho Congreso. Esperando vuestra resolución, este Centro os desea salud y revolución social. Mataró, 12 de agosto de 1887.

Por este Centro:

El secretario, JUAN TORRENS.

Sociedad de Oficiales

Albañiles de Mataró y sus

contornos.—Unión de Prepara-

dores, Hiladores y Tejedores

(Mataró).—Sociedad de

Cerrajeros y Fundidores de

Mataró.—Sociedad Vidriera

(Mataró).—Sociedad de Obreros

Curtidores (Mataró).

—La Fraternal, Sociedad de los

Vidrieros (Mataró).

Van assistir-hi 26 homes que representaven 46 societats obreres; tots plegats sumaven una mica més de 5.100 afiliats. Si bé avui pot semblar una xifra modesta, en realitat és prou elevada, si tenim en compte les condicions de l'època, gens favorables al moviment obrer. Tres quarts parts dels participants corresponien a societats i afiliats de Catalunya, una representació coherent respecte del pes del moviment obrer català.

Es va acordar constituir i donar nom al nou sindicat: Unió General de Treballadors; també es va decidir establir la seu de l'organisme de direcció, el comitè nacional,

**Estatuts de la UGT
aprovats al Congrés del
1888
(extracte)**

Títol I

Objecte

Article 1. La Unió de Treballadors d'Espanya té per objecte:

Primer. Reunir en el seu si les Societats, Federacions i Unions de resistència.

Segon. Crear noves Seccions d'ofici i constituir-les en Federacions Nacionals.

Tercer. Millorar les condicions de treball.

Quart. Mantenir estretes relacions amb les organitzacions obreres dels altres països que persegueixin la mateixa finalitat que aquesta Unió, i practicar amb elles, sempre que sigui possible, el principi de solidaritat.

Títol II

Mitjans

Article 2. La Unió General de Treballadors d'Espanya es proposa realitzar el seu objecte apel·lant a la vaga ben organitzada i aconseguint dels Poders públics les lleis que afavoreixin els interessos del treball, com ara la jornada legal de vuit hores, la fixació d'un salari mínim, la igualtat de salari per als obrers de tots dos sexes.

Títol III

Del Comitè Nacional

Article 14. El Comitè Nacional és el representant de la Unió.

Article 15. Residirà en una capital d'importància o en un centre obrer.

Article 18. El Comitè Nacional serà elegit pels afiliats de la localitat on s'hagi acordat que aquest resideixi.

Article 21. És obligació del comitè nacional:

Primer. Complir i fer complir els Estatuts de la Unió General.

Segon. Resoldre els dubtes que es presentin sobre la seva interpretació i que exigeixin un aclariment immediat.

Tercer. Resoldre igualment els casos no previstos en els Estatuts i que siguin d'urgència.

Quart. Procurar el creixement de la Unió General per tots els mitjans.

Cinquè. Mantenir les relacions a què es refereix el paràgraf quart de l'Article primer.

Sisè. Fixar la data i l'ordre del dia dels Congressos

i anunciar-los almenys amb un mes d'anticipació.

Setè. Redactar una Memòria que doni compte de tots els seus actes, de la inversió de les quantitats rebudes i de l'estat en què es trobi la Unió. Aquesta Memòria es publicarà al mateix temps que l'ordre del dia.

a Barcelona. Es va fixar la convocatòria del pròxim congrés al cap de dos anys i es va impulsar una publicació periòdica pròpia, *La Unió Obrera*.

A l'octubre, les societats obreres que integraven la UGT barcelonina van nomenar el primer comitè nacional: la presidència va correspondre a Antonio García Quejido; la vicepresidència, a Salvador Ferrer, i Basilio Martín

Rodríguez en va ser vocal; aquest últim, juntament amb Toribio Reoyo, havien de ser els principals promotors i figures públiques del sindicat.

Finalment, el Congrés va aprovar el primer document en què es definia la concepció sindical de la nova organització i una consideració sobre els seus instruments d'acció, que va perdurar, en els aspectes més fonamentals, durant dècades.

Lluita obrera, lluita política

La concepció de la UGT es fonamentava a considerar que els sindicats s'havien de centrar a aconseguir millores en les condicions de treball de la classe obrera, però no havien de pretendre ser instruments de canvi social; el vessant polític de la lluita obrera havia de correspondre a un partit. Aquest principi no es recollia en els estatuts, però estava implícit en les funcions que s'atribuïen a la UGT i en les relacions històriques que, de fet, es van establir entre el sindicat i el PSOE.

**PLACA COMMEMORATIVA
DE LA FUNDACIÓ DE LA UGT
AL CARRER TALLERS NÚMERO
29 DE BARCELONA**

© Fundación F. Largo Caballero

Així, hi havia nombrosos militants que complementaven les dues afiliacions; a Catalunya, alguns exemples destacats van ser Rafael Orriols, de les Tres Classes de Vapor i la UGT, i fundador de l'agrupació socialista de Mataró; Josep Comaposada, que va ser president del comitè nacional de la UGT i un dels referents històrics del PSOE a Barcelona; Josep Batllori, obrer teixidor, vicepresident del comitè nacional de la UGT i fundador de l'agrupació socialista de Sant Andreu del Palomar, i Joan Duran, camperol, fundador de l'agrupació socia-

**PRIMER EQUIP DE TREBALLADORS
DE L'EXPOSICIÓ UNIVERSAL DE
BARCELONA**

lista de Sitges i promotor del sindicalisme camperol ugetista a Catalunya.

Malgrat això, formalment la UGT no es va identificar amb cap opció «política, religiosa o econòmica», i fins i tot va rebutjar l'obligatorietat de vot a favor del PSOE per part dels seus afiliats —una altra cosa va ser la pràctica real, i el fet que sí que es va produir, de manera inversa, una obligació pràctica d'afiliació sindical a la UGT per part de la militància del Partit Socialista.

**La primera
expansió,
1890-1931**

Camperol!

U.G.T.

Subivat

la
revolució
necessita el teu esforç

La primera expansió, 1890-1931

Les celebracions del Primer de Maig del 1890 donen a la UGT l'oportunitat de presentar-se en societat. En els primers anys de vida, el sindicat perfilarà el seu model sindical, l'estructura interna i les activitats reivindicatives, així com les relacions amb el Partit Socialista. Buscarà refermar la seva implantació, dibuixant una concepció pròpia, molt més moderada respecte del sindicalisme anarquista, que en aquest període arrenca amb força a Catalunya.

No obstant el seu caràcter conciliador, en el primer terç del segle xx la UGT es va veure immersa en una escalada de conflictes sagnants i de vagues revolucionàries, en les quals va jugar el seu paper sempre a favor dels treballadors. El sindicat es va haver d'enfrontar a una patronal i a un poder públic obertament hostils que van dificultar l'activitat i l'afiliació en uns primers anys certament difícils.

El Primer de Maig del 1890

Conceptes clau:

- vaga
- jornada de vuit hores
- propaganda pel fet
- legislació laboral
- anarcosindicalisme
- aproximació sense confusió
- sindicalisme de base múltiple

El Congrés Obrer Socialista celebrat a París el 1889, que va donar origen a la Segona Internacional i en el qual va participar la UGT, va fixar l'1 de maig com a dia de protesta i reclamacions pels drets dels treballadors. Amb aquesta jornada es ret homenatge als anomenats Màrtirs de Chicago, un grup de treballadors que van ser condemnats a mort pels avalots produïts en una manifestació, l'any 1886, en què es reivindicava la jornada laboral de vuit hores.

El 1890 era, per tant, la primera vegada a la història que se celebrava aquesta jornada internacional de lluita i reivindicació, i la UGT acabada de néixer hi va veure l'oportunitat de presentar-se públicament. Els actes del Primer de Maig van començar amb un míting al Teatre Tívoli de Barcelona presidit per García Quejido;

tot seguit es va fer una manifestació que va reunir unes 15.000 persones que van baixar per la Rambla fins a arribar a la seu del Govern Civil, on es van concentrar uns 25.000 manifestants. Amb el lliurament a l'autoritat governamental d'un document de peticions sobre jornada laboral, treball de les dones i dels nens, treball nocturn i altres aspectes sobre drets laborals, la UGT va donar per acabada la jornada.

En la manera de celebrar el Primer de Maig es van veure representades les dues estratègies sindicals, l'anarquista i la de la UGT. Els anarquistes van declarar una vaga general indefinida que es va estendre per bona part dels centres obrers i que es va perllongar fins al 8 de maig. Era una mobilització de protesta més radical que va aconseguir l'adhesió d'amplis sectors obrers, els que patien l'hostilitat més virulenta dels patrons. Per la seva banda, la UGT, amb un programa d'actes més temperat, va aconseguir aglutinar una part impor-

IL·LUSTRACIÓ DEL PRIMER DE MAIG DEL 1890 A BARCELONA

© UGT

Manifest del Primer de Maig del 1890

Peticions presentades el 25 d'abril pels organitzadors del míting del Teatre Tívoli, que es va celebrar el Primer de Maig del 1890:

1. Limitació de la jornada de treball a un màxim de 8 hores per als adults.
2. Prohibició del treball als menors de 14 anys, i reducció de la jornada a 6 hores per als joves d'ambdós sexes de 14 a 18 anys.
3. Abolició del treball de nit, exceptuant certs treballs

d'indústries la naturalesa dels quals exigeix un funcionament no interromput.

4. Prohibició del treball de la dona en tots els rams industrials que afectin en particular l'organisme femení.

5. Abolició del treball de nit de la dona i dels menors de 18 anys.

6. Descans no interromput de 36 hores, com a mínim cada setmana, per a tots els treballadors.

7. Prohibició de certs gèneres d'indústries i de certs sistemes de fabricació perjudicials per a la salut dels treballadors.

8. Supressió del treball a preu fet i per subhasta.

9. Supressió del pagament en espècies o comestibles i de les cooperatives patronals.

10. Supressió de les agències de col·locació.

11. Vigilància de tots els tallers i establiments industrials, fins i tot la indústria domèstica, mitjançant inspectors retribuïts per l'Estat i elegits, si més no la meitat, pels mateixos obrers.

tant del sindicalisme moderat català. Va ser el primer acte de masses del jove sindicat i va transcórrer amb normalitat. Però les peticions d'uns i altres van entrar en un carreró de difícil avenç, pel rebuig de l'Estat a impulsar una legislació laboral que els patrons es negarien a acceptar.

Uns anys difícils

La fundació de la UGT i del PSOE s'havia beneficiat de l'accés al poder del Partit Liberal, que tancava l'etapa canovista de repressió indiscriminada. Aquesta nova etapa més permissiva amb el socialisme va fer possible, així mateix, la celebració del Primer de Maig del 1890.

—cinc de les quals van ser executades— i una vuitantena de condemnats de presó, es va convertir en el símbol del terror d'estat. El president del comitè nacional de la UGT, Luis Zurdo Olivares va ser detingut i empresonat.

En aquest context advers, l'afiliació a la UGT catalana es va reduir, i només amb la posada en marxa de federacions d'ofici, com la Unió Fabril Cotonera, el 1894, va veure ampliada momentàniament la seva influència. La xifra mitjana del decenni va estar als voltants dels 2.500 afiliats. *La República Social*, el periòdic socialista de l'època a Catalunya, va recollir unes intervencions molt significatives d'un míting de Mataró: «Els sindicalistes enyoren temps passats i lamenten la poca energia

© Centans

PORTADA DEL SUPLEMENT DEL
DIARI *LE PETIT JOURNAL* AMB UNA
IL·LUSTRACIÓ SOBRE LA BOMBA
AL LICEU

que tenen els obrers fabrils de Mataró, que causen amb la seva desunió la desgràcia dels treballadors de les fàbriques».

L'àrea d'implantació de la UGT era també força limitada: Barcelona i el seu extraradi; Mataró i altres poblacions del Maresme; l'històric «Districte Quart», amb Roda de Ter i Manlleu, i elements dispersos a Sitges i a Manresa. La presència ugetista a Catalunya es concentrava a la província de Barcelona, que en conjunt va tenir una afiliació mitjana d'una mica més de 2.000 federats. En qualsevol cas, fins a mitjan dècada del 1890, aquest limitat contingent va continuar representant una part important del total de la UGT d'Espanya.

En els darrers anys del segle, la UGT va començar a Madrid un cicle de creixement, encapçalat pel sindicat de la construcció. La UGT catalana no va participar d'aquesta dinàmica de creixement, fet que respon a diverses raons. Per descomptat, hi havia la competència anarquista i republicana, però també cal tenir en compte el rebuig de la patronal catalana al model de relacions laborals que plantejava la UGT —de fet, els empresaris rebutjaven qualsevol model de relacions laborals basat en la interlocució col·lectiva.

El març del 1898, una nota del comitè nacional publicada a *La República Social* reflectia la precarietat en la qual es veia obligat a actuar: «Tinguin en compte les Seccions que el comitè celebra les seves sessions els dissabtes a la nit, i que, no podent tenir una oficina permanent per als despatxos dels assumptes de la Unió, no és possible acudir a aquests amb la promptitud convenient, i menys quan en la seva gestió la fan doblement laboriosa les societats que descuiden el compliment dels articles 10 i 24 dels Estatuts». Tots dos articles feien referència a les quotes que havien de pagar les seccions al comitè per sufragar la propaganda oral i les publicacions (art. 10) i les que havien d'aportar per ajudar la secció o federació en vaga que hagués esgotat els seus recursos (art. 24).

La repressió del terrorisme anarquista va col·lapsar l'acció dels sindicats

El Congrés de la UGT del setembre del 1899 va acordar, a proposta de delegats de Madrid, que la seu del comitè nacional passés de Barcelona a la capital de l'Estat. La raó principal que s'esgrimia era la debilitat en què es trobava la UGT barcelonina. No era la decisió més encertada, ja que significava resignar-se i cedir tot el territori obrer català a les influències anarquista i republicana. El trasllat del comitè nacional de Barcelona a Madrid va comportar, en definitiva, una major pèrdua de presència de les societats obreres catalanes a la UGT i d'ella, en el seu conjunt, a Catalunya i el seu moviment obrer.

**ELS TREBALLADORS SOPORTEN
EL PES DE LA RESTA DE CLASSES
SOCIALS. DIBUIX APAREGUT A
LA SOCIALE EL 5 DE JULIOL DE 1896**

© Fundación F. Largo Caballero

Les primeres lleis socials

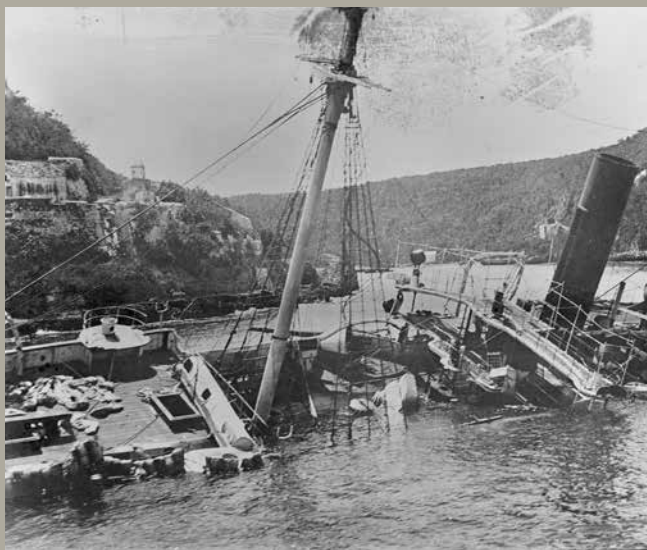
En els darrers anys del segle XIX, la derrota a la guerra de Cuba va actuar de revulsiu per a la classe política, que per fi va comprendre la necessitat d'integrar el moviment obrer a l'Estat liberal. Efectivament, el Desastre del 1898, que va comportar la pèrdua de les colònies de Cuba, Puerto Rico i les Filipines, va ser un cop molt dur per al país, i una part de la petita i mitjana burgesia va respondre amb un moviment crític, el regeneracionisme, contra el sistema polític de torns de la Restauració, que beneficiava el bloc de l'alta burgesia. Amb vocació de modernitzar l'Estat, les fraccions més progressistes van proposar un seguit de reformes, algunes de les quals incidien en la millora de la condició obrera. Així, Eduardo Dato, ministre de la Governació els anys 1899-1900, va proposar una estadística del treball com a base per desenvolupar una normativa laboral, i el liberal Canalejas va impulsar, el 1903, l'Institut de Reformes Socials, que reglamentava un nou sistema de relacions laborals basat en la negociació i no en la confrontació. Els fruits inicials van ser les lleis de creació, el maig del 1908, dels Tribunals Industrials i dels Consells de Conciliació i Arbitratge Industrial, que preveïen la resolució pactada dels conflictes. Aquest incipient desplegament legislatiu i institucional va ser rebut de manera positiva per la UGT, que ja en el primer any d'existència de l'Institut de Reformes Socials va ocupar cinc de les sis vocalies obreres de l'òrgan directiu (les sis restants eren de la patronal).

S'inicien, per tant, un seguit de polítiques intervencionistes en matèria laboral, amb la promoció de lleis socials i d'institucions, que van constituir una de les respostes al deteriorament del règim després del Desastre del 98 i que, malgrat les seves limitacions i vaivens, van obrir una etapa de reconeixement de la legitimitat i d'expansió dels sindicats i van donar sentit a l'estratègia sindical ugetista de pressió sobre el poder públic. De resultes d'això, a partir del 1899 i al llarg del primer quart del segle XX, a escala estatal, la UGT va

La UGT va intervenir en la gestació de les primeres lleis laborals

El Desastre del 1898

Durant la guerra de Cuba, la UGT i el PSOE van reaccionar amb una campanya en la qual s'insistia a denunciar la discriminació social del sistema de quintes, que permetia a qui tenia diners deslliurar-se del servei militar, fins i tot en temps de guerra. Van ser una de les escasses veus discrepants amb la guerra, juntament amb les de Pi i Margall i el republicanisme federal.

© Library of Congress, Prints & Photographs Division, Detroit Publishing Company Collection. [LC-D4-21534]

començar a créixer de manera significativa. Va començar el segle amb 26.000 afiliats, dels quals pràcticament la meitat pertanyien a societats obreres madrilenyes; ben aviat, el sindicat va arrencar amb força també a les zones mineres de Biscaia i Astúries. En els anys vint la xifra es va situar entorn dels 220.000 afiliats.

L'evolució positiva en l'àmbit espanyol no respon només a la conjuntura política del país i a la resposta que donava el socialisme espanyol; també, al manteniment d'un model sindical coherent amb aquesta resposta.

Tanmateix, el panorama a Catalunya era molt diferent. Arran de la guerra de Cuba es va desencadenar una onada de patrioterisme entre la burgesia i la classe mitjana catalana, que no volien resignar-se a perdre una colònia vital per als seus interessos econòmics. A més, amb les noves propostes de lleis de relacions laborals, la patronal catalana, sempre reticent a perdre privilegis, veia compromès el seu poder absolut en fàbriques i tallers. Tot plegat va incrementar l'hostilitat contra el moviment obrer organitzat.

D'altra banda, Joan Duran, en nom de la Societat d'Obrers Agricultors de Sitges de la UGT, va proposar al Congrés del 1899 la promoció del sindicalisme camperol, però el comitè nacional no va prestar suport a aquesta iniciativa. Perquè, si bé Espanya seguia sent un país essencialment agrícola, el caràcter urbà del socialisme i l'activitat sindical centrada en el camp industrial feien del tema dels camperols una qüestió de segon ordre. La UGT catalana perdia, per tant, l'oportunitat d'incorporar al sindicat l'important contingent dels treballadors del camp.

En bona part per aquests motius, la UGT a Catalunya no va seguir el procés ascendent en nombre d'afiliats que s'aprecia en el conjunt de l'Estat, on havia multiplicat per vuit els seus efectius. Després de la vaga del 1902, que va fer caure els altres sindicats en un trist marasme, la UGT catalana, en canvi, va viure un creixement moderat fins a assolir els 3.000 afiliats —coincidint també amb l'ingrés al sindicat de les societats de Fogoneros i de Marineros y Obreros Similares de Barcelona. Però

1 DE MAIG DEL 1906

© UGT

QUADRE LA CÀRREGA,
DE RAMON CASAS

La vaga general del 1902

© Museo Nacional Centro de Arte Reina Sofía

A finals del segle XIX, a Barcelona, el moviment obrer i els republicans feien de nou un front comú en la campanya per exigir la revisió del procés de Montjuïc, en què es jutjaven, sense cap mena de garantia jurídica, els anarquistes implicats en l'atemptat de la processó de Corpus del 1896.

Mentre això passava, la pèrdua dels mercats colonials afectava greument la indústria catalana. Per reduir costos, la indústria, especialment el tèxtil, va pressionar els treballadors per abaratir els sous i va incorporar massivament obrers més barats —dones i infants. La crisi industrial i les noves condicions van repercutir en la classe obrera, que va patir les

típiques seqüeles en aquests casos: l'increment de l'atur, la baixada dels salaris i, en resum, l'empitjorament de les condicions de treball.

Tot plegat va propiciar, a cavall dels segles XIX i XX, la reorganització de les societats d'ofici i de resistència, immerses en un clima de conflictivitat creixent. El maig del 1901 va esclatar a Barcelona una vaga de tramviàries que va tenir com a resposta la declaració de l'estat de guerra, i el desembre s'inicià una vaga de metal·lúrgics que aviat va enquadrar molts altres sectors, fins a declarar-se, el 17 de febrer de 1902, la vaga general. La intervenció de l'exèrcit va provocar una dotzena de morts a Barcelona, i la repressió

posterior, amb nombroses detencions i el tancament de centres obrers, fou intensa. La mobilització obrera va cloure al cap d'una setmana, sense haver assolit cap ni una de les seves reivindicacions.

La UGT no havia donat suport a la vaga, perquè no formava part de la seva identitat i estratègia sindical ni tampoc no es produïa una situació extraordinària que, al seu parer, en justificués la convocatòria. Per això, mentre que aquell fracàs va significar la desorganització i la pèrdua de la combativitat dels altres sindicats —especialment de l'anarcocol·lectivisme, principal promotor de la vaga—, la UGT catalana va absorbir nous afiliats.

després les afiliacions van descendir notablement i van quedar concentrades a Barcelona. Tot i això, el sindicat va resistir.

L'opció de l'«aproximació sense confusió»

Decisions, omissions i derrotes van marcar la progressiva precarietat de la UGT catalana. En aquestes circumstàncies, alguns dirigents del socialisme barceloní van considerar més realista aproximar-se al moviment obrer local sense posar com a condició la integració a la UGT. Perquè la realitat del moviment obrer era àmpliament plural, amb influències anarcocol·lectivistes, anarcocomunistes, del naixent sindicalisme revolucionari, del sindicalisme a seques o del republicanisme —en aquell moment, del republicanisme radical. I el sindicat no es podia permetre deixar ningú fora.

Així, s'adoptava l'argument d'«aproximar sense confondre», una versió de la tesi del socialista francès Jean Jaurès d'establir una nova relació entre el Partit Socialista i el sindicalisme basada en la «lliure cooperació [...] sense confusió, col·laboració o sospita». La influència de Jaurès es va reforçar amb les aportacions del polític Antoni Fabra Ribas, que havia adquirit una sòlida formació socialista en un llarg periple per Europa. La proposta de l'acostament sense compromís va ser, a més, recolzada per Josep Comaposada i va ser àmpliament compartida en les agrupacions socialistes i les seccions de la UGT catalanes.

Però tot i que la UGT admetia la pluralitat i no obligava els seus afiliats a adscriure's ni en una organització política ni en un corrent ideològic, la realitat era que el sindicat era percebut com la meitat d'un cos i que l'altra meitat —en el fons, la part dominant— era el PSOE. Això dificultava la integració de societats obreres a la UGT.

**PORTADA DEL DIARI
SOLIDARIDAD OBRERA**

© Fundación F. Largo Caballero

Josep Comaposada (1859-1933)

© Fundació Pablo Iglesias

Nascut a Vilobí del Penedès, quan tenia nou anys es va traslladar a Barcelona i va començar a treballar de sabater, un dels oficis protagonistes de l'obrerisme de l'època. El 1886 es va integrar a l'Agrupació Socialista de Barcelona i des d'aleshores va desenvolupar una creixent activitat publicista dins la

premsa obrera i socialista. Va col·laborar en el periòdic *El Obrero*, portaveu de les Tres Clases de Vapor, i des del gener del 1887 es va convertir en el corresponsal català a les pàgines d'*El Socialista*. Només en aquest periòdic arribà a publicar, al llarg de la seva vida, més de 700 articles. Va ser també director de *La Guerra Social* (1903-1904), redactor en cap de *La Internacional* i col·laborador freqüent d'altres publicacions socialistes, com *La Justicia Social* o *La Nueva Era*. Va participar en la fundació del PSOE i de la UGT, el 1888, i va ser des d'aleshores un dels principals representants del socialisme a Catalunya.

Entre el 1892 i el 1894 va ser president del comitè nacional de la UGT, però ja no va tenir cap més responsabilitat general dins el sindicat, a excepció de la secretaria general de la Federació Nacional Tèxtil, el 1928. Si Toribio Reoyo va ser l'organitzador sindical, Comaposada va actuar com a propagandista i orientador intel·lectual, com a articulista, com a traductor de textos del socialisme europeu i com a autor també d'obres de referència sobre la Setmana Tràgica: *La revolución en Barcelona* (1909) i *La revolución en Cataluña* (1910).

La federació sindical Solidaritat Obrera recollia els interessos comuns dels treballadors

La Solidaritat Obrera

El concepte d'«aproximació» va propiciar l'encontre amb el conjunt del sindicalisme català, que va culminar l'agost del 1907, quan es va decidir sumar esforços per constituir la Federació Local de Societats Obreres, que va adoptar la denominació de combat de *Solidaridad Obrera*, capçalera del periòdic de la Federació. L'essència de Solidaritat Obrera era reunir un nou sindicalisme integrador, que no fos patrimoni de cap corrent polític ni ideològic. Badia Matamala, Gas Belenguier i Fabra Ribas van ser figures rellevants d'aquesta represa sindical i de la seva intensa història, marcada per la Setmana Tràgica.

Les cases del poble

En les primeres dècades del segle XX, a les poblacions de més tradició socialista, com ara Mataró, Sitges, Tarragona i Barcelona, es van obrir cases del poble, locals socials on es reunien els sindicalistes de la UGT i els socialistes. Allà no només hi tenien lloc trobades formals per tractar temes polítics i sindicals, sinó que també s'hi feien un ampli

ventall d'activitats de lleure i culturals, com ara vetllades teatrals, concerts i cantades corals. A les cases del poble els obrers també tenien l'oportunitat d'aprendre a llegir i escriure, així com rebre nocions de matemàtiques, a fi de comprendre els tractes signats amb els patrons. Eren punts d'ajuda mútua i sovint també seus de cooperatives de consum.

CARRER DE SANTA MARTA
A MATARÓ

© Museu Arxiu de Santa Marta. Col·lecció Enrich i Regàs

Al Congrés del setembre del 1908, en què van participar bona part de les societats d'ofici ugetistes, Solidaritat Obrera es va organitzar com a confederació regional. No es va plantejar encara cap incompatibilitat entre la pertinença a la UGT i a la Confederació Regional de Solidaritat Obrera, però a partir de llavors es van iniciar dues pressions en sentit contrari: per part de la UGT, perquè la nova confederació catalana s'integrés finalment en el seu si, i per part dels sindicalistes revolucionaris i anarquistes de tots els matisos, perquè l'organització catalana decidís fer el salt i constituir-se en confederació de tot Espanya, la qual cosa la convertiria en competidora de la UGT.

Aquesta qüestió es va abordar al Congrés del 1910. Bona part de la ponència va defensar la constitució d'una confederació espanyola, independent de la UGT, i a partir d'aquí plantejar-se un hipotètic camí d'entesa fins a arribar a la unitat. Per la seva banda, Joan Duran i Jacint Puig, representants de societats obreres de la UGT, van proposar que Solidaritat Obrera continués sent una entitat estrictament catalana, per arribar finalment a una unificació de totes les federacions obreres.

P. A. Kropotkin

Discurs de protesta contra l'execució de Ferrer i Guàrdia, pronunciat en un míting al Memorial Hall de Londres, el 21 d'octubre de 1909:

«Si tingués el temps i prou fortalesa per dir-vos tot el que el Govern espanyol ha fet a Barcelona els darrers 12 anys —Barcelona és la població més intel·ligent d'Espanya pel desenvolupament de la seva classe treballadora—, si pogués dir-vos-en totes les infàmies, us encendríeu d'ira i diríeu que és una llàstima que la sublevació de Barcelona encara no hagi derrocat aquest Govern pocavergonya. Barcelona ha sofert terriblement per culpa d'aquest Govern».

Encara que la majoria dels ponents van sostenir que la seva posició no havia d'entendre's com un acte d'hostilitat cap a la UGT, molts d'ells van deixar clar que defensaven una estratègia sindical pròpia, la «lluïta directa» —un dels principis del sindicalisme anarquista, que rebutjava qualsevol mediació institucional en els conflictes entre treballadors i patrons. A les societats catalanes ugetistes els resultava impossible participar en el nou projecte organitzatiu amb una estratègia oposada a la conciliació, i no volien renunciar a la seva identitat sindical. Les discrepàncies d'estratègia dins de Solidaritat Obrera van trencar, per tant, la voluntat d'unitat que buscava la UGT. La voluntat d'«aproximar-se sense confondre's» no havia prosperat; la coalició només havia estat un miratge. Els fets de la Setmana Tràgica van radicalitzar les postures de Solidaritat Obrera en un procés que va culminar amb la creació d'una nova central sindical: la Confederació Nacional del Treball (CNT).

La Setmana Tràgica

La guerra del Marroc era un motiu permanent de malestar entre la gent senzilla, perquè es mobilitzaven els joves a qui les famílies no podien deslliurar de la guerra mitjançant el pagament d'una quota. El juliol del 1909 va tenir lloc a Barcelona una vaga general de protesta contra l'embarcament de soldats reservistes, dirigida pels republicans i els obrers de Solidaritat Obrera. La Setmana Tràgica va quedar marcada pels episodis d'incendis

d'esglésies i d'alçament de barricades als carrers, així com per la contundent repressió que els van seguir —amb l'execució de Francesc Ferrer i Guàrdia, teòric anarquista i pedagog, fundador de l'Escola Moderna. Com a resposta als fets de la Setmana Tràgica, el president Maura va emprendre un gir reaccionari: va suspendre les garanties constitucionals, va deixar clara la seva disposició a reaccionar de manera repressiva a qualsevol índici de desbordament social i va deixar a mig fer l'entramat

del sistema de relacions laborals que havien encetat els governs anteriors.

ESGLÉSIA CREMADA AL BARRI DE PEKÍN DEL POBLENOU

© Arxiu E. Boix i Cercle Cartòfil de Catalunya

UGT i CNT: un front comú

En el decenni del 1910 la UGT va viure una remuntada en el nombre d'afiliats, a pesar de la competència de la CNT —que va actuar en la clandestinitat durant bona part d'aquesta dècada—, i gràcies a l'activitat constant d'homes com el veterà Josep Comaposada o el jove Joaquín Bueso. A partir del 1915 el sindicat a Catalunya es va situar per sobre dels 5.000 afiliats, cota que, amb unes quantes oscil·lacions, va mantenir fins a finals dels anys vint. En aquests primers anys del segle xx, la CNT va liderar un reguitzell de vagues a Barcelona. Va ser una explosió reivindicativa relacionada amb l'acceleració de la crisi política del règim de la Restauració. Paral·lelament, la revolució bolxevic a Rússia, l'octubre del 1917, va incentivar les lluites obreres. Però, sobretot, l'escalada de vagues responia als efectes de la Primera Guerra Mundial sobre l'economia i la societat. La neutralitat assumida per la monarquia espanyola davant el conflicte europeu va tenir conseqüències inicialment beneficioses per a la indústria catalana, que va veure créixer exponencialment les exportacions en proveir d'equipament els exèrcits bel·ligerants —per exemple: vestit o mantes en forma d'exportacions legals, o de material semifabricat per a la indústria bèl·lica dels contendents en forma d'exportacions clandestines. Però aquest creixement productiu sobtat i intens que va enriquir els empresaris exportadors es va combinar amb una també sobtada i intensa inflació que va perjudicar les classes mitjanes i baixes.

El malestar de la massa obrera va animar les dues centrals sindicals, la UGT i la CNT, a deixar de banda la rivalitat i a sumar esforços. Els anarcosindicalistes Salvador Seguí i Àngel Pestaña, per una banda, i els ugetistes Julián Besteiro, Largo Caballero i Vicente Barrio, de l'altra, van signar el novembre del 1916 el pacte d'acció conjunta que obria una situació potencialment revolucionària. El programa unificat de reivindicacions tenia com a objectius abaratir els costos de la subsistència, solucionar la crisi del treball, regularitzar l'intercanvi

La crisi de la Gran Guerra va provocar una escalada de vagues

Un nou model de sindicat

En els primers anys del segle xx, la UGT va impulsar importants reformes que tendien a consolidar l'organització i a fidelitzar les afiliacions. Una d'aquestes decisions va ser l'adopció del sindicalisme de base múltiple. Consistia a proposar que les societats obreres no només

actuessin com a organismes reivindicatius, sinó també de previsió i protecció social. Per a això, la quota única dels afiliats, destinada a atendre les necessitats de resistència dels treballadors en cas de conflicte, havia de ser ampliada a una quota múltiple, que incloïa també una provisió de fons per a l'assistència al treballador en cas de malaltia, atur, invalidesa o viatge en recerca de treball.

Aquest concepte representava un pas endavant en la tasca de suport als obrers que oferia el sindicalisme.

Tanmateix, en aquests anys, el sistema de base múltiple es va trobar davant de greus inconvenients per poder ser plenament implantat, sobretot, el fet que els sous baixos dels obrers els dificultava fer front a la quota sindical.

de productes i suprimir els privilegis industrials, i també es demanava la fi de la guerra del Marroc i de les despeses improductives. I l'eina que les organitzacions obreres tenien a les mans per exigir-ho van ser les vagues. Es van registrar fites històriques, com la vaga general revolucionària de l'estiu del 1917 i el cicle de vagues entorn del conflicte de La Canadenca, a la província de Barcelona, el 1919.

Afortunadament, la bonança de la conjuntura econòmica va contribuir a facilitar una resolució majoritàriament favorable als treballadors o, si més no, de sortida transaccional. Així, si bé a Barcelona, històricament, el desenllaç majoritari dels conflictes havia estat de derrota per als treballadors, aquest panorama va canviar entre el 1915 i el 1920, quan la suma de vagues triomfants o que havien obtingut un conveni transaccional —fet que en les condicions de l'època es considerava una victòria parcial— va superar àmpliament les perdudes. Insòlitàment, el desenllaç més freqüent durant els anys 1917 i 1918 va ser el de les vagues guanyades pels treballadors. La vaga de La Canadenca va ser el màxim exponent del triomf del sindicalisme.

En aquests anys reivindicatius, dins del socialisme espanyol i també en el seu sindicat de referència, es va obrir un debat en relació amb el moment i el moviment obrer. Es van discutir les formes de lluita, la conveniència d'utilitzar el sabotatge o la vaga general, per acabar defensant l'estratègia essencial del sindicat, la reformista.

Tot i l'aliança de la CNT i la UGT el 1916, la unitat d'acció no va ser possible

Per això, malgrat que la conjuntura revolucionària va propiciar l'aliança de la UGT i la CNT, la participació ugetista en la gran vaga general de l'agost del 1917 no es va fer pensant en una revolució social, sinó en el suport a un canvi polític, amb l'esperança de substituir el règim monàrquic per una república democràtica. Més tard, el gener del 1919, el Comitè Nacional de la UGT va ratificar l'estratègia de combinar una moderada pressió social, en què la vaga havia de ser l'últim recurs, amb la institucional. En aquest sentit, es va aprovar un projecte de codi de treball que incloïa qüestions com l'habitatge o la formació tècnica del treballador, per presentar-lo al cap de Govern, Romanones.

Poc després, l'any del 1920, Joan Duran i Joaquim Escofet van impulsar la constitució de la Federació Regional Catalana de la UGT.

Del pistolisme a la dictadura de Primo de Rivera

Un cop finalitzada la Gran Guerra, la situació econòmica de bonança que havia viscut l'Estat es va cloure i es va retornar a la situació anterior. Les conseqüències eren previsibles: tancament d'empreses, suspensions de pagaments, crisis bancàries, contencions salarials, acomiadaments...

A Catalunya, s'hi van afegir la repressió de la vaga de La Canadenca del 1919 i l'enduriment de la patronal, que va abandonar l'actitud de negociació per passar a utilitzar l'arma que més mal podia fer als obrers, perquè els abocava a l'atur: el recurs al locaut o tancament

La vaga «ben organitzada»

Des de la seva fundació, la UGT va establir que la seva missió principal, la millora de les condicions de treball, s'havia de desenvolupar per mitjà de dues vies: la pressió sobre la patronal, amb la vaga com a últim recurs, i la pressió sobre l'Estat mitjançant peticions als poders públics i arribant a participar en institucions estatals específiques (fins i tot amb la proposta de noves figures institucionals: inspectors de treball, comissions paritàries o mixtes, etcètera). Es va descartar, per tant, una configuració de la UGT com una organització

revolucionària en si mateixa, ni pels seus objectius ni pels seus mitjans d'acció.

Un exemple significatiu del caràcter moderat de la UGT va ser la consideració de «vaga ben organitzada» que havia de tenir una vaga reglamentària, basant-se en el dictat de Pablo Iglesias: «[...] les vagues només es verificaran quan els elements obrers estiguin en condicions de triomfar».

Una vaga reglamentària requeria l'aprovació prèvia per part del comitè nacional o, en cas de discrepància entre el comitè nacional i la societat que volia declarar-la, per la majoria dels membres

de la Unió; només les que es produïen de manera urgent, «per dignitat o causa sobtada», podien ser convocades sense tenir l'acceptació prèvia.

Un cop convocada, s'obligava tots els membres de la Unió a donar-hi suport, fins i tot econòmicament, en cas que la caixa de resistència de la societat que l'hagués declarada estigués ja a un pas d'esgotar-se. Malgrat això, els membres de les societats obreres eren lliures de donar suport a vagues no reglamentàries —que, a la pràctica, van ser les més nombroses i per això, finalment, la majoria van aconseguir el suport de la UGT.

d'empreses. Tot plegat va provocar una intensa agitació social i la reaparició dels grups d'acció anarquistes, que van emprendre una espiral de violència inusitada. El pistolisme obrer, amb la resposta contundent dels pistolers a sou i les patrulles parapolicials de la patronal —conegudes com «els sometents»—, va abocar el capità general de Catalunya, Miguel Primo de Rivera, a fer un cop d'estat, al qual va donar suport la burgesia catalana, que instaurava el setembre del 1923 una dictadura militar.

Primo de Rivera, conscient de la força del sindicalisme, es va mostrar conciliador amb la UGT, que va continuar l'activitat amb els organismes i comissions que ja tenia abans del cop d'estat. Largo Caballero i Besteiro, els

homes forts del sindicat, van considerar que tan burgès era el règim de la Restauració com el de la dictadura i que, per tant, si Primo de Rivera estava disposat a respectar els acords interns amb el PSOE i la UGT, aquestes organitzacions s'adaptarien a la nova situació política, acceptant fins i tot participar en les institucions locals i estatals a les quals se'ls convidés. Per tant, es va acceptar formar part dels nous ajuntaments, de les borses de Treball, del Consell de Treball que va substituir l'Institut de Reformes Socials i fins i tot del Consell d'Estat, en què el mateix Largo Caballero va exercir de vocal obrer.

Un altre organisme impulsat pel règim van ser els comitès paritaris, consells compostos per representants obrers i patronals amb un president nomenat pel Govern, amb l'objectiu de resoldre els conflictes laborals per arbitratge. La UGT, des de l'objectiu d'impulsar una legislació laboral favorable als treballadors, hi va concentrar la seva activitat sindical i en va obtenir, en general, rendiments positius. Tanmateix, cap a les darreries del règim, en reactivar-se la CNT, els comitès paritaris es van convertir en un camp de batalla entre els dos grans sindicats.

A Catalunya, la UGT també va seguir aquesta pauta de participació, i al mateix temps va practicar un relleu en el quadre de dirigents que es va fixar en el Congrés de la Federació Regional Catalana, l'abril del 1930: si bé el ferroviari Josep Jové, que havia estat elegit el 1928, en va continuar sent president, i Joaquim Escofet, dirigent d'Arts Gràfiques, va ser proclamat vicepresident —fou substituït poc després per José Zaragoza—, el quadre es va rejevenir amb la promoció de Marià Martínez Cuenca com a secretari general i de Salvador Vidal Rosell com a secretari de la Federació Tèxtil —en aquells moments, l'única federació estatal d'indústria que tenia seu a Barcelona.

En el context dels darrers anys de la dictadura, la UGT va créixer considerablement. Els sectors agrari i dels transports, la construcció i la banca van confiar en el

A les portes de la República, la UGT va viure un gran creixement

sindicat fins al punt que, a començaments del 1931, a les portes de la República, la UGT a escala estatal depassava el llindar dels 300.000 afiliats. D'aquesta xifra, a Catalunya n'hi corresponien 18.000. Una de les peces fonamentals de la UGT catalana en aquest moment va ser la secció ferroviària, que sobrepassava els 2.200 afiliats.

Tanmateix, la relació entre la UGT i el règim de Primo de Rivera es va anar distanciant per un seguit de discrepàncies. El règim pretenia imposar diverses mesures organitzatives que passaven per sobre de l'essència i dels estatuts del sindicat, i davant d'això, aquest va optar per trencar la col·laboració. Quan Primo de Rivera va dimitir, el gener del 1930, l'allunyament de la UGT del règim ja era un fet per ambdues parts, i el successor de Primo de Rivera, el general Berenguer, va deixar de banda els esforços per recuperar les relacions amb el sindicat i el socialisme espanyol.

El següent pas de la UGT, i particularment de Largo Caballero, va ser apropar-se al moviment republicà, un acostament que va protagonitzar el PSOE i que van encapçalar Prieto i Fernando de los Ríos, mentre que a la UGT se li atribuïa un paper de suport, per mitjà de la mobilització en el procés polític, que va culminar amb la proclamació de la Segona República, el 14 d'abril del 1931.

La República i la guerra civil

Els sindicats en combat

PER ALS GERMANS DEL FRONT

DONES!
TREBALLEU

P.S.U.
U.G.T.

La República i la guerra civil

Els sindicats en combat

L'adveniment de la República va concentrar les esperances del moviment obrer. Les aportacions de la UGT van ser crucials. Per als líders del sindicat, la República havia de ser el pont cap al socialisme, en què els obrers tindrien una posició central, i per això calia donar suport a les propostes de lleis que atorgaven més beneficis a la classe treballadora, al mateix temps que modernitzaven el país.

Tanmateix, els sectors obrers radicals consideraven les reformes insuficients, i des d'aquesta insatisfacció van extremar les postures. La República es va veure marcada per una infinitat de vagues que acabaven amb dures repressions. Les discussions sobre les formes de lluita dividien cada cop més el moviment obrer, i la unió inicial va acabar sent motiu de ruptura. Per la seva banda, la dreta contrària a la República i a les reformes no va deixar de conspirar, fins que, després del triomf electoral del Front Popular, es decantà per un cop contra el sistema democràtic.

Tot plegat va desencadenar una cruenta guerra civil. Els sindicats, i especialment la UGT, van ser protagonistes en l'esforç de mobilització en defensa de la República, tant pel que fa al manteniment de l'activitat productiva com en la lluita al front.

Proclamació de la Segona República

Conceptes clau:

- república
- col·lectivititzacions
- comunisme
- socialisme
- guerra civil

El fracàs de la dictadura de Primo de Rivera i les vacil·lacions i divisions de militars i polítics que pugnaven per recuperar la monarquia parlamentària van demostrar que era molt difícil trobar un camí vàlid per redreçar el sistema polític presidit per Alfons XIII. Molts intel·lectuals d'arreu de l'Estat clamaven per la instauració de la República, una idea que aconseguia cada cop més adeptes entre els ciutadans.

Pel que fa al moviment obrer, semblava que havia arribat el moment en què es podien reprendre les utopies de la Primera República del 1873. Es tenia l'esperança d'assolir un règim afí a una expansió obrera revolucionària. La UGT ja feia temps que havia trencat la col·laboració amb el règim de Primo de Rivera i l'any 1930 es va acostar al pacte de Sant Sebastià, que reunia les forces per derrocar la monarquia.

La proclamació de la Segona República, el 14 d'abril de 1931, va alimentar les expectatives d'una profunda transformació democràtica de l'Estat espanyol. El republicanisme era, des del segle XIX, un moviment polític ampli i interclassista. Republicans, socialistes, comunistes i sindicalistes de les diferents tendències compartien l'esperança que, amb el canvi de règim, es faria un pas decisiu en la modernització del país. La suma d'esforços explica l'entusiasme amb què la República va ser rebuda —malauradament, aquesta pluralitat serà també un dels motius de la fractura posterior.

En col·laboració amb el Govern republicà, el socialisme va impulsar un programa polític progressista: reforma agrària, llei del divorci, sistema educatiu públic i laic, separació de l'Església i l'Estat, llibertat de culte... En recollir la tradició obrerista, socialistes i republicans van definir el nou règim com una «República democràtica de treballadors de tota classe», i van emprendre un seguit de reformes de caire democràtic i social que buscaven modificar les relacions laborals en benefici dels treballadors. El desenvolupament dels sindicats va obtenir un impuls formidable, fins al punt que la seva pressió va ser decisiva com mai.

El paper de la UGT en el procés legislatiu va ser fonamental; el sindicat es va implicar en les negociacions, al mateix temps que recordava el seu paper mediador entre els treballadors i el poder públic. Es tractava de transformar la societat per la via reformista, i això és el que va emprendre Francisco Largo Caballero, secretari general de la UGT, en ocupar el càrrec de ministre de

La UGT va esdevenir el sindicat més influent a escala estatal

Treball i Previsió Social durant el Govern provisional de la República i fins al setembre del 1933. La cartera ministerial li va permetre tirar endavant el programa ugetista d'establiment d'un nou marc de relacions de treball a la ciutat i al camp: va ratificar els principis de negociació col·lectiva i de dret de vaga; va perllongar i va millorar en benefici dels treballadors el sistema dels comitès paritaris, ara reconstituïts com a jurats mixts; va restaurar la plena vigència de la jornada de vuit hores; va regular la igualtat de retribució i de tasques entre sexes; va imposar les assegurances de maternitat i d'accidents de treball, etc.

Finalment, va impulsar la llei de contractes de treball que els governs de la monarquia parlamentària i de la dictadura s'havien negat a promoure —una llei que permetia fer contractes col·lectius, amb la intenció que els sindicats intervinguessin en la reglamentació i evitar, així, els abusos que es cometien contra els treballadors. L'únic projecte de llei que el ministre socialista no va poder salvar va ser el de la llei de control obrer. Inspirada en la llei vigent a la República Alemanya, aquesta llei preveia inspeccions a les empreses per assegurar que es complien els canvis en el règim de treball. El projecte va ser rebutjat pel Partit Radical i va ser un dels motius de ruptura del Govern de coalició republicà-socialista del 1931-1933.

Gràcies al paper de Largo Caballero com a ministre de Treball i a la implicació de la UGT en el bienni reformista, el sindicat va esdevenir la societat obrera més influent a escala estatal. Una de les prioritats de Largo Caballero va ser millorar les condicions de treball al camp, i de resultes d'això els treballadors del sector agrari es van incorporar massivament al sindicat, amb la qual cosa van formar la Federació Nacional de Treballadors de la Terra, una gran organització agrària que, amb més de 450.000 afiliacions, representava gairebé la meitat del total de militants de la UGT. D'aquesta manera, les bases de la UGT, formades per obrers dels sectors clàssics —de la construcció, ferroviaris, miners,

etc.— i també de classes mitjanes —funcionaris, professionals liberals, etc.—, es van incrementar de manera espectacular amb la incorporació dels camperols. Gràcies a això, la UGT, un cop proclamada la República, havia assolit més d'un milió d'afiliats.

L'ascens de la UGT a Catalunya

Pel que fa a la UGT catalana, i malgrat que centrava l'activitat en l'acció reivindicativa, i no pas política, també va veure com alguns dels seus membres destacats, després de participar en el moviment republicà que va posar fi a la dictadura de Primo de Rivera, ocupaven tot seguit càrrecs de responsabilitat en els ajuntaments republicans i fins i tot en el Govern de la Generalitat. Va ser el cas de Salvador Vidal i Rosell, al capdavant de la Conselleria de Foment i Agricultura del primer Govern provisional de la Generalitat. Paral·lelament el sindicat iniciava un important creixement quantitatiu que a

Testimonis de l'eufòria republicana

Antònia Adroher

(Girona, 1913-2007)

Mestra i activista política, militant de la Federació Espanyola de Treballadors d'Ensenyament de la UGT, recordava que l'abril del 1931 no va poder votar a les eleccions municipals perquè les dones no tenien encara el dret a vot.

Però el dia 14, en proclamar-se la República, va desfilars entusiasmada pels carrers de

Girona amb la bandera republicana, que va ser hissada al balcó de l'Ajuntament.

«Amb la República es van produir grans canvis a l'Escola Normal. Dones i homes vam poder estudiar junts, al mateix temps que s'accelerava la introducció dels mètodes d'ensenyament més moderns».

Neus Català

(1915)

© Neus Català

Membre de les Joventuts del PSUC durant la guerra civil, va sobreviure als camps nazis. «El sindicalisme és la primera presa de consciència d'un treballador, i alhora és una escola. Jo mai no vaig estar tan satisfeta com quan em vaig treure un carnet sindical, a la Federació de Treballadors de la Terra de la UGT. Tenia 17 anys i vaig pensar que ja era una persona completa».

Catalunya no es deu pas a l'afiliació de treballadors del camp —ja que foren absorbits per la Unió de Rabassaires—, sinó pels del sector ferroviari, així com pels de les arts gràfiques i el tèxtil, a pesar de la forta competència de la CNT.

L'any 1934 es va incorporar al sindicat un nou col·lectiu de treballadors, els de banca i borsa, que van formar una federació pròpia dins de la UGT catalana. Era un contingent molt potent, amb més de 4.000 afiliats que provenien de la Federació Catalana d'Empleats de Banca i Borsa, un sindicat independent d'un sector d'assalariats que es concebia a mig camí entre les classes mitjanes i les classes treballadores. Tenint en compte aquesta incorporació, abans dels successos de l'octubre del 1934 la UGT catalana sumava gairebé 45.000 afiliats.

Rivalitat i polarització sindical

El sindicat socialista va tenir un paper fonamental en les reformes de la República

La República va emprendre el repte reformista amb un gran entusiasme, però la conjuntura en què va ser instaurada era extremament complexa, perquè va coincidir amb els efectes del crac borsari del 1929. Si bé les repercussions d'aquesta crisi internacional no van ser tan devastadores a Espanya com ho van ser en altres països a causa del retard i de l'aïllament econòmic espanyol, sí que es van fer sentir a Catalunya, que seguia sent la regió capdavantera pel que fa a l'activitat industrial. Els anys 30 es van iniciar al Principat amb un augment de l'atur que va provocar un gran malestar entre la classe treballadora. Malgrat que un dels objectius del programa legislatiu de la República era, precisament, combatre l'atur, el context de crisi feia molt difícil implantar les reformes programades i satisfer les reivindicacions populars. Així, mentre la UGT insistia que primer calia consolidar el règim, conquerir posicions per anar desenvolupant polítiques socials i assolir així, per la via reformista, les aspiracions dels treballadors, els sectors obrers més radicals s'impacientaven.

L'atur i la conflictivitat van frustrar el projecte republicà

La conflictivitat latent es va desfermar en una allau de vagues en nombroses poblacions de tot Espanya. De poc van servir els postulats socialistes davant la força dels sectors obrers més radicals: els anarquistes i els comunistes desqualificaven el reformisme ugetista i feien clams a favor de la revolució immediata, posaven traves a les polítiques del que consideraven una «república burgesa» i titllaven els ugetistes de traïdors en la lluita obrera.

Les confrontacions entre la UGT i la CNT venien ja d'abans, de la participació de la UGT en els comitès paritaris que havia organitzat el règim de Primo de Rivera, que la CNT rebutjava sistemàticament. Però durant la República la rivalitat per aconseguir noves afiliacions es va fer més virulenta. Malgrat els acords de respecte a la llibertat de sindicació, la CNT va pressionar per absorbir determinats sindicats independents fins a arribar al punt de la coacció, i això va provocar enfrontaments molt aferrissats entre els dos sindicats. Va ser el cas del conflicte pel control dels treballadors del port de Barcelona i també el del sector de les arts gràfiques, fet que va obligar a intervenir les autoritats per posar fi a les picabaralles intersindicals.

Si bé en aquell moment la UGT tenia una presència política de què mai no havia gaudit a Catalunya, amb Vidal i Rosell i més tard Josep Jové en el Govern de la Generalitat, això no la va afavorir en absolut davant de les ofensives de la CNT per aconseguir el monopoli sindical. La bona sintonia que tenien en aquell moment el sindicat anarquista i el partit hegemònic a Catalunya, Esquerra Republicana, va portar Francesc Macià a intervenir una vegada i una altra, de manera personal i parcial, a favor dels confederats. Així doncs, per a un sindicalisme, el de la UGT, que tenia com una de les principals propostes l'intervencionisme de l'Estat, dels poders públics, en l'àmbit social i sobretot en el laboral, l'actitud del Govern de la Generalitat va ser un contratemps important. La situació política i sindical no va canviar fins que la CNT no es va trobar en procés

d'escissió i va trencar amb Esquerra Republicana; aleshores la UGT va poder salvar les ofensives, però el resultat del dur enfrontament sindical va ser el d'un antagonisme constant.

Al mateix temps que la rivalitat entre la UGT i la CNT s'accentuava, la patronal radicalitzava la seva posició enfront de les reformes i les mobilitzacions obreres; sovint, també, els patrons aprofitaven el clima de conflictivitat per provocar enfrontaments amb la intenció de desgastar el Govern. La intervenció violenta de la Guàrdia Civil en les vagues i manifestacions acabava molt sovint amb morts entre els obrers. Es feia evident que el manteniment de l'ordre era un dels defectes de la República i la seva intervenció no feia sinó empitjorar el clima d'inseguretat i la conflictivitat social. El resultat va ser que moltes reformes republicanes no van tenir temps de posar-se en marxa, mentre que d'altres van ser modificades o directament suprimides per l'oposició dels patrons.

El suport a l'Estatut d'Autonomia

El debat polític existent en el si del socialisme a Catalunya entorn de les diferents posicions respecte a les reivindicacions nacionals catalanes va tenir importants repercussions sobre la UGT. El debat es va reobrir amb força davant les expectatives creades per l'Estatut d'Autonomia. Aquest text centrava les esperances del catalanisme perquè havia de permetre a

Catalunya prendre les regnes dels seus afers. En el si del socialisme i de la UGT catalans es va obrir una discussió que dividia els qui es mostraven a favor de l'Estatut i els qui n'eren reticents. En el Congrés regional del sindicat del desembre del 1931, es va dur a terme un relleu de la cúpula amb la intenció d'integrar-hi les dues tendències polítiques que s'enfrontaven. L'elecció d'Antonio Olarte com a president, i de Josep Vila Cuenca com a secretari general,

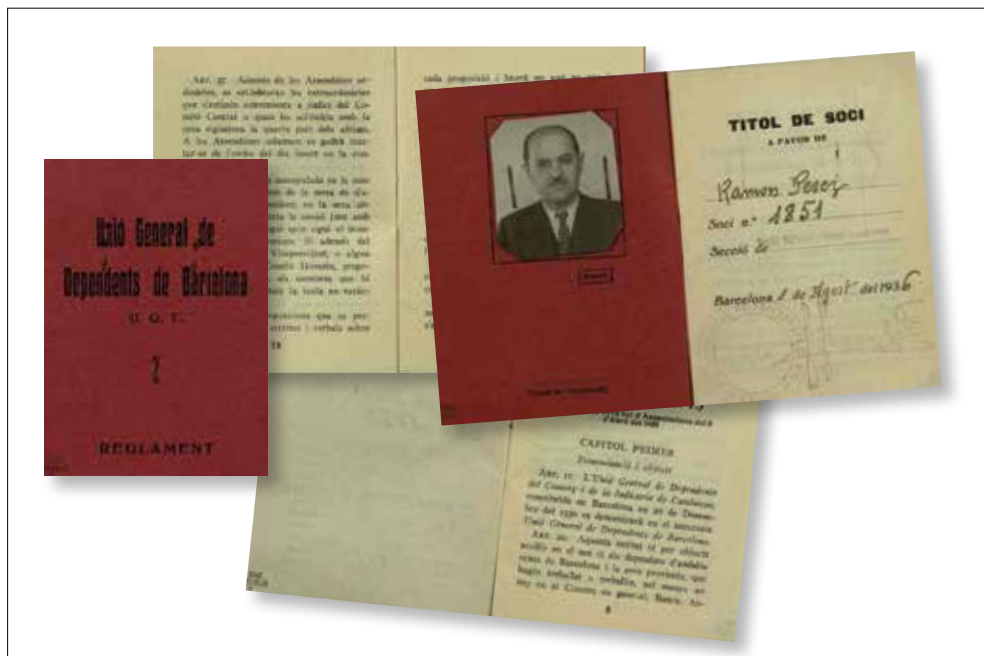
assegurava la representació en el comitè dels dos corrents, i la discussió va continuar fins que, finalment, la Federació Socialista Catalana va cridar a votar «sí» en el plebiscit del text de Núria, el 2 d'agost de 1931.

La Federació Regional de Catalunya de la UGT va fer públic el seu suport a l'Estatut per mitjà d'un telegrama al grup parlamentari socialista i a la comissió executiva de la UGT quan es va iniciar el tràmit de debat a les Corts.

La constitució del Secretariat de Catalunya

L'aprovació de l'Estatut d'Autonomia, el setembre del 1932, va ratificar el nou escenari polític i institucional de Catalunya. En conseqüència, una part de la delegació catalana en el Congrés de la UGT d'Espanya de l'octubre del 1932, encapçalada per Marià Martínez Cuenca i Ramon Palomas, va proposar una organització autònoma del sindicat. En aquell moment la iniciativa no va ser acceptada i en contrapartida es va concedir un limitat marge d'acció autònoma a les seccions catalanes, mitjançant un secretariat regional que passaria a substituir l'antiga Federació i el seu comitè regional. El març del 1933, en el IX Congrés de la Federació Regional de la UGT, es va aprovar aquesta reforma organitzativa que culminava amb la constitució del Secretariat de Catalunya de la UGT. El poder efectiu es va concentrar en els càrrecs de secretari general —s'eliminaven les tradicionals presidències i vicepresidències— i de secretari administratiu. Vila Cuenca i Antonio Olarte van estrenar aquests càrrecs executius. Aquell congrés del 1933 es considera, per tant, el Primer Congrés de la UGT de Catalunya.

EXTRACTES DEL REGLAMENT DE LA
UNIÓN GENERAL DE DEPENDIENTES
DE BARCELONA

© UGT

També va ser arran de l'aprovació de l'Estatut d'Autonomia que les dues organitzacions socialistes presents al país, la Unió Socialista de Catalunya (USC) i la Federació Catalana del PSOE, van emprendre un procés d'acostament i semblava que podrien resoldre l'escissió del socialisme que s'havia produït a Catalunya arran de les diferències sobre la qüestió nacional catalana —i que havien desembocat en la creació de la USC (Unió Socialista de Catalunya), el 1923. Finalment, l'acostament no va quallar en una fusió de partits i de retruc tampoc no es va portar a terme la fusió dels sindicats afins a una i altra organització. Moltes seccions de la UGT que entenien que no hi havia cap contradicció a l'hora de conjugar socialisme i catalanisme, i per tant es manifestaven afectes a la USC —bona part dels dependents de comerç, sindicat tèxtil, hostaleria, alimentació i metall—, es van donar de baixa del sindicat per constituir-ne un de propi, la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya (UGSOC).

La trajectòria del socialisme a Catalunya, plena de vaivens, afectava, per tant, el vessant sindical, precisament en un període, el republicà, en què l'afiliació

Les publicacions sindicalistes

En les primeres dècades del sindicalisme, la premsa, els butlletins, els pamflets i els fullets van ser el mitjà de comunicació més efectiu, transmissors no només de notícies, sinó també d'idees, fins al punt que en moltes colònies industrials els patrons n'impedien la distribució per tal de mantenir

els obrers aïllats dels corrents ideològics que promovien.

Entre les capçaleres històriques publicades pel sindicat a Catalunya, des de la creació de la UGT fins a la República, en destaquen:

La Unió Obrera (1889)
Justicia (1928-1930)
La Internacional (1931)
Cataluña Obrera (1933)
Las Noticias (1896-1939)

«Ya está en la calle *Cataluña Obrera*. Conservad este modesto semanario y procurad ampliar su publicación. Hacedlo por los ideales y por la Unión General de Trabajadores».

(Paraules de Josep Vila Cuenca, secretari general de la UGT a Catalunya, en el Primer Congrés del Secretariat Català, el 1933).

creixia de forma significativa, perquè els obrers assumien més que mai la consciència de classe i la necessitat d'organitzar-se per fer front a les circumstàncies que havien de venir.

L'Aliança Obrera va ser un front comú sindical de defensa de la República

L'Aliança Obrera i els Fets d'Octubre del 1934

Durant els anys 30 els sindicats van veure amb temor l'avenç de Mussolini a Itàlia i de Hitler a Alemanya. Davant l'amenaça creixent del feixisme també al nostre país, el moviment obrer va deixar de banda les divisions i el desembre del 1933 es va galvanitzar un moviment unitari: l'Aliança Obrera de Catalunya. Es tractava d'una plataforma de coordinació de diferents organitzacions de la classe treballadora, tant partits com sindicats. La UGT va participar-hi des del primer moment, així com la Federació Socialista Catalana i la Unió Socialista de Catalunya, que tanmateix en va sortir a començaments del 1934. Hi figuraven també el Bloc Obrer i Camperol i bona part dels sindicats d'oposició exclosos de la CNT, i en l'últim moment s'hi van unir també el Partit Comunista i les seves joventuts, després d'haver-la combatut aferrissadament.

La por del feixisme va augmentar amb el triomf de la dreta en les segones eleccions generals de la República, el novembre del 1933. El triomf a les urnes del Partit Republicà Radical d'Alejandro Lerroux i la Confederación de las Derechas Autónomas (CEDA), partits clarament de dretes, era una amenaça per a la República. Tan bon punt les dretes van accedir al poder, van anul·lar bona part de la legislació promulgada en el primer bienni, van aturar les reformes socials, es van enfrontar amb les organitzacions obreres i van iniciar una política de persecució de l'autonomia de Catalunya.

De la manera com se succeïen els esdeveniments tant a Espanya com en el context internacional, les organitzacions d'esquerra i els sindicats de seguida van témer que les dretes aprofitessin la seva posició política per

posar fi a la República, i van preparar un gran moviment insurreccional com a resposta. També a la UGT hi havia la sensació generalitzada que el nou Govern no respectaria les fites democràtiques assolides, i per això es va encomanar de l'ambient revolucionari i va simpatitzar amb els anarquistes i els comunistes. La plataforma unitària de l'Aliança Obrera, que havia tingut la seva primera formulació a Catalunya, va ser adoptada a tot Espanya per articular la base de masses de la insurrecció. A Espanya, la UGT, el PSOE i les Joventuts Socialistes, cada cop més radicalitzades i militaritzades, en van ser els integrants principals; la CNT només es va incorporar a l'Aliança Obrera a Astúries, i el Partit Comunista s'hi va sumar a darrera hora, a mitjan setembre.

La revolta va ser sufocada a tot Espanya. Una dura vaga camperola, la primavera del 1934, havia esgotat les forces de la Federació de Treballadors de la Terra de la UGT, fins al punt d'impedir que donessin suport al moviment d'octubre. La vaga general insurreccional només es va declarar a les ciutats industrials i a les zones mineres, i, a excepció d'Astúries, on l'aixecament impulsat per la UGT, amb el suport de la CNT, va resistir de forma perllongada, la revolta va ser fàcilment reprimida per un Govern que estava al corrent dels moviments que es feien gairebé des que es van començar a plantejar.

A Catalunya, la falta d'entesa i la diferència d'objectius entre els dos protagonistes del moviment, l'Aliança Obrera i el Govern de la Generalitat, amb el suport d'Esquerra Republicana i sobretot de les Joventuts d'Esquerra i Estat Català, van facilitar la repressió per part de les tropes comandades pel general Batet. Aquest va ordenar el bombardeig de la seu del CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria), a la rambla de Santa Mònica de Barcelona.

La derrota del moviment va reforçar el Govern de dretes i les maniobres de marxa enrere del programa reformista dels dos primers anys de la República, i va

El moviment obrer i el 6 d'octubre a Catalunya

El moviment d'octubre del 1934 va tenir un doble vessant a Catalunya, ja que la convocatòria de vaga insurreccional d'Aliança Obrera va coincidir amb la proclamació de l'Estat Català de la República Federal Espanyola per part del president Companys.

«República Catalana!
El moviment insurreccional del proletariat espanyol contra el cop d'estat cedista ha adquirit en el curs del dia d'avui una extensió i una intensitat extraordinàries. Mai no s'havia vist a Espanya un alçament de tanta magnitud. Són totes les masses populars del país les que s'han aixecat

irades i amb la decisió inquebrantable [*sic*] de lluitar sense defallir fins a la victòria. Les noves que es reben de tot el país no poden ésser més optimistes ni més encoratjades. No hi ha ni un sol racó en el qual els treballadors no s'hagin associat a aquest moviment esplèndid, que, en el moment en què escrivim aquestes ratlles, es desenvolupa victoriosament.

A Catalunya la vaga decretada per l'Aliança Obrera ha estat secundada per la totalitat de la classe treballadora.

Totes les comarques catalanes estan en peu. Els elements reaccionaris, esfereïts davant la magnitud del moviment, no s'atreveixen a treure el cap. Les circumstàncies són, doncs,

extraordinàriament favorables per a la lluita victoriosa. Però cal, en aquestes hores greus, una acció decidida i enèrgica. En aquest sentit, la proclamació de la República Catalana tindrà indubtablement una influència enorme, provocarà l'entusiasme de les masses treballadores de tot el país i impulsarà vigorosament el seu esperit combatiu. Però no es pot perdre temps. És avui que cal proclamar la República Catalana. Demà potser fóra tard. Cal que les masses populars de Catalunya ho tinguin present i facin el seu deure.

Visca la vaga general
revolucionària!
Visca la República Catalana!
El Comitè de l'Aliança Obrera
de Catalunya».

significar la clausura dels centres obrers de les organitzacions que hi havien participat. La repressió va paraitzar la UGT catalana.

El Front Popular: el renaixement de les esquerres

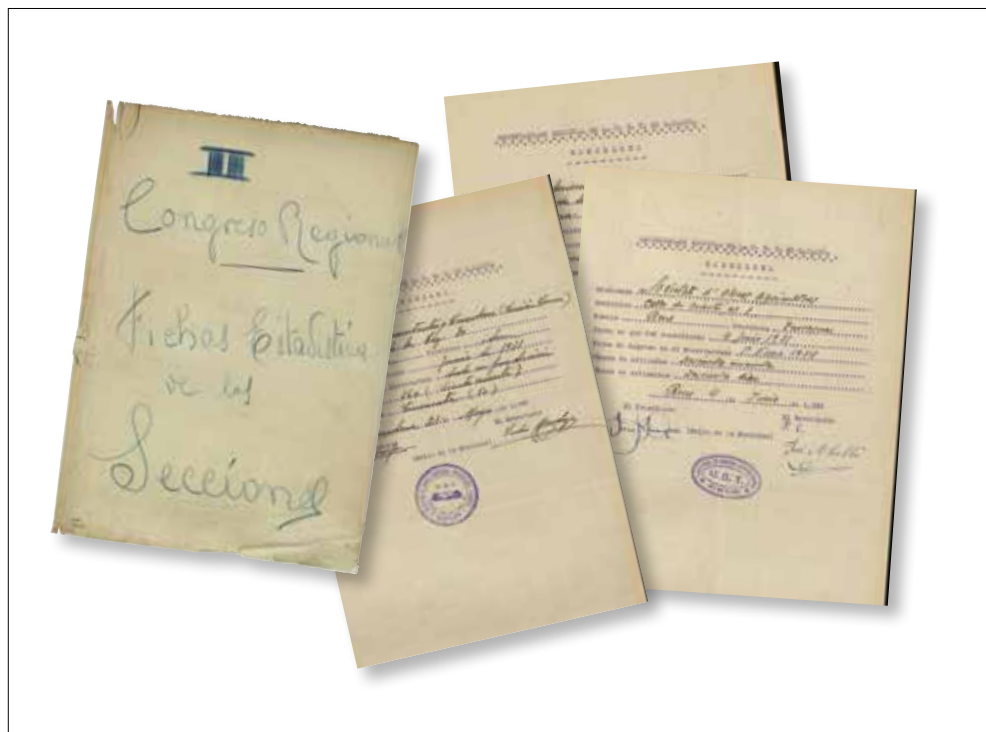
El parèntesi que va provocar la repressió dels Fets d'Octubre, no obstant això, no va ser estèril en el pla polític. La derrota i la gran quantitat de presos i represaliats van facilitar un apropament entre el moviment obrer i els republicans, i l'assaig novament d'una àmplia coalició entre aquests sectors.

El triomf del Front Popular va obrir una etapa d'eufòria en el moviment obrer

L'octubre del 1935 el Govern radical de Lerroux es va veure obligat a dimitir, forçat per un seguit d'escàndols financers, i es van convocar eleccions per al febrer del 1936. Les esquerres republicanes i obreres, unides en el Front Popular, van triomfar, i la recuperació de la normalitat constitucional, estatutària i legislativa, va obrir una etapa d'eufòria entre el moviment obrer. En el camp dels partits, el desenllaç va provocar la constitució del Partit Obrer d'Unificació Marxista (POUM), el setembre del 1935, i del Partit Socialista Unificat de Catalunya (PSUC), ja en els primers dies de la guerra civil, el juliol del 1936.

En el camp sindical, la dinàmica combinada d'unitat i concentració es va traduir en una polarització entorn de la CNT i la UGT. Una part important dels Sindicats

EXTRACTES DE LES FITXES
ESTADÍSTIQUES DE LES DIFERENTS
SECCIONS DE LA UGT DE CATALUNYA

© UGT

Un ampli arc de sindicats va confluir en la UGT

d'Oposició va tornar al sindicat anarquista, mentre que va anar confluint cap a la UGT un ampli arc de sindicats, alguns de creació recent i uns altres que no havien format part anteriorment de cap de les dues centrals.

A finals del 1935 ja s'havia integrat a la UGT la Confederació General del Treball Unitària, sindicat controlat pel Partit Comunista. Tot i ser una organització marginal, aquesta integració va tenir una important significació política amb vista a formar el moviment de lluita unitari.

També va ser significatiu el reingrés a la UGT de Catalunya de la Unió General de Sindicats Obrers de Catalunya, el sindicat de la USC, consumat els primers dies de la guerra civil. A les portes del conflicte, la UGT a Catalunya comptava amb gairebé 50.000 afiliats, amb possibilitats d'expansió en altres sindicats que sortien de la CNT. El sindicat anarquista, per la seva banda, retrocedia significativament a Catalunya. Tot i que continuava essent el més nombrós, s'apuntava un canvi en la correlació de forces sindicals.

La UGT va esdevenir, en resum, el punt de convergència d'una bona part de les organitzacions sindicals que aspiraven a aconseguir una unitat tan gran com fos possible, alhora que rebutjaven el radicalisme extrem de la CNT-FAI. A pesar que, a cavall dels anys 1935 i 1936, la UGT catalana va patir una greu crisi de direcció que va fer dimitir Vila Cuenca i va portar José del Barrio, militant del Partit Comunista de Catalunya, a la secretaria general, aquests contratemps interns no semblaven haver afectat el creixement del sindicat. Per tant, des de començaments del 1936 s'apuntaven les línies del salt quantitatiu i qualitatiu que havia de donar la UGT a Catalunya, i que es va consumir en els primers mesos de la guerra.

© UGT

En resposta als Jocs Olímpics que es van celebrar el 1936 a l'Alemanya de Hitler, el Govern del Front Popular va decidir convocar una Olimpíada Popular alternativa.

L'esdeveniment va aplegar 6.000 atletes vinguts de 22 països, i s'havia d'iniciar el 19 de juliol a Barcelona, si bé no es va poder celebrar per l'aixecament militar que va donar peu a la guerra.

Després, molts d'aquests atletes es van integrar a les Brigades Internacionals per lluitar a favor de la República.

L'esclat de la guerra civil

Com a resposta a la victòria del Front Popular a les urnes, sectors de l'exèrcit, clarament antirepublicans, es van preparar per a un cop d'estat militar per tal de posar fi a l'experiència republicana. A partir de la insurrecció iniciada el 17 de juliol de 1936 entre l'exèrcit de l'Àfrica, els generals Mola, Franco, Goded i Queipo de Llano, cadascun des d'un punt diferent de la geografia espanyola, van encapçalar un aixecament militar de caire feixista que va ser el toc d'inici de la cruenta guerra civil.

El panorama social i polític català va quedar profundament transformat. A Catalunya, feia setmanes que les forces obreres i populars estaven preparades per

SEU DEL CADCI, SITUADA A LA RAMBLA SANTA MÒNICA NÚMERO 10, BOMBARDEJADA EL 1934 PER DESALLOTJAR UN GRUP DE SOCIS DURANT ELS FETS D'OCTUBRE

afrontar aquest complot. Els militars insurrectes van quedar neutralitzats a Barcelona per l'acció combinada de la militància obrera armada i de les forces d'ordre públic, encapçalades per Frederic Escofet, comissari general d'Ordre Públic, a les ordres de la Conselleria de Governació de la Generalitat.

El desenllaç a la capital catalana va determinar la derrota dels rebels a tot Catalunya, però també va configurar un nou escenari en què l'Estat i la Generalitat van perdre bona part de les seves capacitats: el control de l'ordre interior, dels carrers, de les carreteres i dels pobles, en el marc de l'assalt als quarters i de la fragmentació del poder.

Van proliferar comitès de tota mena que van supplantar les institucions de govern local i van assumir el control de centres productius i de distribució.

La Generalitat va quedar desbordada per la força, sovint incontrolada i descoordinada, d'aquests comitès revolucionaris. Ara bé, el Govern va quedar tocat, però no va ser enfonsat, i Lluís Companys va decidir assumir la nova situació. Va proposar la creació d'un comitè d'enllaç amb les organitzacions d'esquerres en el qual calia integrar també la CNT, ja que tenia el control dels carrers. Aquest comitè d'enllaç havia de ser un organisme auxiliar del Govern pel que fa a l'ordre públic i a l'organització de les milícies. Però els anarquistes no estaven disposats a acatar-ne les ordres. L'acord finalment fou constituir un organisme unitari, plenament autònom: el Comitè Central de Milícies Antifeixistes. Això va crear una dualitat de funcions que es va perllongar fins a finals del setembre del 1936, quan va aconseguir integrar totes les forces antifeixistes en un Govern de la Generalitat encapçalat per Josep Tarradellas.

Durant tot aquest temps, cadascuna de les parts, el Govern de la Generalitat i el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, va procurar acumular més atribucions. El Govern de la Generalitat, a més de garantir el desenvolupament econòmic i el finançament de la guerra, va acabar per assumir totes les parcel·les que va poder de l'administració de l'Estat, fins al punt de superar el que s'havia establert a l'Estatut del 1932, mentre que el Comitè Central de Milícies Antifeixistes va ampliar les activitats de mobilització amb vista a la guerra amb l'organització de l'abastiment de la capital catalana i l'impuls de l'ocupació de centres productius i comercials per part dels treballadors. Aquestes activitats, però, s'entenien com un estat d'excepció per fer front a un conflicte que tothom s'esperava que tingués un desenllaç ràpid. En perllongar-se la situació, el sistema va evolucionar de forma negativa, i va posar en evidència les limitacions del pacte de juliol i l'autoritat tant de la Generalitat com del Comitè Central de Milícies Antifeixistes.

Amb l'esclat de la guerra, els sindicats es van fer seus els carrers

Per a la UGT, la guerra prenia el caire d'una revolució popular

Al Govern de la Generalitat, integrat exclusivament per representants republicans (Esquerra Republicana, Acció Catalana Republicana i Unió de Rabassaires), li mancava la força política necessària per prendre les regnes d'una situació en què el protagonisme quedava en mans de les classes treballadores i de les organitzacions polítiques i sindicals. El Comitè Central de Milícies Antifeixistes, per la seva banda, si bé actuava com a plataforma d'acord i impulsava la mobilització miliciana, mai no va aconseguir establir-se com una autoritat central en la xarxa de comitès. Les seves disposicions amb prou feines es complien més enllà de l'àrea metropolitana de Barcelona, i hi havia grups armats incontrolats que escapaven de la seva vigilància i atemptaven pel seu compte contra persones i béns —l'Església va patir especialment una dura persecució. A més, la dualitat de funcions generava una descoordinació creixent en l'àmbit econòmic i, sobretot, en l'ordre interior i en el control de la violència a la rereguarda.

La solució va ser la constitució, el 26 de setembre, d'un nou Govern de la Generalitat integrat pels membres del Comitè Central de Milícies Antifeixistes i presidit igualment per Lluís Companys, en què Josep Tarradellas va assumir la funció de conseller primer. L'anomenat «Govern d'unitat» va ratificar les transformacions socials que es produïen, especialment pel que fa a l'ocupació de centres de producció i als sistemes de distribució, però això no vol dir que hi hagués un acord definitiu sobre les formes i l'abast d'aquestes transformacions. Cadascun dels membres del Govern tenia la seva percepció de la revolució que s'estava vivint: els anarquistes i els membres del POUM la titllaven de revolució proletària; el PSUC i la UGT parlaven de revolució popular; per a Esquerra Republicana, era una revolució política. Aquestes diferències van desembocar en els enfrontaments del maig del 1937 i van ser un llast per a la unitat de la lluita fins al final de la guerra.

Testimonis de la guerra civil

Pere Vergés

(1896-1970)

Pedagog. Es va afiliar a la UGT en temps de la guerra. El 1936, una urgència mèdica l'obliga a desplaçar-se a Barcelona des de la vila d'estiueig, Capafons. La realitat l'esfereix: els anarquistes s'han fet seva la ciutat: «Barcelona era com una bresca immensa. Els murs i les façanes empastifats d'inscripcions, pertot arreu banderes roges, banderes roges i negres, alguna de catalana, poques de

republicanes; carrers a les fosques, fantasmagòrics; gent cridanera, d'aspecte sinistre; barricades i despulles de barricades; l'aire espès, pesarós, com impregnat de mals averanys, i tota la nit el rondineig dels motors dels cotxes que traslladaven les patrulles de control a escorcollar domicilis i a endur-se gent, part de la qual no tornaria mai més a casa.

Només de pensar-hi, de tenir la certesa que en aquells moments, mentre jo em removia neguitós al llit, l'odi desfermat causava víctimes, i tots plegats, la ciutat sencera,

el país, tothom havia enfollit i només es vivia pendent dels estralls de la rancúnia, de l'amenaça, del dolor, l'obsessió d'aquest pensament agullonant em produïa esgarrifances de mort. Semblava impossible! Però era la realitat que ens envoltava, i per més que hom s'entossudís a tancar els ulls per no veure-la, no aconseguia allunyar-se'n ni transformar-la».

(Paraules recollides per Robert Saladrigas a *L'Escola del Mar i la renovació pedagògica a Catalunya*, Edicions 62, Barcelona, 1973).

El poder a mans dels sindicats

Tot al llarg d'aquest procés històric, els sindicats van exercir un paper principal, perquè tenien la capacitat d'aglutinar les masses i, per tant, d'impulsar i organitzar la mobilització per a la guerra, així com la producció i la distribució de béns. La vida econòmica, per tant, quedava sindicalitzada.

Al mateix temps, els sindicats es van convertir en figures cabdals de la dinàmica política, ja sigui directament, com en el cas de la CNT —que, per primera vegada, trencava el seu tradicional apoliticisme i participava explícitament en el Govern—, o indirectament, com va passar amb la UGT —que es va veure abocada a la situació que havia evitat fins llavors: va cedir el seu nom per representar l'opció d'un partit, el PSUC. Aques-

ta situació es va portar fins a l'extrem arran de la crisi del Govern de la Generalitat el desembre del 1936, quan el PSUC va imposar l'expulsió del POUM de la Generalitat. El nou consell executiu va ser presentat com un Govern de representació social integrat pels sindicats —UGT, CNT, la Unió de Rabassaires— i Esquerra Republicana com a representant de les classes mitjanes antifeixistes. Les sigles UGT encobrien la representació del PSUC, quan en realitat els tres dirigents del partit —Joan Comorera, Rafael Vidiella i Miquel Valdés— no tenien cap relació amb l'actuació sindical. Aquesta ficció es va mantenir fins al juny del 1937.

La UGT va tenir un paper molt rellevant en el camp de l'acció institucional. Disposar de la Federació de Banca i Borsa va permetre que la Generalitat aplicués una de les decisions més transcendents, els primers dies de la guerra, pel que fa a l'administració econòmica del país: la constitució de la Comissaria General de Banca, que va intervenir l'activitat de la banca privada per evitar la fuga de capitals, va donar prioritat al pagament dels sous i va organitzar la resta d'operacions financeres i creditícies. La intervenció dels experts financers de la UGT va ser fonamental per evitar el col·lapse de l'economia catalana, incloent-hi les empreses col·lectivitzades pels sindicats, mitjançant la intervenció pública.

El sindicat també va ser fonamental en la mobilització per a la lluita. El secretari general de la UGT catalana, José del Barrio, i altres membres destacats del secretariat es van integrar en el Comitè Central de Milícies Antifeixistes, en què el sindicat va esmerçar molts esforços a enviar milícies al front d'Aragó. El mateix José del Barrio va encapçalar, juntament amb Manuel Trueba i Àngel Estivill, la primera columna de milicians organitzada conjuntament per la UGT i els sectors que més tard van constituir el PSUC: la Columna Karl Marx, que va marxar al front el 24 de març. El lloc de José del Barrio a la secretaria general va passar a Antonio Sesé, fins que fou assassinat durant els successos del maig del 1937.

La revolució a la rereguarda: les col·lectivitzacions

Al mateix temps que s'organitzaven columnes de milicians per anar al front, les organitzacions obreres van veure en la situació excepcional de guerra l'oportunitat d'assajar la revolució social. Els sindicats consideraven que havia arribat el moment de posar en pràctica les idees i reformes per les quals lluitaven. Perquè la vida no s'aturés convenia fer rutllar l'economia, i les col·lectivitzacions, un dels fenòmens més característics de la Guerra Civil espanyola —i amb especial incidència a Catalunya—, van ser l'eina que els sindicats van trobar per aconseguir-ho.

© UGT

INSTRUCCIONS PER A LA COL·LECTIVITZACIÓ MARCADES PEL SECRETARIAT DE CATALUNYA DE LA UGT

Durant la guerra els sindicats van agafar el control de les fàbriques

En molts casos, les col·lectivitzacions van ser fruit d'un procés espontani en què els mateixos obrers van assumir la responsabilitat de la producció a les empreses abandonades pels propietaris. En d'altres, es tractava de confiscacions d'empreses que quedaven sota el control sindical, amb un caràcter més o menys radical. La UGT i la CNT van actuar a voltes juntes, d'altres de manera independent en aquestes confiscacions. En el camp català hi va haver més dificultats que no pas en el sector industrial, a causa de l'oposició de la Unió de Rabassaires, i es van produir enfrontaments greus entre petits propietaris i els sindicalistes que arribaven de les ciutats.

En el pacte de la Monumental, signat l'octubre del 1936 per la CNT, la FAI, el PSUC i la UGT a fi de crear una unió antifeixista, la UGT catalana va defensar una política de col·lectivitzacions que combinava la gestió sindical de les grans empreses amb la subsistència de les petites, sotmeses a control obrer. Es va oposar a les col·lectivitzacions forçades en el camp tot donant suport a les reivindicacions dels parcers, rabassaires i petits camperols en defensa de l'explotació familiar. En la indústria, va proposar la recuperació de la disciplina del treball i de l'esforç productiu més enllà dels interessos de grup o d'empresa.

En resum, es va oposar a les postures més radicals que propugnaven els anarquistes. També va donar prioritat a l'esforç de guerra i va exigir un paper en la xarxa de producció industrial bèl·lica, però aquesta demanda es va veure limitada pels anarquistes, que controlaven la Comissió d'Indústries de Guerra.

L'auge de la UGT i la polarització sindical

En prendre protagonisme els sindicats, la UGT catalana va viure un creixement extraordinari, fins al punt que la seva militància pràcticament es va equiparar a la de la seva rival històrica, la CNT. Aquest creixement, que s'havia iniciat amb la dinàmica unitària del 1935,

Testimonis de la guerra civil: els relats periodístics

L'ambient revolucionari es va apoderar de les ciutats, tal com relaten molts observadors estrangers

George Orwell,
escriptor anglès

«Per a qui venia d'Anglaterra, l'aspecte de Barcelona resultava aclaparador. Era la primera vegada que em trobava en una ciutat on manava la classe obrera. Pràcticament tots els edificis importants havien estat ocupats pels treballadors i apareixien decorats amb banderes vermelles o amb la bandera vermella i negra dels anarquistes; les parets eren plenes de dibuixos amb la falç i el martell i les inicials dels partits revolucionaris; gairebé

totes les esglésies havien estat saquejades i les imatges cremades.

Equips d'obers es dedicaven a enderrocar sistemàticament els temples. Totes les botigues i els cafès exhibien una inscripció fent constar que havien estat col·lectivitzades; fins i tot els enllustradors de sabates havien estat col·lectivitzats i s'havien pintat les caixes de vermell i negre. Els cambrers i els dependents et miraven a la cara i et tractaven de tu a tu.

Les locucions verbals de tipus servil i fins i tot cerimonial havien desaparegut temporalment. Ningú no deia “senyor” o “don”, i ni tan sols “vostè”; tothom es tractava de “camarada” i de “tu”, i deia “Salut!” en comptes de “Bon dia”. [...] No hi havia automòbils particulars, perquè tots havien estat requisats, i tots els tramvies i els taxis i bona part de la resta de vehicles de transport apareixien pintats de vermell i negre». De les seves memòries de la guerra civil *Homenatge a Catalunya*, 1938.

Duquessa d'Atholl,
diputada britànica i escriptora

«El doctor Duran Jordà, director d'un hospital militar de Barcelona, ha descobert un mitjà per conservar les transfusions de sang durant un període de temps considerable —trenta-sis hores aproximadament. D'aquesta manera,

la sang pot ser transportada fins al front. Aquest descobriment ha salvat moltes vides.

El servei va ser inaugurat pel Partit Socialista Català, el PSUC, el qual desitja que les columnes que havien tornat juntament amb els de la UGT poguessin beneficiar-se d'aquest descobriment.

La generositat dels donants ha estat paral·lela a la perícia dels científics. La gent s'oferi per donar sang molt aviat, el juliol del 1936, quan s'inicià la lluita a Barcelona, i des del moment que s'inicià el servei als homes del front, milers de ciutadans ja havien donat sang». De la crònica *Searchlight on Spain*, 1938.

es va deure a quatre factors: la culminació dels acords d'integració a la UGT que s'havien decidit ja abans del juliol del 1936; l'ingrés en bloc dels sindicats obrers autònoms en una o altra central sindical de classe majoritària; l'adhesió a la UGT d'un seguit d'organitzacions no estrictament obreres (organitzacions d'estudiants, de petits empresaris i comerciants...), que responien d'aquesta manera a la sindicalització de la vida social catalana, i, finalment, la inscripció individual en el sindicat com a mecanisme de promoció social o fins i tot per buscar la protecció personal en uns moments en què les relacions de poder canviaven ràpidament i es vivia un clima de violència —certament, hi va haver persones que s'afiliaven als sindicats per tenir un carnet amb el qual deslliurar-se dels controls obrers als carrers, a les carreteres i als centres de treball, o per dissuadir les forces de l'ordre de qualsevol sospita de connivència amb la rebel·lió.

Encara que no hi havia cap obligació legal d'afiliar-se a un sindicat, la realitat era que tots els treballadors es veien abocats a fer-ho, ja fos a la UGT o a la CNT, perquè com que els sindicats tenien sota control empreses, fàbriques i propietats agrícoles, l'única manera que tenien els treballadors d'assegurar-se la feina era estar-hi afiliats. Però el factor més significatiu, el factor decisiu per explicar el creixement de les afiliacions, va ser el segon: desenes de sindicats autònoms de tota mena, que agrupaven els treballadors d'un sector, d'un ofici o d'una categoria laboral, van desaparèixer engolits per les dues grans centrals sindicals, la CNT i la UGT. Entre les organitzacions sindicals més importants que s'integraren a la UGT de Catalunya destacaren el prestigiós CADCI (Centre Autonomista de Dependents del Comerç i de la Indústria), la FOSIG (Federació Obrera de Sindicats de la Indústria Gastronòmica), la FOUS (Federació Obrera d'Unitat Sindical), controlada pel POUM, la FENEC (Federació d'Ensenyants de Catalunya) i sindicats d'oposició de Sabadell i Manresa. Entre l'agost i l'octubre del 1936, pràcticament tots els sindicats autònoms s'havien adherit a una de les dues

© Tot per a la guerra! [document gràfic] / A. Freixes. --
[Barcelonà: Sindicat de Treballadors de Duanes, UGT,
[ca. 1936-1939] [Barcelona: Atlántida, A.G.] Parlament
de Catalunya. Donació Fornas

El cartellisme durant la guerra civil

Durant la guerra, els sindicats, i especialment la UGT, van impulsar una ingent producció gràfica. El cartellisme de guerra va plasmar la ideologia i les necessitats de la revolució i de la conjuntura bèl·lica, i va generar una nova èpica popular.

Sindicats de sectors molt diversos es van integrar a la UGT

centrals i només la Unió de Rabassaires va escapar d'aquesta tendència bipolar.

D'aquesta manera, la UGT s'imposava en sectors productius extraordinàriament diversos: de la banca a la pesca, de les assegurances al ferroviari, passant pel transport marítim, l'ensenyament, el tèxtil, els sanitaris, els espectacles i correus. També recollia bona part del funcionariat, així com el sector mercantil. Va ser gràcies sobretot a aquestes afiliacions col·lectives dels primers mesos de la guerra que la UGT de Catalunya va assolir la xifra de 486.000 afiliats en el moment de màxima implantació. Per primer cop, la UGT estava present pràcticament a totes les comarques de Catalunya i en el 80% dels municipis.

El secretariat regional de la UGT va proposar la unificació total dels sindicats, de convertir el «front únic de combat» en «una unitat orgànica en una sola organització de la classe obrera i pagesa»; reconeixia que aquesta unitat només seria definitiva quan la UGT i la CNT aconseguissin sumar esforços. Però aquest pas els semblava tan difícil que, de moment, es prioritzava l'absorció dels sindicats autònoms en una i altra central sindical.

Si bé la UGT s'acostava en xifres a la CNT, hi havia diferències molt significatives entre ambdues centrals sindicals que accentuaven la lluita per l'hegemonia: el sindicat anarquista era majoritari entre els obrers de les indústries tradicionals, mentre que la UGT tenia més presència en el sector de serveis, entre els treballadors de «coll blanc» i els empleats, i entre els tècnics i professionals de les indústries. La UGT defensava la llibertat d'afiliació, mentre que la CNT en defensava l'obligatorietat, i aquesta diferència de criteris va provocar durs enfrontaments. No es tractava d'un conflicte de poder corporatiu, sinó que responia a concepcions sindicals i polítiques diferents i alternatives.

La UGT de Catalunya, una realitat autònoma

Durant la guerra civil, la Generalitat va assumir totes les atribucions de l'Estat i va arribar més enllà del que disposava l'Estatut del 1932. Seguint la mateixa dinàmica, la UGT a Catalunya va passar a organitzar-se de manera autònoma. El secretariat i el comitè de Catalunya van prendre decisions polítiques que, en més d'una ocasió, discrepaven de les adoptades per la direcció central a Madrid. I es va crear una nova estructura que va passar a denominar-se UGT de Catalunya amb total propietat, i no només per la seva ubicació geogràfica. Les seccions catalanes de les federacions d'indústria van passar a ser federacions regionals d'indústria, per tal de gestionar de manera àgil les indústries col·lectivitzades. També es van constituir federacions locals, comarcals i per vegueries, a fi de crear una xarxa territorial. El diari *Las Noticias*, fundat el 1896, es va convertir en el portaveu de la UGT de Catalunya, sota la direcció de Gabriel Trilla. L'àmplia autonomia de la UGT de Catalunya despertava sovint les reticències de la UGT d'Espanya. L'una i l'altra se situaven en llocs diferents en el pla polític:

DUES PUBLICACIONS DURANT LA GUERRA CIVIL: EL SOCIALISTA DEL PARTIT SOCIALISTA OBRER ESPANYOL (PSOE) I MOMENTS DE LA UNIÓN GENERAL DE TRABAJADORES (UGT).

l'espanyola seguia la concepció del socialisme de Largo Caballero, més procliu a les propostes de «front obrer» que a les de «front popular» i amb una major entesa amb la CNT que amb el PCE i els republicans; la catalana, per la seva banda, se situava a l'ala del PSUC, principal defensor del frontpopulisme i competidor obert de la CNT. Les diferents concepcions nacionals, les qüestions estatutàries i reglamentàries i les discrepàncies polítiques donaven lloc a un escenari de relacions complexes que en ocasions van portar al punt de la ruptura. Però aquestes confrontacions entre la direcció nacional i el secretariat regional van quedar en un segon pla davant del curs de la guerra, cada cop més desfavorable, i especialment arran dels successos de maig.

Els fets de Maig del 1937

El 3 de maig de 1937, el conseller de Seguretat Interior, Artemi Aguadé, d'Esquerra Republicana, va ordenar ocupar l'edifici de la Telefónica de Barcelona amb el pretext que el comitè de control, integrat per la CNT, espiava les converses telefòniques entre els governs de la República i de la Generalitat. L'acció de les forces de seguretat, encapçalades pel comissari general d'Ordre Públic, Eusebi Rodríguez Salas, militant del PSUC, va generalitzar els enfrontaments armats i la ciutat es va omplir de barricades. Els militants de la CNT-FAI, amb l'ajuda del POUM, van enfrontar-se a les forces d'ordre públic de la Generalitat, a les quals donaven suport el PSUC, Esquerra Republicana i Estat Català, en la mostra més dramàtica de la divisió del bloc antifeixista.

Les lluites van durar cinc dies, es van estendre a altres ciutats i pobles de Catalunya i, només a Barcelona, es van cobrar més de 200 morts. Una de les víctimes fou Antonio Sesé, un dels fundadors del Partit Comunista de Catalunya i dirigent del PSUC. Havia tingut un important paper en la UGT de Catalunya, de la qual havia exercit el càrrec de secretari general a partir del juliol del 1936, quan ja havia esclatat la guerra.

Durant la guerra civil la UGT de Catalunya va actuar amb gran autonomia

© UGT

FOTOGRAFIA DELS ACTES
DE L'1 DE MAIG DEL 1937

Acabava de ser conseller del Govern de la Generalitat. Va ser assassinat enmig dels combats del maig del 1937, quan es dirigia a prendre possessió del càrrec.

Els fets de Maig del 1937 van tenir repercussions molt importants. Van suposar un canvi en la correlació de les forces obreres. La CNT va veure disputada la seva hegemonia davant l'enfortiment del PSUC i de la UGT, i va sortir del Govern de la Generalitat. D'altra banda, el POUM, acusat de ser el principal instigador dels enfrontaments —sobretot per part del PSUC—, fou il·legalitzat. Els seus dirigents, expulsats de la UGT de Catalunya, van ser processats, acusats de manera calumniosa de ser agents del feixisme internacional; Andreu Nin, segrestat per agents soviètics, fou assassinat. Al mateix temps que els esdeveniments bèl·lics imposaven altres prioritats que no pas la discussió política, els partits recuperaven el protagonisme i els sindicats perdien el poder que havien conquerit en iniciar-se la guerra. Van quedar relegats progressivament als àmbits de la producció i la mobilització per al treball, i ben aviat les necessitats de l'economia de guerra també van reduir el marge d'acció dels sindicats pel que fa a la gestió de les indústries, especialment a partir del juny del 1937, quan Joan Comorera, del PSUC, va assumir la Conselleria d'Economia i va reforçar la presència de la Generalitat en les col·lectivitzacions.

Al bell mig de la guerra, la UGT s'havia convertit en una organització de masses

El Tercer Congrés: «Sindicats cara la guerra»

El moment culminant de la UGT de Catalunya durant la guerra civil va ser la celebració del Tercer Congrés, el novembre del 1937, al Palau de la Música Catalana. Va ser un acte d'afirmació del triomf del sindicat, que al bell mig de la guerra s'havia convertit en una veritable organització de masses. En el congrés es va ratificar l'autonomia de l'organització sindical catalana i es va escollir un nou Secretariat, a mans de Miquel Ferrer, a més de crear les figures de president (Rafael Vidiella) i sotspresident (Josep Moix). La identificació entre la UGT i el PSUC no només quedava palesa en la direcció, sinó també en el programa que es va aprovar, que era, de fet, el mateix del partit —al qual es feia referència, en les conclusions, com «l'únic partit de classe de la nostra terra». De la mateixa manera que el Comitè Nacional de la UGT manifestava sentir-se representat en el Govern de la República pel PSOE i el PCE, la UGT de Catalunya se sentia representada pel PSUC en el Govern de la Generalitat.

S'estipulava també que l'acció de govern corresponia als partits polítics, però el sindicat no renunciava a participar en l'executiu en la situació excepcional de la guerra. Manifestava el suport a la política del Front Popular i es convidava un cop més la CNT a incorporar-s'hi i a reactivar un pacte d'unitat d'acció, un esforç impossible, a pesar de la bona voluntat de la UGT.

Ugetistes de l'àmbit cultural

© Associació Cultural Helios Gómez

Una conseqüència de l'esclat de la revolució va ser l'afluència massiva de treballadors a les organitzacions obreres.

La UGT de Catalunya va comptar amb l'afiliació de persones de gran rellevància dins el sector cultural, artístic i periodístic,

com Josep Maria Ainaud de Lasarte, Avel·lí Artís Gener (*Tísner*), Joan Sales, Antoni Rovira i Virgili, Carles Fontserè, Pere Calders, Agustí Centelles, José Luis Pérez de Rozas, Vicenç Riera Llorca, Helios Gómez (a la foto) o Josep M. de Sagarra.

Secció

Sabatell
Mossas
G.T.

INFORMES DE CONDUCTA

MERCANTIL
SELONA U. G. T.
UNION A DIRECTIVA

Anys 24

Telef.

el front aragones

Sous totals { mesal
setmanal

P.O.U.M.

ilita
stituant Comandancia

FOTOGRAFIA

Observaciones Sindicales

2778 - 2-0d

Nacionalitat

SELONA
Provincia **SELONA**
Federación *Sauviana*
Título de la Sociedad *Elaboración de duplicados*
Socio número *2278-B*
Nombre y apellidos *Josep de Carredu*
Profesión *intermera* **Titular**
Categoría **-8**
Fecha de ingreso **8 OCT. 1937**
El presidente *[Signature]*
El secretario *[Signature]*
Este carnet vale de valor al asociado no está al corriente en el pago de sus cuotas.

Pueblo **BARCELONA**
Provincia **BARCELONA**
Federación **ESPAÑOLA DE OBREROS Y EMPLEADOS DE CATALUNA**
Título de la Sociedad **Societat d'Obrers Constructores de Capes de Carbó U. G. T.**
Socio número **553**
Número de Federado **9919**
Nombre y apellido *Mirina Picalló Oliver*
Profesión **Cajero Canton**
Categoría **Apoyadista**
Fecha de ingreso **4/2/1938**
El secretario *[Signature]*
Este carnet vale de valor al asociado no está al corriente en el pago de sus cuotas.

SELONA
Provincia **SELONA**
Federación **ESPAÑOLA DE OBREROS Y EMPLEADOS DE CATALUNA**
Título de la Sociedad **Societat d'Obrers Constructores de Capes de Carbó U. G. T.**
Socio número **553**
Número de Federado **9919**
Nombre y apellido *Mirina Picalló Oliver*
Profesión **Cajero Canton**
Categoría **Apoyadista**
Fecha de ingreso **4/2/1938**
El secretario *[Signature]*
Este carnet vale de valor al asociado no está al corriente en el pago de sus cuotas.

Informes de conducta

CARNETS D'UGETISTES
AFILIATS AL SINDICAT
DURANT LA GUERRA CIVIL

Amb la consigna «Sindicats cara la guerra», la UGT manifestava com a prioritat la disciplina en el treball i l'increment de la productivitat, tot enfocat a l'esforç de la situació excepcional de guerra. S'animava la massa d'afiliats a esdevenir veritables militants i a sacrificar-se tant com fos necessari per vèncer el feixisme. Tanmateix, l'evolució de la guerra al llarg del 1938, que va començar amb la derrota a la batalla de Terol, el febrer, i la primera invasió de Catalunya, l'abril, per les terres de Lleida, va acabar dominant tot l'escenari social i polític català, cada cop més dividit sobre l'oportunitat o la possibilitat de resistir l'avanç franquista, o bé explorar vies de negociació per acabar la guerra.

© UGT

En aquest marc, la UGT de Catalunya havia assolit la major influència de la seva història en el si de les classes treballadores i del moviment obrer; també va arribar a la major incidència en la vida econòmica i política del país, i, alhora, havia obtingut el reconeixement d'un estatus propi en el si de la UGT d'Espanya que semblava superar l'oposició històrica a tota aspiració d'autonomia. Però la UGT tot just va tenir temps per desplegar les possibilitats que li proporcionava el seu triomf. La derrota a la guerra va interrompre tràgicament aquest procés, va significar greus seqüeles de repressió i fragmentació interna, i va obrir un llarg parèntesi de més de 30 anys, fins que la UGT es va poder reconstituir de nou com un sindicat de masses, amb plena capacitat representativa i d'acció.

**CARTA DE CONVOCATÒRIA
AL TERCER CONGRÉS DE LA UGT
DE CATALUNYA CELEBRAT
EL NOVENBRE DEL 1937**

**La repressió
franquista
Entre l'exili
i la clandestinitat**

LLE

U.G.T.

assassins!

SENYAT PER L'IMPOT. DINTERS D'INVESTIGACIO

GRAF. ULTRA S.A. CERCAGA, 220 - BARCELONA

La repressió franquista

Entre l'exili i la clandestinitat

La derrota a la guerra va significar repressió, exili, ruptures polítiques i personals, i la instauració d'una dictadura —feixista en els seus orígens i que va haver d'adaptar-se a la derrota del feixisme a Europa el 1945— que va establir una nova situació, desconeguda completament fins llavors.

La UGT de Catalunya va desaparèixer com a sindicat de masses gairebé 40 anys i només va poder subsistir com a superestructura de quadres: els de l'exili, dividits entre diferents organitzacions que reclamaven ser la representació legítima, i els de l'interior, en condicions de clandestinitat, limitats a una acció intermitent a causa dels cops de la repressió. Tot i la situació precària i extremament arriscada, la solidaritat amb els represaliats i les activitats de propaganda per donar a conèixer a tot el món les atrocitats del règim van ser les prioritats de la militància ugetista, tant des de dins com des de fora del país. En la darrera fase de la dictadura, noves generacions van prendre el relleu d'aquells homes i dones de la guerra i de la revolució, i van impulsar una nova acció sindical adaptada als nous temps.

Conceptes clau:

- feixisme
- resistència
- exili
- clandestinitat
- propaganda

Els duríssims anys de la postguerra

A partir del febrer del 1939, després de la caiguda de Catalunya, i sobretot a partir de l'abril, amb la victòria final dels exèrcits franquistes, es va abatre sobre el moviment obrer una intensa repressió que va portar centenars de milers de treballadors a la presó, als camps de concentració, a l'exili o de dret a la mort davant d'un escamot d'execució.

Els que es van quedar van haver de patir una repressió implacable que tenia diverses cares. En primer lloc, la repressió política, que va actuar contra qualsevol membre, o sospitós de ser membre o simpatitzant, de qual-

sevol organització del Front Popular o dels sindicats. Però també afectava qualsevol persona simplement pel fet d'haver estat votant de l'esquerra o d'haver manifestat determinades opinions en públic. Només a Catalunya, entre els anys 1939 i 1942, hi va haver més de 60.000 internats a les presons —la xifra de detinguts és impossible de precisar—, 40.000 processaments i uns 3.400 executats, pel cap baix.

En segon lloc, va ser una repressió social desmobilitzadora i desmoralitzadora, que va sotmetre les classes treballadores al control social i polític de la dictadura, a la dràstica rebaixa dels salaris i a unes condicions de treball absolutament imposades per la patronal i l'Estat, sense cap possibilitat de negociació col·lectiva. Les relacions laborals quedaven supeditades a les lleis franquistes, basades en els principis d'autoritat i jerarquia. Les dones van patir una forta discriminació en aquest àmbit, orientada a marginalitzar-les i relegar-les al treball domèstic. S'havien dissolt les organitzacions obreres i es van instaurar els sindicats verticals, que no estaven pas dedicats a vetllar pels interessos dels obrers, sinó tot el contrari: a controlar-los, sota els principis d'«Unidad, Totalidad y Jerarquía».

En aquesta nova realitat, i davant d'un país devastat per la guerra, les peculiaritats de la política econòmica de la primera etapa del règim franquista (fins a finals dels anys 50) no van fer sinó contribuir a un panorama desolador. L'autarquia significava l'aïllament d'Espanya de la resta del món, cosa que comportava l'escassetat de tota mena de béns i una gran depressió de la producció. S'hi afegia l'intervencionisme de l'Estat, que fixava els preus dels articles de consum. Les cartilles de racionament, vigents del 1939 al 1952, i que en teoria havien d'assegurar les necessitats alimentàries mínimes, a la pràctica responien a uns subministraments molt irregulars. Això generava un intens tràfic de mercaderies de sotamà: l'estraperlo.

La manca d'aliments, l'extensió de fenòmens com els rellogats i el barraquisme i, en general, la misèria de moltes persones afectava la salut d'àmplies masses de població i s'estenien malalties associades a la pobresa, com el tifus, la tuberculosi o la sarna.

La lluita en la clandestinitat

Amb els dirigents polítics i sindicals afusellats, empresonats, amagats o a l'exili, el moviment obrer semblava totalment desarticulat. La persecució es dirigia contra les persones, però també contra les organitzacions. Es va prohibir el dret de lliure associació i, per tant, els sindicats i els partits d'esquerrres es van veure proscrius. També es va desarticular tot el teixit associatiu que feia la vida més fàcil i rica a les classes populars i treballadores: grups de teatre, d'excursionistes, corals, cooperatives de consum, germandats, societats de socors mutus... Els seus locals van ser clausurats; el patrimoni, espoliat; la documentació, confiscada.

Val a dir que, al llarg de la història, els treballadors catalans havien acumulat una llarga i amarga experiència d'actuació en la clandestinitat; la repressió sindical i política no els era desconeguda. Però el brutal sistema repressiu que va erigir el franquisme no tenia precedents: era metòdic, implacable i persistent. Acabada la guerra, el règim va continuar perseguint i castigant de manera venjativa tots els que considerava desafectes, amb la mateixa duresa i lògica militar que durant la guerra, sense contemplacions. Mitjançant la retroactivitat de les lleis, es van jutjar fets i actes comesos abans de la seva promulgació. Els treballadors podien ser sotmesos a consells de guerra, execucions, empresonaments arbitraris, multes, desterraments o ser integrats en els batallons de treball. Molts altres treballadors van patir la depuració —l'acomiadament de les empreses per motius ideològics—: una forma molt menys brutal de repressió, però també lesiva i que implicava famílies senceres. Tots aquests mitjans van

**El moviment
obrer va quedar
completament
desarticulat**

aconseguir l'aniquilació o la neutralització dels obrers més actius i, evidentment, van afectar de ple els militants, els membres dels comitès i els dirigents sindicals. El franquisme es bastia, per tant, de la intimidació i la violència.

Ara bé, tot i l'esgotament de la guerra i la duríssima repressió, els obrers amb més consciència de classe no havien oblidat les fites aconseguides en èpoques anteriors, i aviat van reprendre la lluita. Reorganitzats en la clandestinitat, els sindicats com la UGT van començar per treballar solidàriament, posant en contacte els militants que havien quedat dispersos, ajudant els presos i les famílies, amagant els militants perseguits, facilitant-los documentació falsa per sortir del país. Tasques aparentment senzilles que calia exercir amb discreció i des de l'anonimat, perquè comportaven un risc enorme.

Els papers de la UGT a Salamanca

En els darrers envits de la guerra, a mesura que l'exèrcit nacional avançava sobre el territori republicà, el personal de la Delegación del Estado para la Recuperación de Documentos, integrat en les columnes d'ocupació, feia la seva feina de la manera més eficaç i sistemàtica: recorria els carrers de les ciutats i entrava en domicilis i seus socials de tota mena d'organitzacions considerades afins a la República per requisar el màxim de documentació possible.

Perquè una de les prioritats del règim franquista va ser organitzar una gran base documental per fonamentar la repressió. La UGT de Catalunya va veure confiscat un gran volum de documents. Centenars de capses i sacs plens de materials diversos —actes de reunions, estatuts, certificats, informes, llistes i fitxes d'afiliats, circulars, cartes, carnets, etc.— van anar de dret a l'arxiu dels «hostiles y desafectos al Movimiento Nacional», custodiat a Salamanca. A partir d'aquesta documentació es van confeccionar milers de fitxes policials per iniciar la recerca

i captura dels «desafectos» i aplicar-los de forma implacable les lleis del «Nuevo Estado».

En virtut de la llei espanyola de restitució dels documents, del novembre del 2005, la documentació arrabassada a la UGT, juntament amb la d'altres sindicats, entitats, partits polítics i particulars, va poder tornar als seus legítims propietaris. I d'acord amb el decret 183/2008 de 9 de setembre de la Generalitat de Catalunya, ara aquesta documentació, que és patrimoni de la UGT i dels seus afiliats, roman en comodat a l'Arxiu Nacional de Catalunya.

Abocats a l'exili

L'exili va ser una altra cara de la postguerra. Després de la derrota, prop de 200.000 persones van fugir a França; d'altres —una minoria, especialment la classe política— es podien permetre anar als països més segurs d'Amèrica. Bona part de la massa d'exiliats eren camperols i obrers, i formaven una part important de la militància sindical. Una enquesta de la Generalitat a l'exili va censar 59.250 refugiats a França, el juny del 1939, amb filiació política o sindical: els afiliats únicament a la UGT eren més de 14.000. Caldria afegir-hi bona part de la militància del PSUC, de les JSU (Juventudes Socialistas Unificadas), del PSOE i del PCE, que sumaven gairebé 16.600 exiliats. En altres paraules, aproximadament la meitat dels exiliats eren membres de la UGT, quadres propis del sindicat o militants més o menys actius, l'activitat principal dels quals tenia lloc en el si dels partits obrers i de les joventuts.

Aquestes dades tenen una gran transcendència: per als sindicalistes que es van quedar, superar la proscripció i la persecució de la dictadura es va haver de fer sense poder comptar amb la gran majoria dels quadres del sindicat.

La reconstrucció de la UGT a l'interior

Per començar a superar el terrible cop sofert el febrer del 1939, va caldre esperar la fase final de la Segona Guerra Mundial, quan es va generar la il·lusió que Franco podia caure juntament amb Hitler i Mussolini. Això va impulsar la reorganització clandestina de nombrosos grups d'obriers d'oposició al franquisme, tant polítics com sindicals. El PSUC va impulsar la primera organització de la UGT a Catalunya, amb Bonaventura Trilles al capdavant, que va emprendre accions de propaganda i va donar suport logístic a la guerrilla antifranquista. El POUM i el PSOE, per la seva banda, també van cons-

**Diversos nuclis
van reconstruir
la UGT, tant
a l'interior
com a l'exterior**

L'èxode dels vençuts

Els mesos de gener i febrer del 1939, milers de persones fugien de l'exèrcit franquista, que avançava victoriós pel territori català. En condicions penoses, en un hivern rigorós, centenars de milers de soldats, dones, vells i nens arribaven com podien a França, on eren internats en camps de concentració. Va ser un exili sense precedents en la nostra història.

«Van pujant carretera amunt corrués de gent que ja ha passat pels sedassos policíacs i duaners de la Jonquera, sobretot dones amb farcells al cap i a les mans i amb criatures agafades a les faldilles. Mares i fills porten a la faç demacrada i groga, el senyal de les privacions; així i tot

caminen amb un pas ràpid, amb un coratge alegre, amb una expressió d'esperança, com qui ja és a punt d'entrar a la terra promesa [...]».

Som en una pujada i anem a entrar al coll del Portús. En aquest trajecte l'espectacle és profundament llastimós. A banda i banda de la carretera hi ha un doble rengle de cotxes i camions espatllats i sovint estimbats, maletes esbotzades, matalassos i coixins

i coixineres, peces de vestir, barrets, sabates i espadenyes, tot destrossat i abandonat. És un espectacle de misèria, de brutícia, de catàstrofe. El paisatge, esquerp i d'estrets horitzons, contribueix a comunicar a l'ànima un sentiment de desolació».

(Antoni Rovira i Virgili. *Els darrers dies de la Catalunya republicana. Memòries sobre l'èxode català*, Curial, Barcelona, 1976.)

CARNET D'UGETISTA
D'ANTONI ROVIRA I VIRGILI

tituir una UGT en paral·lel. No va existir, per tant, una sola UGT, sinó diverses, que no eren sinó una projecció dels partits polítics, també clandestins; tots ells pledejaven per l'ús de les sigles del sindicat. Però, disputes a banda, l'objectiu era comú: lluitar contra el franquisme. A la pràctica, en el món laboral, a finals de la dècada dels 40, uns quants grups de treballadors van muntar seccions sindicals de la UGT —de la banca, ferroviari, de projeccionistes de cinema, de pastissers..., etc. Sempre en la més rigorosa clandestinitat, tenien l'esperança d'emprendre, en algun moment, alguna acció sindical. Tota aquesta activitat no va ser més que un miratge. La

TESTIMONIS

Els camps de concentració

Si bé van aconseguir fugir de la repressió directa del franquisme, els exiliats a França es van haver d'enfrontar a les dures condicions dels camps de refugiats que s'havien improvisat per acollir-los.

Amb l'esclat de la Segona Guerra Mundial, molts d'aquests exiliats van reviure el conflicte bèl·lic en participar en la resistència francesa; molts altres van anar a parar als camps de concentració improvisats pel Govern francès o van ser capturats pels nazis i van passar als camps d'extermini alemanys.

© UGT

Antonio García (Tomás Febrero)

«Als setze anys em vaig incorporar com a voluntari a la milícia republicana.

Més endavant, ja en el cos de carrabiners, vaig esdevenir capità, i això em va convertir en un dels oficials més joves de l'exèrcit republicà. Un cop acabada la guerra, vaig ser

empresonat al camp de concentració d'Albatera, caracteritzat per les seves similituds amb els famosos camps d'extermini nazis. Massificació, brutícia, fam, set, paràsits, tortures i assassinats, gairebé cada dia, fent formar els presoners per presenciar les execucions...

Malgrat el terror, el Primer de Maig de 1939, en plena fúria repressiva, amb un grup de companys socialistes, vam cantar *La Internacional* a mitja veu».

(Fragments extrets del web de *Memòria històrica de la UGT de Catalunya*: <http://historia.ugt.cat>.)

derrota dels feixismes, a partir del 1945, no només no va arrossegar la dictadura espanyola, sinó que aquesta es va consolidar amb la tolerància de les democràcies occidentals. Les expectatives dels grups antifranyquistes es van frustrar. El sindicat amb prou feines va poder organitzar res més que l'estructura, i els nuclis d'acció van acabar dissolts per la policia.

La vaga dels tramvies

El 1951, Ramon Porqueras va ser nomenat secretari general de la UGT a l'interior, càrrec que compartia amb Ramon Morera. En les seves trobades als bars de la Ciutat Vella barcelonina, amb la policia trepitjant-los

els talons i amb tota la prudència que calia enfront dels possibles espies i delators, planejaven accions conspiradores contra el règim. Una de les més sonades va ser la vaga dels tramvies del 1951. Va ser el primer triomf del moviment obrer en l'etapa franquista, gràcies al seu plantejament enginyós: es feia una crida a no fer ús del tramvia, i d'aquesta manera esdevenia, bàsicament, una vaga d'usuaris, i no de treballadors, a fi de deslliurar-se de ser detinguts. Amb el servei de transport públic aturat, de retruc, moltes fàbriques i empreses no van poder obrir i Barcelona va quedar col·lapsada. Per descomptat, l'acció no podia quedar impune, i la policia va detenir i torturar tants «traïdors» com va poder. La militància va quedar exhausta per la repressió, però havia demostrat una capacitat de mobilització renovada. La protesta inicial, contra l'alça del preu del bitllet, havia anat molt més enllà, de manera que havia aconseguit l'adhesió espontània del poble i havia superat les expectatives dels convocats.

Com l'episodi dels tramvies a Barcelona, es van anar succeint, al llarg dels anys 50 i arreu de l'Estat espanyol, altres moviments de protesta. La massa obrera ja no podia tolerar més les restriccions, l'escassetat de béns, l'alça dels preus i uns salaris que encara eren inferiors als de la preguerra. La demanda d'augment de sou i les queixes del racionament expressaven les necessitats més immediates de la gent, però aquestes protestes adquirien una dimensió política, perquè mostraven un rebuig frontal al règim. De tota manera, en general, la massa obrera es manifestava encara de forma espontània, perquè les organitzacions obreres, la UGT entre elles, encara tenien un entramat i una capacitat d'acció molt limitats per dirigir-la.

Des de Mèxic i Tolosa

Des de l'exili republicà, ja fos a França o a Mèxic, es va intentar reactivar el sindicat i constituir executives de la UGT, tant a escala estatal com catalana, però les dis-

Ramon Porqueras (1925-2008)

© UGT

**DIBUIX D'HELIOS
GÓMEZ FET A LA PRESÓ**

La guerra civil va marcar la seva infantesa. De jove va treballar al Banco Hispano-Americano i va adquirir consciència de la societat en què vivia i de les atrocitats del règim franquista. El 1946, amb uns companys, va constituir un sindicat de banca de la UGT de Catalunya i es va implicar cada cop més en activitats clandestines; Porqueras tenia una habilitat formidable per falsificar documents, gràcies a la qual molta gent va poder eludir la repressió policial i, fins i tot,

fugir del país. L'any 1951 va ser nomenat secretari general de la UGT de Catalunya juntament amb Ramon Morera. La seva tasca principal va ser reorganitzar el sindicat a l'interior, sempre de manera clandestina, aplegant els companys escampats arreu del país.

«Durant aquells anys ens reuníem a les tasques i així vam acabar, tots bevedors. Que consti que ho vam fer per la democràcia! Els socialistes ens trobàvem al bar Trompeta, els d'ERC al Tèrminus... Cada grup tenia un bar i la policia, que ho sabia, enviava dos secretes a fer la ronda per controlar-nos; al final del dia, ells estaven més borratxos que qualsevol de nosaltres. Les ballades de sardanes també eren un punt per conspirar; havies d'aprendre a ballar sardanes per fer antifeixisme».

El febrer del 1953, la policia va detenir la cúpula de la UGT i del PSOE a Madrid, i en els registres efectuats a la seu es van trobar dades que van permetre a la policia prendre-la contra la UGT de Catalunya.

Porqueras i el secretari adjunt, Ramon Morera, van ser detinguts i empresonats, i el sindicat català va quedar escapçat un cop més (era la cinquena comissió executiva de la UGT a l'interior que era processada des del 1945).

Aprofitant la situació de llibertat condicional, i per eludir una pena de 21 anys de presó, els dos dirigents ugetistes van fugir a França, on Porqueras va encapçalar la reconstrucció del secretariat regional a l'exili, el 1957.

sensions internes ho feien difícil. En l'exili, la distinció entre la lluita política i la lluita sindical es va acabar de difuminar pràcticament del tot i les divisions que s'havien produït en el si del socialisme durant la República i la guerra civil es van perllongar i van afectar de ple el sindicat.

Pel que fa al Secretariat de Catalunya, Miquel Ferrer, que havia estat elegit secretari general en plena

En l'exili, la lluita política i la lluita sindical eren indissolubles

guerra civil, va continuar exercint el càrrec fins al 1959, però només tenia presència a l'exili mexicà. El fet que Ferrer, en el pla polític, hagués abandonat el PSUC li va fer perdre el suport de bona part dels membres del secretariat regional, que en reclamaven la substitució per Josep Moix (que havia estat secretari de Treball en el Govern de Negrín i secretari general del PSUC). En resum, l'any 1940, la UGT de Catalunya a l'exili va quedar dividida entre el sector comunista que restava al PSUC, liderat per Vidiella i Moix, i el sector socialista de Ferrer i Fronjosà, que n'havia sortit.

Des de la base a França, els fets prenien una altra dimensió. Amb el desembarcament aliat a la Provença i l'alliberament del territori francès el 1944, els exiliats republicans espanyols van començar a moure's amb l'esperança que la derrota de l'Eix significués també la caiguda de Franco. El PCE va promoure a França una junta central de la UGT que reconeixia l'autoritat de la comissió executiva nacional exiliada a Amèrica, i que alhora va ser reconeguda per la delegació a França del secretariat regional de la UGT de Catalunya, vinculada al PSUC. Però els socialistes espanyols van formar, per la seva banda, una UGT liderada per Pascual Tomás i Trifón Gómez que va passar a formar part del Govern de la República a l'exili, constituït l'agost del 1945, de manera que aquest segon nucli ugetista va esdevenir l'organització definitiva de la UGT d'Espanya a l'exili.

La vaga del 1951: fulls volants

«Madre: si tuvieras un hijo detenido o apaleado, ¿subirías al tranvía? ¿Tolerarías que la gente lo hiciera? ¡¡Boicot a los tranvías mientras quede un solo detenido!! ¡¡Boicot a la prensa canalla que no habla de los encarcelados!!».

(Joan Oliver, Joan Pagès, Pelai Pagès. *La prensa clandestina (1939-1956). Propaganda y documentos antifascistas*, Editorial Planeta, Barcelona, 1978.)

© UGT

Tanmateix, aquesta direcció de la UGT espanyola no va reconèixer el secretariat català de Miquel Ferrer. Al llarg dels anys 50, els militants ugetistes catalans a l'exili van haver de discutir i negociar molt fins a aconseguir la reconstitució d'un secretariat regional propi i amb una certa autonomia, amb l'ajuda dels socialistes i del POUM. Ramon Porqueras i Ramon Morera, que ja havien estat cosecretaris del sindicat a l'interior i ara eren exiliats a França, van ser els escollits per dirigir la UGT catalana a l'exili.

**FOTOGRAFIA DELS ACTES
DE L'1 DE MAIG DEL 1957**

Des de Tolosa, el sindicat es va esforçar a aconseguir el suport i la solidaritat dels treballadors d'altres països a la causa de la llibertat a Espanya. Els seus butlletins eren una formidable plataforma d'informació a l'exterior del que passava a la Catalunya dominada pel franquisme. Tanmateix, aquesta publicació va acabar sent també un motiu de discòrdia: el butlletí del sindicat tendia a recollir les posicions polítiques del Moviment Socialista de Catalunya, ja que el responsable de propaganda del sindicat i editor del butlletí, Josep Buiría, era militant d'aquest partit. Això va disgustar la resta del secretariat, que cercava l'entesa amb el PSOE, i de la direcció de la UGT.

Miquel Ferrer: el trencament amb el PSUC

Des de Mèxic, en l'àmbit polític, Ferrer i altres membres del quadre van abandonar el PSUC i van promoure el Partit Socialista Català.

«Tan bon punt vaig arribar a Ciutat de Mèxic, em vaig as-sabentar del que havia passat després de la reunió “fraternal” celebrada clandestinament el mes de març de 1939 als afores de París [...].

El Secretariat del PSUC, format per Joan Comorera, Josep del Barrio i Miquel Serra Pàmies, havia emprès un viatge a la Unió Soviètica amb el propòsit de plantejar a la Internacional Comunista la impossible convivència entre el PSUC i el PCE [...].

Al cap de cinc mesos, els dirigents del PSUC es trobaven embrancats en el pacte germanosoviètic, amb el compromís de defensar-lo a tort i a dret.

El pacte germanosoviètic, que caigué com una bomba a tot el món i deixava esmaperduts

tots els polítics i partits comunistes de l'Occident europeu, que cuitaven a posar-se al costat de la Unió Soviètica sense esperar cap mena de consigna i sense saber de què anava. Quina era la posició del PSUC a l'exili? Quina era la del PCE? Amb la més gran sorpresa i indignació llegírem un manifest en què es declarava que el pacte germanosoviètic era la Pau! Allò era una bogeria de crim.

Els màxims dirigents del PSUC, Comorera i Del Barrio, s'havien lliurat en cos i ànima al PCE i acataven les consignes estalinistes del moment.

Els asseguraven que el pacte germanosoviètic era la Pau i nosaltres opinàvem tot el contrari, que aquell pacte era la guerra. Durant la nostra lluita contra el feixisme espanyol es podia passar per moltes circumstàncies perquè hi havia els compromisos del front i de la rereguarda, pels quals calia suportar-ho tot. Un cop acabada la nostra guerra i havent-la perduda, ens

consideràrem alliberats de tot compromís polític i fins i tot de tota disciplina.

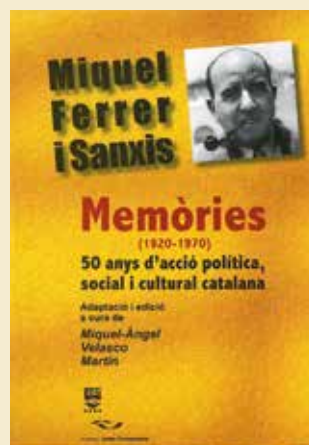
Ja no hi havia res a fer.

S'imposava el trencament de tots els que estàvem totalment en contra d'aquella política monstruosa.

Ni calia donar-se de baixa per escrit. I els nous dissidents —no teníem cura, o res no ens servia d'escarment—, amb Miquel Serra Pàmies, formàrem un grup amb militants dels quatre partits que havíem anat a la fusió el 1936».

(Miquel Ferrer i Sanxis, *Memòries (1920-1970). 50 anys d'acció política, social i cultural catalana*, Barcelona, 2008. Adaptació a cura de Miquel Àngel Velasco)

PORTADA DE LES MEMÒRIES
DE MIQUEL FERRER I SANXIS

© UGT

La divisió del socialisme tornava a fer estralls en el vessant sindical, i el 1958 Porqueras i Morera van dimitir. Les discussions habituals entre la UGT de l'interior i la de l'exterior —per exemple, per qui havia de gestionar les ajudes que atorgaven els sindicats europeus— no van facilitar la reconstitució del secretariat a l'exili, que va desaparèixer. El futur de la UGT catalana s'havia de decidir a Catalunya.

Noves generacions obreres, noves formes de lluita

A cavall dels anys 50 i 60, el règim va deixar enrere la fracassada política autàrquica i va imposar el pla d'estabilització, que exigia un augment de la producció industrial. Això va tenir importants repercussions a Catalunya, que era el motor d'Espanya i rebia ara un important contingent migratori, procedent sobretot d'Andalusia, atret per la reindustrialització.

A fi d'estimular la productivitat, el 1958 es va promulgar una llei de convenis col·lectius que obria una certa possibilitat de negociació entre representants empresarials i dels obrers, un fet que va esperonar l'organització i la mobilització dels treballadors. En aquests anys, les vagues, tot i ser il·legals i durament castigades —tant per la patronal com per la policia—, van deixar de ser quelcom excepcional i es van convertir en una realitat habitual en les relacions laborals. La UGT va tenir presència en les aturades de grans empreses com La Maquinista, Pirelli, La Seda, FECSA, etc. Es van assajar noves formes de protesta —boicots, baixades de rendiment, tancades— i es van impulsar accions de propaganda, amb la difusió de butlletins o el llançament d'octavilles, i de solidaritat amb els represaliats. Les vagues del metall i el tèxtil l'abril del 1956 a Barcelona, el segon boicot als tramvies de gener-febrer del 1957 i la vaga general del metall, la primavera del 1958, van ser les més sonades.

Un nou cop policial, el novembre del 1958, va decapitar les organitzacions socialistes de Catalunya, i tot el

TESTIMONIS

L'activitat clandestina

**Paco Rubio
(Tribulete)**

«Vaig comprar sabó i vaig fotre la maquinària allí, fent-me passar per representant de vendes. Vivia a diferents pisos i anava “al magatzem de sabó” vestit com un dandi, a treure pamflets i pasquins en caixes de sabó. Totes aquestes informacions les intercanviava a Perpinyà amb un tal Arcadi Martínez que havia conegut en un curset de formació

al sindicat Force Ouvrière. Ell em donava coses per a tot el Mediterrani i llavors jo havia de fer-ne còpies i repartir-ho: València, Tarragona, Múrcia...

Anava mudat-mudat, i sempre fullejava algun exemplar dels diaris franquistes, l'*Alcázar* o l'*ABC*...

Els militars i la secreta dels trens ni es fixaven en mi, però si em donaven conversa jo em feia passar per un representant de sabó reaccionari i faceciós... Si algun d'ells m'hagués volgut comprar sabó, no sé pas què

hauria passat; s'hauria trobat amb propaganda subversiva a la banyera.

En aquells temps, vivies boig: tenies una falsa identitat, vivies a pisos diferents, anaves a Suècia i creuaves la frontera amb grans sumes de diners... Èrem joves i no hi teníem res a perdre.»

(Fragment extret del web de *Memòria històrica de la UGT de Catalunya*: <http://historia.ugt.cat>.)

Les vagues, tot i ser il·legals, es van convertir en una realitat habitual

secretariat de l'interior de la UGT va ser detingut. La reactivació posterior, vinculada al Moviment Socialista de Catalunya, es va fer a partir d'una nova generació de treballadors; joves universitaris i una part de la joventut catòlica militant s'incorporaven a les lluites sindicals i polítiques tot prenent les regnes dels sindicats. La base de la UGT acollia militants procedents de les Joventuts Obreres Catòliques, com Josep Pujol, Julio Morera o Josep Maria Picó. També en aquests anys, al costat dels sindicats històrics com la CNT o la UGT, van sorgir-ne de nous, com la Unió Sindical Obrera. També va néixer Comissions Obreres, amb les quals els ugetistes tot sovint van col·laborar, tot i tenir plantejaments de lluita diferents. De fet, el secretariat regional de la UGT, encapçalat per Joan Rión i Julio Morera, va promoure una política de pactes sindicals que va culminar amb la creació, el 1962, d'una Aliança Sindical Obrera.

El renaixement de la UGT

La crisi econòmica mundial que es va obrir el 1973 arran de la pujada del preu del petroli va agreujar les condicions dels treballadors, i es van encadenar un seguit de vagues i moviments de solidaritat vers els detinguts que aprofitaven l'agonia del franquisme no només per exigir millores salarials i de treball, sinó també per impulsar la transició cap a la democràcia.

La UGT va intervenir en conflictes com els de l'empresa vidriera Elsa, la química Solvay i la de màquines d'escriure Hispano Olivetti, el 1974. En aquesta vaga, la secció de la UGT de l'empresa, dirigida per Luis Fuertes, va desbordar la força sindical majoritària, CCOO, i va imposar el seu propi model de rebuig al sindicat vertical i de postulació de comitès de fàbrica triats a les assemblees, per plantejar directament les seves reivindicacions, prescindint dels jurats d'empresa. Aquesta proposta, tot i que no va arribar a obtenir un suport massiu als centres de treball, va començar a donar a la UGT un perfil propi de lluita sindical que va afavorir-ne la ràpida reconstrucció en els primers anys de la transició.

La nova realitat de la UGT de Catalunya es va traduir en un increment de militants: el 1975 caminava cap als 200 i aspirava a triplicar aquests efectius en els mesos següents. I també en la formació d'un nou comitè regional, l'octubre del 1974, integrat per Luis Fuertes, Camilo Rueda —tots dos d'Hispano Olivetti— i Eduardo Montesinos, del sector del metall.

En els anys següents, la UGT veurà la culminació d'aquest creixement amb la presència cada cop més efectiva a les fàbriques, el sorgiment de tota una nova generació de quadres i la visibilitat pública. La continuïtat històrica de la UGT, un cop superada la llarga nit del franquisme, va quedar garantida i la UGT de Catalunya es va constituir de manera definitiva com una organització de masses, que participarà en el procés de

**La UGT va perfilar
un model propi
de lluita sindical**

transició cap a les llibertats polítiques i sindicals. Tenia al davant un nou repte: donar resposta a l'articulació d'un nou sistema de relacions laborals en el si del règim de llibertats.

TESTIMONIS

Hispano Olivetti

Paco Rubio
(Tribulete)

© UGT

«L'any 68, amb divuit anys, entro a treballar a la Hispano Olivetti i conec Luis Fuertes, Valentín Antón, Camilo Rueda, el Txutxas, el Melenas, el Soto...

Estaven formant un grup de la UGT i les seves idees eren molt atractives. Em vaig decantar per aquest grup, perquè em va fascinar com pensaven i la manca de límits en el grau de sacrifici que exigien. En aquell moment era un grup petit, almenys comparat amb CCOO, i això permetia una gran autonomia d'acció i no haver de passar comptes amb ningú. En Luis Fuertes era un tio molt centrat i creia en la necessitat de formar-se i no acceptar la tutela de ningú.

Tot el que interessava a l'obrer s'havia de pactar amb l'obrer o aquest faria el que fos per dir-hi la seva. Estaven contra tota col·laboració amb la CNS —el sindicat vertical

franquista— i feien els primers passos per muntar comitès d'empresa mitjançant assemblees. Aquests comitès naixien per enfrontar-se amb els convenis i no atorgaven un lideratge a cap persona en especial.

Tal com estava el panorama —el Partit Comunista s'estava apoderant de CCOO, com es va veure els anys 70 i 71—, la renúncia als líders i la desobediència a la seva farsa de sindicat vertical em va semblar encertadíssima...

A més a més, sense ser dòcils, tampoc no veien la necessitat de caure en pistoles i confrontacions armades, que a l'època era una temptació i que sempre feia que guanyessin ells, els més forts en aquest camp».

(Fragment extret del web de *Memòria històrica de la UGT de Catalunya*:
<http://historia.ugt.cat>.)

MILITANTS DE LA UGT AFUSELLATS A CATALUNYA 1939-1943

Llista confeïda per David Ballester, autor de la trilogia *Marginalitats i hegemonies: la UGT de Catalunya (1888-1936)*, *Els anys de la guerra. La UGT de Catalunya (1936-1939)*, i *Els homes sense nom. L'exili i la clandestinitat de la UGT de Catalunya (1939-1976)*.

Comarca Població	Lloc d'execució	Data	Nom	Professió
EL BAIX LLOBREGAT				
Begues	Camp de la Bota	29.07.1939	Melcior Pascual Raventós	Pagès
Begues	Camp de la Bota	17.11.1939	Vicenç Martí Bel	Carreter
Castelldefels	Camp de la Bota	07.05.1940	Manuel Vius Navarro	Xofer
Esparraguera	Camp de la Bota	25.10.1939	Antoni Nin Escuer	Teixidor
St. Esteve Sesrovires	Camp de la Bota	07.07.1939	Daniel Sáez de Pablo	Xofer
EL BARCELONÈS				
Badalona	Camp de la Bota	27.02.1939	Ramon Murtra Ramon	Embalador
Barcelona	Camp de la Bota	17.02.1939	Manuel Garrido López	Metal·lúrgic
Barcelona	Camp de la Bota	16.02.1939	Pau Ugarte Cejuela	Agent investigació
Barcelona	Camp de la Bota	24.04.1939	Jaume Marcet Folguer	Cuiner
Barcelona	Camp de la Bota	04.11.1939	Ramon Cos Ocho	Fuster
Sta. Coloma Gramenet	Camp de la Bota	04.11.1939	Joan Pla Aulet	Lampista
EL MARESME				
Arenys de Mar	Camp de la Bota	18.10.1939	Josep Martí Mateu	Teixidor
EL VALLÈS OCCIDENTAL				
Caldes de Montbui	Camp de la Bota	24.04.1939	Ramon Pascual Camarasa	Ferrovieri
Caldes de Montbui	Camp de la Bota	24.04.1939	Joan Casadesús Duran	Ferrovieri
Sabadell	Camp de la Bota	10.05.1939	Pere Mañé Albertí	Manobre
Sabadell	Camp de la Bota	26.06.1940	Antoni Munill Mataró	Teixidor
Sabadell	Camp de la Bota	03.07.1940	Sadurni Nicolàs Antolini	Miner
Sabadell	Camp de la Bota	08.07.1940	Ramon Nicolàs Nicolàs	Pintor
Sabadell	Camp de la Bota	01.05.1943	Narcís Rosell Rabassó	
EL VALLÈS ORIENTAL				
Parets	Camp de la Bota	25.10.1939	Esteve Seguer Forest	Obrer tèxtil
EL BAIX EMPORDÀ				
Pals	Girona	12.08.1939	Josep Forquerna Serra	Pagès
Pals	Girona	12.08.1939	Enric Polo Juan	Pagès
LA GARROTXA				
Els Hostalets d'en Bas	Girona	15.11.1939	Esteve Corominas Codina	Pagès
Els Hostalets d'en Bas	Girona	27.07.1940	Lluís Llorens Foradada	Pagès
St. Feliu de Pallerols	Girona	12.10.1940	Josep Sans Prat	Picapedrer
L'ALT CAMP				
El Pla de Cabra	Tarragona	15.07.1939	Carles Soberano Balaña	Espardenyer
El Pla de Cabra	Tarragona	19.10.1939	Bernat Güell Corbella	Pagès
ALT PENEDES				
Vilafranca del Penedès	Camp de la Bota	20.10.1939	Josep Grau Riba	Guarnicioner

EL TARRAGONÈS				
Torredembarra	Tarragona	15.07.1939	Luis Morcelle Encina	Fuster
EL BAIX CAMP				
Reus	Tarragona	27.12.1941	Joan Figueres Ferrer	Barber
LA CONCA DE BARBERÀ				
Barberà de la Conca	Tarragona	20.03.1939	Josep Abella Mateu	Pagès
Montblanc	Tarragona	15.11.1939	Francesc Tarruella Llopis	Pagès
Montblanc	Tarragona	16.11.1939	Jaume Bové Viñas	
EL PRIORAT				
Falset	Tarragona	06.05.1939	Lluís Martí Bernet	Pagès
Els Guiamets	Tarragona	19.10.1939	Josep Giner Estivill	Pagès
EL BAIX EBRE				
L'Aldea	Tarragona	30.05.1940	Ramon Calvet Obiol	Pagès
EL MONTSIÀ				
Ulldecona	Tarragona	21.07.1939	Francesc Vizcarro Homs	Pagès
LA TERRA ALTA				
Batea	Tarragona	21.07.1940	Brauli Joan Bruguera	Pagès
OSONA				
L'Esquirol	Camp de la Bota	20.07.1940	Joan Bautista Ases Arqués	Manobre
L'Esquirol	Camp de la Bota	23.07.1940	Segimon Serra Puntí	Forner
Manlleu	Camp de la Bota	26.03.1939	Armengol Bagó Inglés	
Manlleu	Camp de la Bota	29.03.1939	Joan Codina Viñet	
Manlleu	Camp de la Bota	27.05.1939	Joaquim Puigdellera Fonts	
EL BAGES				
Avinyó	Camp de la Bota	28.03.1939	Quintí Coll Alsina	Manobre
Monistrol de Montserrat	Camp de la Bota	02.08.1940	Josep Dols Membrado	Peó fabril
Navarcles	Camp de la Bota	02.08.1939	Francesc Garras Valverde	Teixidor
Santa Maria d'Oló	Camp de la Bota	09.08.1939	Salvador Crispinera Quintana	
Sant Fruitós de Bages	Camp de la Bota	27.05.1939	Francesc Cortés Pascual	Pagès
LES GARRIGUES				
Arbeca	Lleida	17.05.1939	Francesc Lleonard Bonet	Agutzil
Arbeca	Lleida	28.07.1939	Miquel Moyà Corbella	Pagès
L'Espluga Calba	Lleida	02.07.1940	Ramon Balcells Serra	Pagès
La Pobla de Cérvoles	Lleida	25.11.1939	Gregori Triquell Sobrepere	Pagès
LA SEGARRA				
Cervera	Lleida	16.02.1940	Ramon Puiggrós Elias	Peó
LA SELVA				
Santa Coloma de Farners	Girona	11.05.1939	Lluís Mon Pascual	Empleat

**Els reptes
de la democràcia
Reconstrucció
i creixement**

Fontserè
S.D.P.

U.G.T.

AVANT!

Els reptes de la democràcia

Reconstrucció i creixement

L'adveniment de la democràcia es va viure amb grans expectatives de canvi polític i de transformació del marc legal i social. Això va repercutir en un augment espectacular de l'afiliació i en una ràpida reconfiguració del mapa sindical espanyol i català, en què la UGT va assolir un pes cada cop més important. Superat el llarguíssim període de clandestinitat i d'exili, la reconstrucció de la UGT no va estar mancada de dificultats. El sindicat estava limitat per la precarietat de mitjans, per la inexperiència dels nous quadres i per la subordinació als objectius polítics. D'altra banda, la consolidació de la democràcia s'havia de fer en el marc d'una profunda crisi econòmica que va inflamar la conflictivitat laboral.

La UGT va jugar un paper de primer ordre per sortir de la crisi i consolidar la democràcia, en posar en joc un nou paper que d'ara endavant caracteritzarà els sindicats, més enllà de les funcions reivindicatives: el de la participació en l'elaboració de les lleis i en la concertació de les decisions econòmiques i legals amb les organitzacions empresarials i amb el Govern. També buscarà l'entesa amb l'altra gran central sindical, CCOO, per canalitzar les reivindicacions comunes. A cavall dels segles **xx** i **xxi**, la UGT de Catalunya esdevindrà un sindicat autònom i modern, tot seguint els models europeus. Creixerà en afiliació i en representativitat, oferirà nous serveis i canalitzarà les inquietuds d'amplis sectors socials.

Conceptes clau:

- transició
- reconstrucció sindical
- reconversió industrial
- unitat d'acció
- diàleg social
- concertació
- sindicalisme nacional
- cohesió social

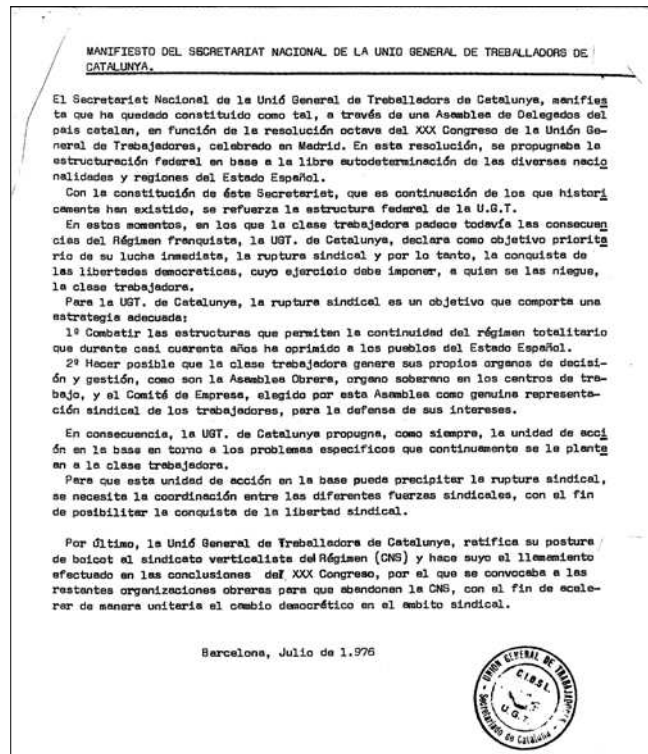
La reconstrucció

L'abril del 1976, la UGT entra en escena i reprèn l'activitat pública amb la celebració a Madrid del XXX Congrés. De manera simbòlica, aquest congrés va tenir lloc molt a prop d'on s'havia celebrat, 44 anys abans, el darrer congrés a l'interior; a més, es va decidir que la correlació numèrica dels congressos sumaria els 17 celebrats a Espanya fins a l'esclat de la guerra civil, més

els 12 de l'exili. Dos detalls significatius que no feien sinó destacar la llarga trajectòria de la UGT i la contínuïtat en la lluita obrera, a pesar de les dificultats de la clandestinitat i l'exili.

Noves il·lusions i esperances van impulsar la reconstrucció dels sindicats

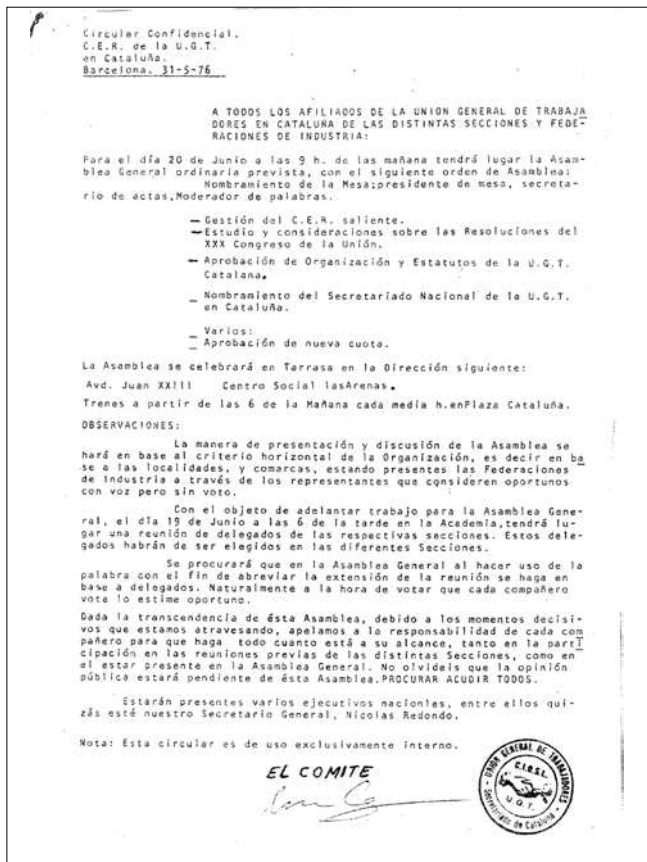
L'experiència i l'extens bagatge, per tant, es presentaven com el punt fort i distintiu de la UGT enfront de les altres opcions sindicals que emergien en la transició democràtica, i per això, en el Congrés, s'apel·lava a la memòria històrica. Les reunions eren presidides pels retrats dels antics dirigents; s'havia fet una crida per recollir els emblemes que molts militants havien amagat durant anys, per exposar-los, i s'entonaven *La Internacional* i altres càntics dels primers temps. Quan, l'any següent, les despulles de Largo Caballero van ser repatriades, la comitiva fúnebre va recórrer els carrers de Madrid enmig d'una concentració solemne per retre homenatge a la memòria del líder sindical.

© UGT

MANIFEST DE CONSTITUCIÓ DEL SECRETARIAT NACIONAL DE LA UGT A CATALUNYA L'ANY 1976

**CIRCULAR DE LA UGT
EN QUÈ CONVOCAVA TOTS ELS
AFILIATS A L'ASSEMBLEA
DE TERRASSA**

Aquesta consciència històrica, molt viva en bona part de l'Estat, també tenia arrelament a Catalunya. L'important contingent de treballadors que havia migrat cap a terres catalanes al llarg del franquisme va ser l'autèntic portador d'aquesta memòria. La nova generació de la UGT catalana, filla d'aquesta immigració i hereva dels militants de la República, va donar un fort impuls al sindicat enmig de l'eufòria dels anys 70; era la mateixa generació de treballadors que, al llarg del franquisme, havia esdevingut el front més important d'oposició al règim.

Per fer pública la seva presència i consolidar l'organització, els ugetistes de Catalunya van preparar la seva gran trobada, l'Assemblea de Terrassa, el 20 de juny de 1976. Amb una assistència de prop de 500

militants, va significar l'arrencada de la gran central sindical en què es va convertir, en poc temps, la UGT de Catalunya. L'Assemblea va donar l'impuls definitiu a la reconstitució del sindicat, que s'havia rejuenit; molts dels 15 membres del nou secretariat nacional, amb Luis Fuertes al capdavant, havien nascut durant la postguerra i, en alguns casos, a l'estranger.

Si la legitimitat de la UGT arrelava en la lluita històrica, el suport en la lluita per a la reconstrucció de les institucions catalanes serà un altre tret d'identitat. A l'Assemblea de Terrassa, la UGT de Catalunya va presentar, sota la denominació de comitè nacional, un projecte propi, autònom, plural i democràtic, de classe, solidari i sociopolític, unitari però des del respecte i el reconeixement de la pluralitat sindical, i clarament

UNION GENERAL DE TRABAJADORES

Para recuperar la libertad sindical hay que hundir el Sindicato fascista.

¡BOICOT A LAS ELECCIONES SINDICALES!

UNION GENERAL DE TRABAJADORES

Si votamos en las elecciones sindicales caemos en la trampa que nos tiende la Organización Sindical fascista.

¡NO votes!

UNION GENERAL DE TRABAJADORES

Es absurdo creer que votando nos apoderamos de los Sindicatos.

¿Convocarían elecciones si ello fuera posible?

¡Por la libertad sindical!

¡NO VOTEIS EN LAS ELECCIONES SINDICALES!

UNION GENERAL DE TRABAJADORES

Los Sindicatos Verticales están al servicio del Capitalismo y del Estado.

¡BOICOT A LAS ELECCIONES SINDICALES!

© UGT

La UGT va promoure l'abstenció en les eleccions de la Confederació Nacional Sindical (sindicat franquista).

Aquest boicot al sindicat vertical va comportar que la tasca de la UGT fos clandestina, invisible i sovint menys valorada. Però amb la conquesta de la llibertat sindical, el sindicat va recollir els fruits d'aquesta postura coherent amb els valors democràtics.

L'eclosió dels sindicats

Tant a escala estatal com catalana, la reconstrucció dels sindicats es va viure amb una gran eferescència, que va donar lloc a un ampli mosaic d'organitzacions.

El 2 de juliol, la CNT va celebrar un gran miting a Montjuïc. «Som aquí per demostrar que no hem desaparegut i que no desapareixerem mai», va ser una de les proclames significatives del secretari del

sindicat anarquista, que, com la UGT, apel·lava també a la llarga trajectòria en la lluita obrera.

Comissions Obreres també es va beneficiar de la legalització dels sindicats i en endavant es va disputar amb la UGT la preponderància que, tant a l'Estat espanyol com a Catalunya, havia tingut durant el franquisme gràcies a l'estratègia entrista (la infiltració en el sistema del sindicat vertical franquista per

actuar, des de dins, en benefici dels treballadors).

En aquest panorama van aparèixer també nous sindicats, com ara la Unió Sindical Obrera, que a Catalunya estava formada per un sector de joves procedents del moviment obrer catòlic i d'ideari socialista. El 1977, la UGT va absorbir una bona part dels seus quadres sindicals, procedents la majoria del sector bancari, que formaven un col·lectiu molt valuós i experimentat.

Desmantellar el sistema vertical franquista va ser una prioritat de la UGT

rupturista amb les estructures franquistes. Ara calia encarar els difícils reptes que plantejava la reconstrucció orgànica i buscar la fórmula per intervenir i participar en la consolidació de la democràcia.

Legalització i llibertat sindical

Desmantellar el sistema sindical franquista va ser un objectiu prioritari. Des del punt de vista de la UGT, s'havia de forçar el trencament amb el sistema franquista i donar pas a la pluralitat, però va caldre esperar fins a l'abril del 1977 perquè les diferents organitzacions obreres obtinguessin el reconeixement legal.

L'eufòria nascuda del restabliment de la llibertat sindical va fomentar la participació i l'afiliació: un gran nombre de treballadors es van apressar a aconseguir un carnet d'un sindicat o d'un altre —tots els sindicats van viure una allau d'afiliacions. En línies generals, CCOO i la UGT es revelaven com les grans centrals

sindicals hegemòniques en el panorama laboral de la transició. Ara bé, mentre que CCOO es definia com un moviment social i polític, la UGT es va beneficiar de ser i de presentar-se com un sindicat pròpiament dit. Les sigles històriques exercien un poderós atractiu sobre molts treballadors. I enfront de CCOO, que havia acceptat les regles del joc del sindicat vertical, la UGT significava la ruptura necessària per encetar un nou camí. Tots aquests factors van propiciar una aflluència a la UGT de militants procedents de sectors diversos, fet que va proporcionar quadres molt valuosos tant en termes sindicals com polítics.

**FEDERACIONS DEL METALL,
HOSTALERIA, TÈXIL I CONSTRUCCIÓ
UNITS, CELEBRANT L'1 DE MAIG
DEL 1978**

Per guanyar capacitat d'acció i, en definitiva, per tenir raó de ser, la UGT necessitava entrar en la legalitat, i quan això va ser possible, va recuperar ràpidament el temps perdut.

De la pluralitat sindical a la unitat d'acció

El reconeixement legal dels diferents sindicats va despertar la identitat pròpia de cada un d'ells. Però, al mateix temps, la consciència de plantejar reptes comuns (participar de la transició democràtica i, alhora, afrontar una dura crisi econòmica), va portar a fer una crida a la unitat d'acció. A escala estatal, es va fundar la Coordinadora d'Organitzacions Sindicals (COS), integrada per la UGT, CCOO, la USO i el SOC; a Catalunya, la UGT de Catalunya va formar, amb la CNT i el SOC, l'Aliança Sindical de Catalunya.

La principal actuació de la COS va ser la convocatòria d'una gran vaga general, el 12 de novembre de 1976, contra les reformes laborals i econòmiques del Govern de Suárez. Aquesta plataforma unitària, però, va entrar en crisi, ja que cada organització es va centrar a buscar el seu espai, i perquè la UGT sentia que corria el risc de quedar ofegada pel predomini de CCOO. Certament, CCOO tenia una major implantació en els centres de treball. Però la UGT insistia en els valors de la diversitat ideològica, en el prestigi d'unes sigles carregades d'història i, en definitiva, en la llibertat i la pluralitat com a conceptes imprescindibles en la implantació de la democràcia.

Un cop desmuntats els fonaments del sindicalisme vertical, i en ser reconegut el dret de vaga i suprimir l'afiliació obligatòria, calia definir com havien de ser les relacions laborals i l'acció sindical a l'empresa. En aquest sentit també hi havia divergència de models entre CCOO i la UGT. Els primers s'adaptaven millor a les dinàmiques assembleàries que, en aquell moment, presidien bona part dels conflictes; l'ugetisme, per la seva banda, insistia en la importància de crear una estructura amb procediments clarament establerts per determinar la representativitat sindical, amb un sistema ben codificat en el qual la secció sindical fos la unitat fonamental.

**Llibertat d'afiliació,
pluralitat i unitat
d'acció van ser
consignes ugetistes**

El model sindical uguetista

Durant els darrers anys del franquisme, la UGT s'havia aproximat a les vies assembleàries d'acció, als comitès d'empresa, i fins i tot havia emprat terminologia revolucionària: control obrer, democràcia proletària, autogestió... Però en la transició la UGT va recobrar la prioritat en l'organització i l'establiment d'estructures ben codificades (d'afiliació, d'eleccions, de representació). Defugia els plantejaments i els organismes de tipus unitari (comitès, coordinadores), així com les assemblees, perquè li semblaven propensos a la mobilització i a la radicalització de les postures. En resum, durant la transició, la UGT reprèn l'herència que la distingia (abans de la CNT, ara també de CCOO) amb l'ús moderat de la vaga, entesa

com el darrer recurs un cop esgotada la via de la negociació. En els temps conflictius que es vivien, aquesta postura de prudència semblava nedar a contracorrent, i tot i així aconseguia atraure treballadors que volien evitar el desgast que provocaven les postures radicals.

Manual d'acció de les vagues:

- Esgotar les vies de negociació i altres tipus de pressió.
- Tenir clars els objectius de la vaga i considerar-los realitzables.
- La decisió d'anar a la vaga ha de ser majoritària i producte de la lliure voluntat dels treballadors.
- Perquè la vaga doni bons resultats, cal preparar-la bé: comitè de vaga, caixa de resistència, contacte amb la premsa, preparació de l'opinió pública, contacte amb altres empreses del sector.

– Cal saber acabar una vaga, per evitar que els treballadors es quedin amb una sensació de derrota.

La secció sindical d'empresa (el conjunt d'afiliats amb què compta el sindicat en una mateixa empresa) era fonamental. Per ser reconeguda per part dels empresaris, requeria obtenir la garantia d'una legislació laboral que li permetés elements bàsics per al seu funcionament: disposar de taulers d'anuncis dins de l'empresa, de locals permanents, d'hores retribuïdes per dedicar a les tasques sindicals, tenir la possibilitat de celebrar assemblees al recinte de l'empresa, etc. Aconseguir l'ordenament legal que ho permetés va ser un dels objectius fonamentals de la UGT en la transició.

Sindicats i partits

Tant en l'activitat clandestina durant el franquisme com al llarg de la transició, la prioritat del moviment obrer va ser la conquesta de les llibertats, i per això qualsevol iniciativa social, econòmica i laboral tenia un marcat caràcter polític. Per aquest motiu, les organitzacions sindicals estaven estretament vinculades als partits i la doble militància sindical i política era habitual.

L'organització de la UGT de Catalunya va estar durant anys en mans de la Federació Socialista de Catalunya-PSOE, i les direccions de les dues entitats, política i sindical, eren compartides.

En l'àmbit estatal, les eleccions generals a diputats a les Corts del 15 de juny de 1977 —les primeres eleccions lliures en 41 anys— van donar la victòria a la coalició que ja era al Govern, Unión de Centro Democrático, mentre que el PSOE va assolir el segon lloc, amb la qual cosa va superar l'hegemonia que el Partit Comunista tenia a les esquerres.

La UGT confederal aviat es va beneficiar de l'ampli suport electoral obtingut per les candidatures del PSOE. Als ulls dels ciutadans esdevenia el sindicat pròxim a la força política majoritària d'esquerra, i això en va afavorir extraordinàriament l'afiliació.

Un bon nombre dels seus quadres figuraven a les llistes del partit, incloent-hi el secretari general, Nicolás Redondo, i això brindava al sindicat l'oportunitat d'intervenir de ple en el camp polític i d'impulsar iniciatives dirigides a establir un nou marc de relacions laborals.

FOTOGRAFIA DE L'ASSEMBLEA
DE TERRASSA L'ANY 1976

El diàleg social es va convertir en un dels pilars de la UGT

També a escala catalana l'èxit obtingut pels socialistes va permetre que la UGT es constituís de manera definitiva com una organització de masses, alhora que alguns membres del PSC s'incorporaven a la direcció del sindicat.

Val a dir que, en plena transició, i posant de manifest l'arrelament nacionalista, es va desplegar a Catalunya un ampli ventall d'organitzacions socialistes; cadascun d'aquests partits va donar suport a un sindicat afí i molts van pugnar pel control de la UGT. El juliol del 1978, les principals forces es van fusionar per formar el Partit dels Socialistes de Catalunya, amb Joan Reventós com a primer secretari. Fruit d'aquesta unitat de l'espectre socialista català, la UGT va recollir un important contingent d'afiliats, si bé durant anys restarà el record de la diversitat de procedències.

Amb tot, la vocació de la UGT de ser un sindicat de classe va afavorir una major independència i una progressiva desvinculació del vessant polític. La UGT buscarà una definició, una línia, més enllà de la contraposició ideològica entre socialistes i comunistes, i gràcies a això, en diverses ocasions, grups de militants procedents de partits com ara la Lliga Comunista, que inicialment s'havia enquadrat a CCOO, així com nombrosos sindicalistes de la USO, es mudaran en bloc a la UGT atrets per la voluntat de trencar amb el sistema sindical franquista i establir noves regles del joc adaptades a la realitat democràtica.

El model sindical de la UGT era també un pol d'atracció en tant que posava èmfasi en el seu paper com a central sindical que, enfront d'altres opcions, acudia a les taules de negociació amb plantejaments viables, defugint la radicalització i el desgast. Així, si bé altres sindicats tenien més capacitat de mobilització, la UGT destacava per la seva predisposició a assolir acords i reiterava la convicció que els sindicats havien de ser els interlocutors necessaris entre els empresaris, els treballadors i el Govern.

Un creixement espectacular

Les eleccions a delegats i comitès d'empresa del 1978 van representar l'entrada en escena dels sindicats a les empreses. CCOO es va acreditar com la primera força sindical, però la UGT emergia com l'única central en condicions de desafiar-la. Dels gairebé 200 afiliats que tenia a Catalunya el 1975, a finals del 1977 ja havia assolit el mig milió de carnets i comptava amb 21 federacions d'indústria. La federació de química havia passat de tenir 136 afiliats el juny del 1977 a 25.000 a principis del 1978. El despatx d'assessoria jurídica reunia un equip de 79 advocats.

© UGT

ACTES PER DEMANAR
LA DEVOLUCIÓ DEL PATRIMONI
SINDICAL A CORNELLÀ

Aquest salt vertiginós va portar associada una activitat frenètica per estendre la presència ugetista, obrint seus, constituint unions en llocs on no n'hi havia, estimulant la constitució de seccions sindicals d'empresa.

De seguida es va fer necessari canviar de seu. Del local que la UGT tenia de manera clandestina a la ronda de Sant Pere, 7, de Barcelona (i que hom coneixia com «la Academia», perquè el feien passar per centre d'estudis), es van traslladar a la plaça d'Urquinaona, al carrer del Bruc i, finalment, a unes grans oficines al carrer de Tarragona. Va caldre també disposar de personal contractat i de quadres dedicats a temps complet al treball sindical, ampliar els serveis jurídics, reorganitzar els òrgans de premsa, etc.

Calia trobar els mitjans per finançar tota aquesta infraestructura, que creixia de manera descontrolada en un moment d'alta conflictivitat laboral. També urgia recobrar el patrimoni confiscat durant la guerra civil, que encara no havia estat retornat —i no ho serà fins a mitjan anys 80—, i que incloïa nombrosos locals i cases del poble.

La formació del militant

A finals de l'etapa franquista i inicis de la transició, la UGT va dedicar bona part del pressupost procedent de la solidaritat internacional (sobretot de la confederació internacional d'Organitzacions Sindicals Lliures [CIOSL]) a la formació del militant sindicalista. Es parava atenció tant a la formació teòrica com

a la dinàmica de grup per motivar i fomentar la fraternitat dels estudiants. El programa bàsic de la formació era el següent:

- El funcionament dels sindicats europeus. Diferències amb el sindicalisme vertical.
- Història del moviment obrer.

Les conquestes laborals al llarg de la història.

- Anàlisi de la situació socioeconòmica i lliçons

bàsiques de macroeconomia.

- La lluita sindical: «Les millores, cal conquerir-les», «La vaga només té sentit si hi ha possibilitats de guanyar-la».
- Casos pràctics d'experiències concretes de lluita sindical en empreses.
- La lluita obrera actualment.
- Explicacions i comentaris sobre les especificitats culturals a Catalunya respecte de la resta de l'Estat espanyol.

Al mateix temps, calia formar, mitjançant cursos i seminaris, l'enorme contingent de quadres i militants actius.

Crisi econòmica i crida al pacte social

El 1973 va tenir lloc, a escala internacional, una brusca pujada del preu del petroli, i la crisi consegüent es va abatre sobre l'Estat espanyol quan la dictadura estava a les acaballes. L'atur i l'alça de preus van castigar la ciutadania de manera virulenta i no va ser fins molt més tard, en plena transició, que es van buscar mesures per posar-hi remei. I el remei havia de ser, segons la classe política i empresarial, l'acord subscrit l'octubre del 1977, conegut com «els pactes de la Moncloa».

En essència, els pactes de la Moncloa consistien a imposar la contenció salarial per reduir la inflació i la desocupació. Els sindicats, tot i haver estat exclosos de les negociacions, havien d'assumir el paper de transmissors d'aquestes mesures i contenir els conflictes. Si bé inicialment la UGT de Catalunya s'havia mostrat contrària a aquestes polítiques —s'havia sumat a la convocatòria conjunta, amb la CNT i CCOO, de manifestacions en contra dels pactes a Barcelona—, finalment es va creure necessari, per abordar la situació d'emergència i per consolidar el nou ordre democràtic, deixar temporalment de banda les reivindicacions laborals i moderar la conflictivitat. Fins al punt que la UGT va esdevenir la central sindical capaç de liderar el pacte social —sense deixar d'insistir, això sí, que les reformes s'havien d'emprendre amb garanties i que les centrals sindicals havien de protagonitzar les negociacions col·lectives.

L'estratègia de pactes i concertació va ser molt criticada per altres sindicats, però gràcies a ella la UGT va participar en primera fila de les transformacions socials, polítiques, econòmiques i legals de la transició.

LA UGT I CCOO DEMANANT
UN LLOC DE TREBALL PER
A CADA CIUTADÀ L'ANY 1982

La reconversió industrial

La crisi internacional del petroli va ser especialment greu a Espanya, ja que es va trobar amb les febleses de l'estructura productiva heretada del franquisme. Baixa productivitat, tecnologia obsoleta, males estructures empresarials, descapitalització, plantilles sobredimensionades... eren característiques típiques de les empreses espanyoles, que davant la perspectiva d'ingressar a la CEE es veien ara obligades a tancar o bé a reconvertir-se per adaptar-se a la liberalització dels mercats.

A les àrees de major concentració industrial, aquestes mesures van ser traumàtiques, sobretot entre els anys 1983 i 1985. Les empreses acumulaven pèrdues, i milers de llocs de treball perillaven en un moment en què l'atur era ja dramàtic. Els plans de reconversió afectaven de ple sectors fortament implantats a Catalunya, com ara el tèxtil, el dels electrodomèstics o l'automòbil, sectors que eren també altament sindicalitzats —la columna vertebral, de fet, de l'ugetisme. La UGT, en donar suport als plans governamentals, en molts casos va ser el blanc de totes les crítiques i del rebuig dels treballadors afectats per les mesures d'ajust. Però el sindicat va esmerçar tots els seus esforços a representar els interessos dels treballadors, tant dels que acceptaven les baixes voluntàries i les jubilacions anticipades com dels que feien crides a la mobilització.

Les vagues contra la reconversió

L'àrea metropolitana de Barcelona era una zona fortament industrialitzada, i per això la crisi hi va fer estralls. S'hi van concentrar els conflictes, com ara les vagues de la fàbrica d'electrodomèstics Corberó i de la panificadora Bimbo. Els sindicats tenien un pes considerable i la UGT gaudia d'una presència important tant en el sector del

metall com en el tèxtil, el de química i el de la construcció. En els moments més crítics, mantenir els llocs de treball era la prioritat i passava per davant de qualsevol altra reivindicació laboral. Moltes de les vagues eren liderades per CCOO, mentre que la UGT es pronunciava a favor de la reconversió, sempre que es fes sota la supervisió sindical.

La construcció d'un marc de relacions laborals

La Constitució espanyola del 1978 va ser vista com la superació definitiva del franquisme, perquè va desfermar la legislació laboral i sindical que encara seguia vigent. La UGT va participar en primera fila en l'elaboració d'un marc legal de relacions laborals. A partir de les negociacions amb la patronal (CEOE), va signar l'Acord Bàsic Interconfederal i l'Acord Marc Interconfederal, que seran traslladats a l'Estatut dels Treballadors. Aquests documents incloïen, entre altres acords, la supressió de l'arbitratge obligatori i el reconeixement de les seccions sindicals a les empreses de més de 250 treballadors, i atorgaven representativitat als delegats de seccions. També regulaven les pujades salarials, establien un còmput anual d'hores treballades, proposaven fórmules de control de les hores extra i mesures sobre la productivitat i l'absentisme, i establien un descompte en la nòmina per pagar les quotes d'afiliació sindical (que fins aleshores s'havien recaptat en efectiu a les taules dels comptables dels sindicats, amb un sistema de cartilles i segells).

En els primers anys de la transició, la UGT va fer un salt vertiginós

També es va obrir una línia molt important de negociació entre els sindicats, el Govern i la CEOE per aplicar mesures de foment de creació de llocs de treball i

ampliar la cobertura de l'atur a canvi d'acceptar la contenció dels sous. L'Acord Nacional sobre Ocupació va tenir una gran rellevància perquè, en aquesta ocasió, la UGT i CCOO van treballar plegades i van obtenir un marc legal que no només garantia la participació dels sindicats en l'elaboració de mesures per superar la crisi, sinó que també donava pas a nous camps d'actuació, més enllà d'assistir els treballadors en actiu: es tenien en compte també els aturats, els sectors més afectats pel treball precari —els joves i les dones—, els pensionistes i els jubilats. Tot plegat es va ampliar en l'Acord Econòmic i Social, que recollia, entre altres, les lleis de protecció per atur, la normativa de contractació laboral, la reforma de l'Estatut dels Treballadors i el fons de solidaritat per a la formació professional.

La política d'acords tripartits és una mostra de com havien canviat els temps i el concepte de sindicat. La predisposició a l'acord serà un distintiu de la UGT, que va acceptar mesures de contenció salarial com un sacrifici per bastir un sistema de benestar social, amb mesures de creació d'ocupació i d'ajudes per als aturats. Paral·lelament, també es van fixar els objectius d'aconseguir una major participació dels treballadors en les empreses i d'obtenir presència institucional.

Com va afirmar Nicolás Redondo, «el nostre model sindical va començar a recollir-se als textos legals i a implantar-se a les empreses». La UGT aconseguia el reconeixement com a interlocutor amb la patronal i protagonitzava les negociacions col·lectives, i tot plegat donava resultats positius, en termes generals, en el camp laboral, al mateix temps que reduïa la conflictivitat.

La via negociadora es va intensificar arran de la victòria electoral del PSOE en les eleccions del 1982, que va transformar l'escenari polític espanyol. En aquell moment, es presentava com un govern de treballadors i per als treballadors en què, dels 202 escons ocupats pels socialistes, 22 estaven en mans de dirigents uge-

**La reconversió
industrial va ser
traumàtica**

LUIS FUERTES, SECRETARI GENERAL DE LA UGT DE CATALUNYA (1978-1982), EN LA SEVA ETAPA DE COOPERANT AMB SINDICALISTES SOLIDARIS

© UGT

tistes, i per tant, s'esperava que s'emprendria un projecte econòmic i social comú entre partit i sindicat. En les eleccions sindicals del mateix any, la UGT es va beneficiar d'aquest clima propici, i va aconseguir la preeminència a escala estatal i va aproximar-se, a Catalunya, a les xifres de representants de CCOO.

Paral·lelament, un seguit de tensions van provocar el relleu de la cúpula de la UGT de Catalunya: el 1982, Luis Fuertes va ser substituït al capdavant del sindicat per José Valentín Antón, diputat socialista al Congrés dels Diputats. L'any següent, va ser elegit Justo Domínguez, treballador dels Transports Metropolitans de Barcelona.

Els crítics anys vuitanta

Tot i les expectatives creades, aviat van començar a apuntar les desavinences entre la UGT confederal i el PSOE, que van fer impossible l'estratègia de concertació. Això succeïa en una dècada, la del 1980, marcada per l'amenaça del terrorisme, per la inestabilitat política, per la por de l'alça dels sectors involucionistes (que havien impulsat el cop del 23 de febrer de 1981) i, en general, per la sensació d'inseguretat i per un intens desencant social. La ciutadania se sentia desenganyada de la democràcia, que no havia cobert les expectatives de canvi ni havia emprès reformes socials profundes.

© UGT

MANIFESTACIÓ DE L'1 DE MAIG DEL 1985 PER DEMANAR UNA REFORMA PROGRESSISTA DE LA SEGURETAT SOCIAL

Malgrat les llibertats assolides, les desigualtats persistien, i esgotats pels estralls de l'atur, pels expedients de crisi i per la pèrdua de poder adquisitiu, els ciutadans van perdre la confiança en el paper dels sindicats. De retruc, la baixada d'afiliacions va provocar-los greus problemes de finançament, cosa que en limitava encara més l'actuació.

La bona sintonia que havien tingut les organitzacions socialistes es col·lapsarà definitivament arran de la reforma de les pensions, el 1985, decidida unilateralment pel Govern sense respectar els acords previs, i que comportava fortes retallades. La UGT se situarà, per primer cop en molts anys, en les mobilitzacions, al costat d'altres sindicats i enfrontada al Govern.

L'any 1988, en les celebracions del primer centenari, la UGT estarà esgotada de ser al centre de les tensions socials i optarà per l'autonomia sindical. Nicolás Redondo va deixar d'assistir a les reunions de l'executiva federal del PSOE i va acabar renunciant al càrrec de diputat socialista. Altres membres de la UGT faran el mateix, com Cándido Méndez, que va abandonar el Parlament andalús. A causa de la doble militància de bona part dels quadres ugetistes, molts hauran de decidir la seva posició en un procés que va ser viscut, en molts casos, com un autèntic conflicte de lleialtats.

Aquest procés va afectar la UGT de Catalunya i es va traduir en un distanciament respecte de la UGT confederal. L'any 1989, l'etern debat sobre les relacions entre sindicat i partit va forçar la dimissió de Justo Domínguez i el nomenament d'una comissió gestora que va governar l'organització fins al Congrés del 1990.

CCOO i UGT, la unitat sindical

La progressiva autonomia sindical i política dels sindicats va afavorir l'entesa entre la UGT i CCOO, que van emprendre un seguit d'iniciatives d'acostament. El setembre del 1987 va tenir lloc la primera entrevista entre els secretaris generals dels dos sindicats amb vista a gestar la unitat sindical. I el 14 de desembre de 1988, que ha passat a la història com el 14-D, CCOO i la UGT van impulsar junts una gran vaga.

Al llarg de la dècada del 1990, la UGT i CCOO van continuar la convocatòria conjunta de vagues com a protesta per la política econòmica del Govern de González. La reforma laboral del 1994, imposada pel Govern socialista desoïnt les organitzacions obreres, va intensificar una problemàtica que s'arrossegava des de feia una dècada: la precarització dels llocs de treball. Els empresaris havien fet servir massivament la contractació temporal per abaratir els costos laborals. Ara, la reforma empitjorava la situació en legalitzar les empreses de treball temporal. Els sindicats van respondre amb la vaga del 27 de gener de 1994.

Les mobilitzacions es van intensificar amb l'ascens del PP al Govern l'any 1996. Es van convocar manifestacions a favor de la setmana laboral de 35 hores i per una millora de la protecció d'atur. El 20 de juny de 2002 va tenir lloc una vaga general, conjunta amb CCOO, de rebuig a la reforma laboral coneguda com el «decretazo».

**La UGT va actuar
braç a braç amb
CCOO per fer front
a la crisi**

14-D, la primera vaga general de la democràcia

A partir de mitjan dècada del 1980, es va obrir una conjuntura econòmica més favorable, que, tanmateix, no es va traduir en millores i compensacions pels anys previs d'austeritat i concertació social. Al contrari, el Govern seguia imposant mesures que mantenien una gran massa de treballadors en condicions laborals precàries. El descontentament de la ciutadania es va traduir en la mobilització del 14 de

desembre del 1988. Va ser una gran vaga contra un Govern que havia frustrat les expectatives dels seus votants i que havia trencat el diàleg amb els sindicats. Va tenir un seguiment massiu i va afectar pràcticament tot l'Estat.

En la vaga es reclamava, entre altres coses, la retirada dels contractes precaris previstos en el Pla d'Ocupació Juvenil, l'increment de les ajudes d'atur, la recuperació del poder adquisitiu de salaris i pensions, i, en definitiva, el compliment de l'Acord Econòmic i Social signat el 1984.

Lluny de les connotacions conflictives que es tenia en el passat de les vagues i les manifestacions, el 14-D resta en la memòria col·lectiva com la primera vaga cívica que va recórrer els carrers pacíficament. Amb ella es va aconseguir la retirada del projecte de reforma laboral, però el seu abast va anar més enllà: va ser també el màxim exponent de la unitat sindical aconseguida entre els convocants, CCOO i la UGT, als quals es van afegir la resta de sindicats de classe, per catalitzar plegats el descontentament social.

© UGT

Estabilitat i obertura

En el marc del VIII Congrés de la UGT de Catalunya, el maig del 1990, Josep M. Àlvarez, treballador de la Maquinista Terrestre i Marítima i secretari d'organització de la federació del metall, va ser elegit secretari general del sindicat. L'equip liderat per Àlvarez representava el corrent modernitzador, d'adaptació als nous temps. Les seves inquietuds van impulsar la creació d'un seguit d'organismes autònoms per donar resposta a noves realitats socials. Els lemes dels successius congressos, com ara «Per seny, innovem» (1994) o «La força de la pluralitat» (1998), resumeixen la seva vocació de pluralitat i modernització.

El sindicat continuava el procés d'autonomia respecte de la UGT confederal, a fi d'aproximar-se a la realitat del territori. Tot obrint-se a la defensa dels interessos nacionals de Catalunya, va procurar una implantació territorial equilibrada. Va adoptar el català com a llengua oficial i va impulsar la llengua als centres de treball. La publicació *Les Notícies de llengua i treball* va esdevenir una eina per acostar el sindicat al món de la cultura.

© UGT

PORTADA DE LA PUBLICACIÓ
*LES NOTÍCIES DE LLENGUA
I TREBALL*

Autonomia sindical i pluralitat

A escala confederal, l'any 1994, tot preparant el relleu de Nicolás Redondo en el secretariat, es va posar de manifest la divisió interna representada per les candidatures de Cándido Méndez i Manuel Fernández, *Lito*.

El suport de la unió catalana a aquest segon candidat —que va perdre per un marge molt estret— va marcar la diferència entre la UGT catalana i l'executiva confederal. «Som com som, i volem ser com som», va declarar Àlvarez en aquest sentit, expressant la voluntat d'autonomia sindical i la pluralitat política de la UGT de Catalunya.

A partir de l'any 1996 es visualitza de manera molt clara la pluralitat del sindicat, especialment amb la creació d'AVALOT —joves de la UGT de Catalunya—, una organització de joves sindicalistes autònoma i amb pluralitat de militàncies polítiques. AVALOT va esdevenir una escola de formació de futurs dirigents sindicals i, al mateix temps, un estendard de les reivindicacions laborals, sobretot contra la precarietat dels contractes i contra l'atur juvenil, així com també de les reivindicacions socials i nacionals.

A partir, sobretot, del Congrés del 1998, la pluralitat política es posava de manifest en els òrgans de direcció del sindicat —tant en el secretariat nacional com en les comissions executives d'unions territorials i de federacions nacionals— amb la presència de dirigents que militaven en diversos partits polítics.

La pluralitat també es va manifestar en l'equilibri de gèneres. A partir del 2002, es va establir una quota va-

© Juan Zamarripa. UGT de Catalunya

FOTOGRAFIA D'AVALOT

Entitats impulsades per la UGT de Catalunya

Fundació Josep Comaposada, de caire cultural, va néixer el 1988. Actualment, acull l'entitat Sindicalistes Solidaris, amb l'objectiu d'acompanyar processos de desenvolupament de sindicats del sud, en particular a l'Amèrica Central, l'àrea mediterrània i la regió andina.

AMIC, Associació d'Ajuda Mútua d'Immigrants a Catalunya, va néixer el 1993 amb l'objectiu d'aconseguir la plena integració laboral, social i política dels immigrants.

Fundació Maria Aurèlia Capmany, va néixer l'any 1994 amb el propòsit d'aprofundir i garantir la igualtat real entre

les persones i potenciar un canvi cultural respecte de la participació de dones i homes en les activitats públiques i privades.

AVALOT neix el 1996 com una organització creada i dirigida per joves. Representa una aposta d'obertura i de garantia de relleu generacional del sindicat.

CTAC, Confederació de Treballadors Autònoms de Catalunya, va néixer el 2001 amb la voluntat d'oferir tot un seguit de serveis generals i específics als treballadors i les treballadores autònoms/es.

riable que disposa que en els òrgans de direcció hi ha d'haver una proporció d'homes i dones equivalent a l'afiliació. Mesures com aquesta han afavorit la plena incorporació femenina als òrgans de direcció i en tots els nivells, fins al punt que, a l'inici de la dècada del 2010, les dones han estat majoria a les secretaries generals de les federacions nacionals.

El caràcter plural del sindicat va afavorir que, en aquests anys del tombant del segle, diverses organitzacions s'incorporessin a la UGT amb la garantia de veure respectada la seva autonomia. En són exemples el SAP (Sindicat Autònom de Policia), el SICO (Sindicat Independent de la Comarca d'Osona) o el Sindicat de Quadres, de la mateixa manera que també es van integrar a la UGT molts delegats provinents d'altres organitzacions sindicals.

© Juan Zamarripa. UGT de Catalunya

**JOSEP M. ÀLVAREZ, SECRETARI
GENERAL DE LA UGT DE CATALUNYA
(1990-2016), L'1 DE MAIG DE 2012**

En definitiva, el sindicat donava cabuda a les diferents sensibilitats polítiques i sindicals del país, alhora que assajava una nova manera d'organitzar-se més adaptada a les noves realitats, la qual cosa permetia el màxim de participació i decisió a les organitzacions que formen part del sindicat —des de les joventuts d'AVALOT fins a AMIC, en el camp de la immigració, passant per la CTAC en l'àmbit dels autònoms.

Noves formes de participació

Buscar noves formes de participació dels afiliats, delegats i treballadors en general, va ser un altre dels grans canvis organitzatius en la nova etapa de la UGT de Catalunya. Així, l'any 1999, la UGT i AVALOT van impulsar la primera iniciativa legislativa popular (ILP) en l'àmbit laboral, amb l'objectiu que els treballadors de les empreses de treball temporal cobressin el mateix que els treballadors en nòmina de l'empresa on els havien contractat. Aquesta proposta va ser aprovada pel Parlament de Catalunya i posteriorment pel Congrés de Diputats. A partir d'aquesta iniciativa es van impulsar altres ILP, com la del salari mínim de 1.000 euros.

Una altra eina d'obertura i participació han estat els referèndums a les empreses, amb l'objectiu que els treballadors siguin consultats en les decisions que afecten les seves condicions de treball. El primer que es va fer va ser a l'empresa Seat, a fi que els treballadors aprovessin

un acord de flexibilitat a canvi de portar a Catalunya la producció d'un nou model d'automòbil —l'Audi Q3. D'aquesta manera, no només es mantenia l'ocupació, sinó que se'n creava de nova. A partir d'aquesta iniciativa pionera s'han organitzat referèndums en altres empreses, juntament amb altres sindicats.

Gràcies al seu discurs i a la seva estratègia sindicals, la UGT de Catalunya ha estat capdavantera en moltes propostes que han millorat les condicions laborals dels treballadors del país, com, per exemple, la reivindicació que la referència salarial dels convenis fos l'IPC català, o que el salari mínim en els convenis fos de 1.000 euros, fet que va aconseguir introduir a la major part dels convenis col·lectius catalans.

Al costat dels ciutadans

També la participació ciutadana s'ha convertit en una prioritat de la UGT de Catalunya en el nou segle. S'ha traduït en l'impuls a nombroses consultes populars i ILP que van més enllà de les reivindicacions laborals (consulta per la convocatòria de vaga general el 2001, campanyes pel lloguer social, per la dació de l'habitatge en pagament de la hipoteca, etc.). La UGT es va pronunciar també en el camp pacifista (el 2003 es va posicionar en contra de la guerra de l'Iraq), i a favor de preservar la memòria històrica (el 2008 el sindicat es va personar com a acusació particular en la causa oberta pel jutge Garzón pels afiliats de la UGT desapareguts i represaliats durant el franquisme).

En l'àmbit nacional, la UGT va tenir un paper clau en la manifestació del 10-J, convocada amb el lema «Som una nació, nosaltres decidim», en contra de la sentència del Tribunal Constitucional, i també va formar part de la plataforma Som Escola (per l'escola catalana) en defensa de la immersió lingüística. El sindicat va participar en la manifestació multitudinària de l'11-S del 2012 i va donar suport al dret a decidir.

En la dècada del 1990, la UGT va donar veu a noves realitats socials

© Juan Zamarripa. UGT de Catalunya

**LA UGT, A LA VAGA GENERAL
DEL 29 DE MARÇ DEL 2012**

Plantar cara a la crisi

La greu crisi econòmica que va esclatar el 2007 va portar la UGT a una activitat frenètica, en sumar-se a les principals plataformes cíviques de protesta. Les polítiques de CiU, encaminades a l'aplicació de retallades —sobretot en el sector públic—, tenen com a resposta mobilitzacions de rebuig constants: es produeixen desenes de manifestacions contra els tancaments d'empreses i contra els expedients de regulació i d'ocupació. S'encadenen també les vagues contra les reformes laborals i les retallades que porten, cada cop més, cap al desmantellament de l'estat del benestar: el 8 de juny (sector públic) i el 29 de setembre de 2010, el 29 de març i el 14 de novembre de 2012... La UGT esdevé un estendard de les mobilitzacions i, l'any 2010, participa en la creació de la plataforma Prou Retallades.

En aquest context crític, el sindicat ha de canalitzar la indignació social al mateix temps que compleix el seu paper negociador amb el Govern, les empreses i els treballadors. Les prioritats pel que fa a l'empresa són defensar els convenis col·lectius, amortir les conseqüències dels expedients de regulació i buscar sortides que facin viables les empreses i que perjudiquin tan poc com sigui possible els treballadors.

També, a fi de parar plegats els cops de la crisi, s'intensifica la unitat d'acció amb CCOO. A pesar de les diferències entre els sindicats, la unitat d'acció s'ha consolidat per tal de pressionar amb més força el Govern i fer front plegats a la conjuntura adversa. El 2013 se signa un protocol que estableix un comitè d'enllaç entre CCOO i la UGT a fi de coordinar l'activitat i establir els mecanismes per obtenir el consens sempre que hi hagi desacords en l'acció sindical.

La UGT de Catalunya, des dels anys 90 i fins avui, ha aconseguit ser un referent en les propostes sindicals, laborals, socials i nacionals, més enllà de l'àmbit sindical estricte. Al mateix temps no ha parat de créixer tant en delegats/des a les empreses, amb més de 23.000, com en afiliació, amb més de 140.000 treballadors i treballadores pertanyents a la UGT arreu del país. S'ha convertit així, tant en les propostes com en el nombre de persones afiliades, en una de les organitzacions més importants de Catalunya.

Epíleg

Reptes de futur

«Temps de lluita, unitat i resposta» va ser el lema del XIV Congrés de la UGT de Catalunya el 2013. Un lema prou eloqüent que expressa l'essència lluitadora i reivindicativa que el sindicat presenta des dels orígens, així com també la responsabilitat i la capacitat negociadora que també la caracteritzen.

La UGT de Catalunya és un sindicat madur, que té una llarga trajectòria, que ha superat les etapes més convulses de la història del país i s'ha adaptat a les noves realitats. Amb un bagatge de 125 anys, ara torna a encarar un present difícil. Sens dubte, trobarà el camí per contribuir, amb els seus mitjans i les seves capacitats, a cercar solucions i a crear una societat més justa i més solidària.

1962-2016 Secretariats Nacionals de la UGT de Catalunya

1962-1965 Comitè Unitari

Ramon Gutiérrez Montes
Arturo Perelló
Félix Martínez
Diego López
Joan Blanch
Joaquím Jou i Fonollà
Alonso
Mauro
Andrés Sánchez
Matías García Urrea
Marín
Isaac Coll Cervera
Juan Mulero
Vizcaíno
Lucila
Pedro Rueda López (permanent)
Josep M. Triginer Fernández
José Valentín Antón
Paco Parra

1966-1969 Comitè Unitari

Pedro Rueda López (permanent)
José Valentín Antón
Victoriano Sánchez Moreno
José Orts
Paco Parra
Mario Martínez
Mariano Leonat
Joaquim Jou i Fonollà (observador)
Josep M. Triginer

L'any 1969 s'incrementa el Comitè Unitari

Joaquim Jou i Fonollà
Manolo Veriz
Erich
Damián Joya
Camilo Rueda
Antonio Ruiz Serrano
Rosa Barenys
Luis Fuertes Fuertes
Anna Sala Llargués
Lola Artemán

L'any 1973 s'incrementa el Comitè Unitari

Francisco Véliz
Pepe Véliz

1974 Comitè Regional

Camilo Rueda
Luis Fuertes
Eduardo Montesinos,
àlies *El Chuchas*

1975 Comitè Regional

Gregorio Ríquez, *secretari d'Organització*
Damián Joya, *secretari de Federacions d'Indústries*
Maria José Echevarría, *tesorera*
Victoriano Sánchez, *secretari de Premsa i Propaganda*
Luis Fuertes, *secretari de Formació*

Paco Rubio, *secretari de Propaganda*

Camilo Rueda, *vocal*

Eduardo Montesinos, *vocal*

1976-1978 **Assemblea de Terrassa**

«Por la Democracia y la Libertad Sindical»

20 de juny a Terrassa

Secretariat Nacional de Catalunya

Luis Fuertes, *secretari general*

Carlos Cigarrán, *secretari d'Organització*

Damián Joya, *coordinador de Localitats i Comarques*

Manuel Noguera, *coordinador*

de Federacions d'Indústries

Francisco Rubio, *coordinador*

de Federacions d'Indústries

Raquel Adroher, *responsable d'Unió*

Ramón Soto, *secretari de Propaganda*

Josep Font, *secretari de Promoció*

Màrius Lleget, *secretari de Promoció*

José M. Blanch, *responsable de la FETE*

Anna Sala, *tresoreria i administració*

Ramon Pujana, *tresoreria i administració*

Francisco Fernández, *delegat de Girona*

Miquel Jiménez, *delegat de Tarragona*

Benito Martínez-Giménez,

delegat del Vallès Occidental

Camilo Rueda, *federacions d'Indústria*

Pere Puntí, *vocal*

Josep (Tomás) Cutillas, *vocal*

1978-1980 **IV Congrés**

«La Unión General de Trabajadores»

24-26 de febrer a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Luis Fuertes, *secretari general*

Manuel Noguera, *president*

José Luis Rodríguez, *secretari d'Organització*

Rafael Cerro, *secretari d'Administració*

Ramón Soto, *secretari de Propaganda*

Víctor Surribas, *secretari d'Eleccions Sindicals*

José Luis García Sáez, *secretari*

de Documentació i Arxiu

Juan Alamillo, *secretari d'Expansió*

Rafael Jorba, *secretari de Premsa i Informació*

Xavier Guitart, *secretari de Formació*

Rafael Madueño, *secretari d'Acció Sindical*

Antonio Tudela, *coordinador*

de Federacions

Luis García Sáez, *documentació i arxius*

Miguel Martorell, *vocal*

Paco Rubio, *vocal*

Camilo Rueda, *vocal*

Carmen Asensio, *vocal*

Jordi Maset, *vocal*

Manuel García, *vocal*

Pep Molsosa, *vocal*

Francisco Fernández, *vocal*

1980-1982 **V Congrés**

«Un sindicalismo para todos»

6-8 de juny a Castelldefels

Secretariat Nacional de Catalunya

Luis Fuertes, *secretari general*

Joan Codina, *president*

Gregorio Risquez,

secretari d'Organització

Rafael Cerro, *secretari d'Administració*

Jesús Armendáriz, *Premsa i Propaganda*

Agustín Martínez,

secretaria de Formació

Antonio Guevara, *Acció Reivindicativa*
Ricardo Bonamusa, *Relacions Polítiques*
Luna, *Documentació*
Jordi Maset, *vocal*
Jose Montero, *vocal*

1982 Congrés extraordinari

«La organización para todos»
13-14 de febrer a Barcelona

Joan Codina, *president*
José Valentín Antón, *secretari general*
Joaquín Crusens, *secretari nacional*
Jesús Armendáriz Ormaechea,
Organització i Administració
Núria Bozzo i Duran, *Política Informativa*
Agustín Martínez Cardeñoso, *Formació*
Antonio Guevara Pérez,
Sectorials i Relacions Sindicals
Jesús Salvador, *Documentació i Programes*
Eduardo Prado Álvarez, *vocal*
Santi Riera, *vocal*

1983-1986 VI Congrés

«Per una acció sindical solidària»
1-3 de juliol a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Justo Domínguez, *secretari general*
Florencio Gil Pachón, *secretari d'Organització*
Paco Parra, *secretari d'Administració*
Chema López, *secretari de Política Institucional*
Javier Alegre, *secretari d'Acció Sindical*
Jesús Aragón, *secretari de Formació*
Alberto Díaz, *secretari de Política Informativa,*
Documentació i Programes
Mario López, *vocal*
Santos Frontela, *vocal*

1986-1989 VII Congrés

«Un sindicat amb història.
Per un sindicalisme de futur»
8-10 de maig a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Justo Domínguez,
secretaria General
Florencio Gil Pachón,
secretaria d'Organització
Paco Parra, *secretaria d'Administració*
Felipe Pardo, *secretaria de Política Sectorial*
i Relació amb Altres Forces
Ángel Sánchez,
secretaria d'Acció Territorial
Mario López,
secretaria de Comunicació
José Luis Muñoz,
secretaria d'Economia Social
Josep Bayarri, *secretaria de Formació*
José M. López, *secretari nacional*
Víctor Surribas, *secretari nacional*
José Luis Mula, *secretari nacional*

Febrer del 1989 Congrés extraordinari

11 de febrer a Barcelona

Justo Domínguez, *secretari general*
Florencio Gil Pachón,
secretari d'Organització
Alberto Polo, *secretari d'Administració*
Cristóbal Jiménez, *secretari d'Acció Sindical*
Josep Bayerri Raga, *secretari*
de Política Institucional
Gloria García de la Casa,
secretària de Formació i Cultura
Antonio Bolaño Gancedo,
secretari de Comunicació i Imatge

José Luis Muñoz González,
secretari d'Economia Social
Roser Marsà Tello, *secretària nacional*
Víctor Surribas, *secretari nacional*
Joaquín Cruset, *Federació del Metall*

Desembre del 1989 Gestora

1 de desembre a Barcelona

Josep M. Àlvarez, *president*
Isabel López, *vocals*
Josep M. Rañé
Antoni Lort
Manuel Valero
Joaquim Basalíbar
Josep M. Barberà
Antonio Guevara

1990-1994 VIII Congrés

«De la solidaritat cap al progrés»
3-5 de maig a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretaria General*
Isabel López, *sec. Organització*
Francesc Joaquim,
sec. Administració
Josep M. Rañé, *Institucional*
Diego Martínez, *Imatge*
Joan García, *Formació (dimiteix l'any 1992)*
Àngel Jiménez, *sec. P. Sindical*
Joaquim Crusens, *sec. P. Social*
Julio Villacorta, *vocal*
Josep Mª Barberà, *vocal*
Ciriaco Hidalgo, *vocal*
Luci Carrera, *vocal*
Isidoro Baniandres, *vocal*

1994-1998 IX Congrés

«Pel seny, innovem»
20-22 d'abril a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*
Isabel López, *Organització, 1995*
Carme Rangil, *sec. P. Sindical*
Josep M. Rañé, *sec. P. Institucional*
Francesc Joaquim, *sec. Administració*
Diego Martínez, *sec. Nacional*
Ciriaco Hidalgo, *P. Social*
Isidoro Baniandres, *sec. Nacional*
Josep M. Barberà, *sec. Nacional*

1998-2002 X Congrés

«La força de la pluralitat»
17-20 de març a Girona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*
Diego Martínez,
secretari d'Organització
José A. Alcaide, *Finances*
Ciriaco Hidalgo, *Institucional*
Carmen Rangil, *Acció Sindical*
Rosa M. Puig-Serra,
Comunicació i portaveu
Marisa Fernández, *Política Social*
Nicolás Cortés, *secretari nacional*
Joan Paz, *secretari nacional*
Antonio Lort, *secretari nacional*
Domingo Serrano,
secretari nacional
Isidoro Baniandres, *secretari nacional*
Isabel Martínez, *secretària nacional*

2002-2005 XI Congrés

«Ajuntar per sumar»

19-22 de març a Tarragona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*

Diego Martínez, *vicesecretari general*

Frederic Monell, *secretari d'Organització*

Jordi Camallonga, *secretari de Territori i Petita Empresa*

Carme Rangil, *secretària de Política Sindical*

F. Xavier Juanto, *secretari de Coordinació Sectorial*

Enrique Montoya, *secretari d'Eleccions Sindicals*

Ciriaco Hidalgo, *secretari de Política Institucional*

Eva Granados, *secretària d'Ocupació*

José Antoni Alcaide, *secretari de Política Social*

Abdel Kader Aslimani, *secretari d'Immigració*

Jaume Collboni, *secretari portaveu d'Internacional i de Qualitat*

Marisa Fernández, *secretària d'Administració*

Laura Pelay, *secretària de Polítiques per la Igualtat*

F. Xavier Juanto,

secretari d'Organització i Recursos

Eva Granados,

secretària de Política Institucional

Isabel Martínez,

secretària de Política Sindical

Jaume Collboni, *secretari d'Anàlisi i Recerca*

Marisa Fernández, *secretària de Gestió de Quotes i MPS*

Josep Montoya,

secretari de Coordinació Sectorial

Neus Munté, *secretària d'Ocupació i Educació*

Abdel Kader Aslimani, *secretari d'Immigració*

Laura Pelay, *secretària de Política Europea i Cooperació Internacional*

Carmen Simarro,

secretària de Polítiques de Dona i Igualtat

Alejandro del Llano,

secretari de Suport al Delegat i Acció Electoral

Dionís Oña,

secretari de Salut Laboral i Medi Ambient

Al Comitè Nacional del 31 de gener del 2008

es substitueixen: Isabel Martínez,

Josep Montoya i Carme Simarro per:

Pepa Sánchez, *secretària de Política Sindical*

Camil Ros, *secretari de Coordinació Sectorial*

Raquel Gil, *secretària de Polítiques de Dona i Igualtat*

2005-2009 XII Congrés

«Amb tu»

20-23 de juny a Lleida

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*

Frederic Monell, *vicesecretari general*

Diego Martínez, *secretari adjunt*

a Secretaria General

2009-2013 XIII Congrés

«Ara»

21-24 d'abril a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*

Diego Martínez, *vicesecretari general*

Eva Granados, *vicesecretària general*

Jordi Camallonga, *secretari d'Organització*

Josep M. Violant, *secretari d'Administració*
Neus Munté, *secretària*
de Política Institucional
Camil Ros, *secretari de Política Sindical*
Mari Carmen Villarrazo, *secretària*
de la Regió Metropolitana
Raquel Gil, *secretària d'Igualtat*
o Politiques Socials
Miguel Ángel Escobar,
secretari de Comunicació i portaveu
Jaume Collboni, *secretari d'Anàlisi i Recerca*
Laura Pelay, *secretària adjunta a Secretaria*
General
Matías Carnero, *secretari*
adjunt a Secretaria General

Al Comitè Nacional del 2 de febrer del 2011
se substitueixen Eva Granados, Neus Munté
i Jaume Collboni per:
Adela Carrió, *secretària d'Anàlisi i Recerca*

Al Comitè Nacional del 14 de juny
del 2012 s'incorpora:
David Alonso, *secretari*
de Política Institucional

2013 XIV Congrés

«Temps de lluita.
Unitat i Resposta»
24-26 d'abril a Barcelona

Secretariat Nacional de Catalunya

Josep M. Àlvarez, *secretari general*
Matías Carnero, *secretari general adjunt*
Diego Martínez, *vicesecretari general*
Jordi Camallonga, *secretari d'Organització*
Camil Ros, *secretari de Política Sindical*
José M. Violant,
secretari d'Administració

Laura Pelay, *secretària d'Estat*
del Benestar i Treball
David Papiol, *secretari de Moviments*
Socials i Igualtat
Miguel Ángel Escobar,
secretari de Comunicació, Anàlisi i Innovació
Mari Carmen Villarrazo,
secretària de la Regió Metropolitana
Adela Carrió, *secretària de Formació*
Raquel Gil,
secretària de Suport a les Persones Aturades
Daniel García, *secretari nacional*
Eva Gajardo, *secretària nacional*
Pepi García, *secretària nacional*

2016 XV Congrés

«Som drets, som lluita»
6-8 d'abril a Terrassa

Secretariat Nacional de Catalunya

Camil Ros, *secretari general*
Matías Carnero, *president*
Jordi Camallonga,
vicesecretari general d'Àrea Interna
Laura Pelay,
vicesecretària general d'Àrea Externa i portaveu
Núria Solé, *secretària d'Organització*
Núria Gilgado, *secretària de Política Sindical*
Josep Sancristòfol,
secretari de la Regió Metropolitana
Josep M. Violant, *secretari d'Administració*
José Antonio Pasadas, *secretari de Polítiques*
Sectorials
Enriqueta Durán, *secretària de Polítiques Socials*
David Papiol, *secretari de Mobilitzacions i Agitació*
Eva Gajardo, *secretària d'Igualtat i Formació*
Professional
Gregori Mondéjar, *secretari nacional*
Pepi Garcia, *secretària nacional*

125 anys després que el projecte de la Unió General de Treballadors (UGT) es posés en marxa, seguir el fil roig de la llibertat i el progrés és necessari. Per tal de convertir les millores socials i laborals en un present continu, és bàsic mirar enrere, saber què ha passat al llarg dels anys i com aquest sindicat ha esdevingut un actor indispensable de la societat.

Fruit d'un assessorament històric acurat i rigorós, aquesta obra repassa l'evolució de la UGT de Catalunya, fins a convertir-se en un llibre indispensable per conèixer, de primera mà, com va néixer i com ha evolucionat l'organització, des del 1888 fins ara. Dels orígens, amb la gestació del moviment obrer de què Catalunya va esdevenir pionera a l'Estat, a la primera expansió del sindicat, tot i les dificultats. De les esperances de l'obrerisme amb l'arribada de la Segona República als sindicats en lluita durant la guerra civil. De la repressió franquista, l'exili i la clandestinitat als reptes de la democràcia.

Però, per damunt de tot, aquest és un testimoni d'actualitat. El primer de parlar de la UGT en el mateix moment en què s'escriu. Una història no només recent sinó també actual, que arriba fins al XIV Congrés de la UGT de Catalunya l'abril del 2013. La història d'una lluita que continua.

Històries Ugetistes 3

memorial
democràtic

